

STRATEŠKO POZICIONIRANJE SLOVENIJE KOT ZELENE BUTIČNE TURISTIČNE DESTINACIJE

NUŠA BASLE VERTIZ

Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, Slovenija
nusa.basle@icloud.com, borut.milfelner@um.si

Prispevek obravnava konkurenčnost Slovenije kot turistične destinacije skozi kvalitativno analizo strateških dokumentov, publikacij in spletnih vsebin Slovenske turistične organizacije (STO). Izhaja iz predpostavke, da konkurenčnost destinacije ni le posledica naravnih danosti, kulturne dediščine ali geografske raznolikosti, temveč rezultat premišljenega strateškega usmerjanja, institucionalnega koordiniranja, trženjskega upravljanja in doslednega komunikacijskega pozicioniranja. Analiza se osredotoča na vprašanje, kako STO skozi turistične storitve, znamko *I feel Slovenia*, trajnostne sheme, butičnost, digitalne vsebine, mednarodne nagrade in promocijske narative oblikuje podobo Slovenije kot zelene butične destinacije za petzvezdična doživetja. Posebna pozornost je namenjena skrbni analizi Slovenije po njenih vodilnih, horizontalnih, povezovalnih in nišnih turističnih storitvah, med katerimi izstopajo aktivnosti v naravi, zdravje in dobro počutje, kultura, industrija srečanj, gastronomija, doživetja narave, touring in posebni interesi. Ugotovitve kažejo, da se Slovenija strateško pozicionira kot holistična destinacija visoke dodane vrednosti, pri čemer je njena konkurenčna prednost v povezovanju trajnosti, lokalnosti, prostorske raznolikosti, kakovostnih doživetij, digitalne dostopnosti in jasno vodene nacionalne turistične znamke.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.epf.8.2026.4](https://doi.org/10.18690/um.epf.8.2026.4)

ISBN
978-961-299-184-5

Ključne besede:
kvalitativna analiza,
Slovenska turistična
organizacija (STO),
konkurenčnost destinacije,
turistične storitve,
zelena butična destinacija

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.epf.8.2026.4](https://doi.org/10.18690/um.epf.8.2026.4)

ISBN
978-961-299-184-5

Keywords:

qualitative analysis,
Slovenian Tourist Board
(STB),
destination competitiveness,
tourism products,
green boutique destination

THE STRATEGIC POSITIONING OF SLOVENIA AS A GREEN BOUTIQUE TOURISM DESTINATION

NUŠA BASLE VERTIZ

University of Maribor, Faculty of Economics and Business, Maribor, Slovenia
nusa.basle@icloud.com

The paper examines the competitiveness of Slovenia as a tourism destination through a qualitative analysis of strategic documents, publications, and online content of the Slovenian Tourist Board (STB). It is based on the assumption that destination competitiveness is not merely the result of natural assets, cultural heritage, or geographic diversity, but also of carefully planned strategic orientation, institutional coordination, marketing management, and consistent communication positioning. The analysis focuses on how the STB, through tourism services, the I feel Slovenia brand, sustainability schemes, boutique positioning, digital content, international awards, and promotional narratives, shapes the image of Slovenia as a green boutique destination for five-star experiences. Particular attention is devoted to a detailed analysis of Slovenia according to its leading, connecting, and niche tourism services, among which outdoor activities, health and well-being, culture, the meetings industry, gastronomy, nature-based experiences, touring, and special interests stand out. The findings show that Slovenia is strategically positioned as a holistic, high-value-added destination whose competitive advantage lies in connecting sustainability, local character, spatial diversity, high-quality experiences, digital accessibility, and a clearly managed national tourism brand.

University of Maribor Press

1 Uvod

Konkurenčnost države kot turistične destinacije ni zgolj posledica njenih naravnih danosti ali kulturne privlačnosti, temveč je v veliki meri rezultat premišljenega strateškega usmerjanja, institucionalnega koordiniranja in doslednega trženjskega in komunikacijskega pozicioniranja. Slovenija se v zadnjem desetletju vse jasneje umešča med destinacije, ki svojo prepoznavnost gradijo na ciljno oblikovanih turističnih storitvah, na poudarjanju posebnosti prostora in na vrednotah kakovosti, avtentičnosti in trajnosti. Pri tem ima osrednjo vlogo Slovenska turistična organizacija (STO), ki kot nacionalna krovna institucija usmerja predstavitev Slovenije na mednarodnih trgih, oblikuje ključne komunikacijske poudarke in s svojimi vsebinami pomembno vpliva na to, kako je Slovenija razumljena in prepoznana v globalnem turističnem okolju.

To poglavje je namenjeno analizi strategij slovenskega turizma, kot se operativno in komunikacijsko odražajo v delovanju STO. V središču pozornosti je vprašanje, kako STO udejanja strateške usmeritve skozi izbor in interpretacijo turističnih storitev, skozi načine njihovega predstavljanja in skozi rabo ključnih konceptov in narativov, s katerimi se Slovenija pozicionira na svetovnem zemljevidu. Poglavje se zato ne ustavlja zgolj pri strateških izhodiščih, temveč preverja njihovo konkretno prisotnost v gradivih, ki jih STO uporablja za trženje in promocijo destinacije.

Analiza zajema sistematičen pregled in vsebinsko obravnavo javno dostopnih publikacij STO, objavljenih od leta 2010 do danes, strateški razvojni okvir oz. strategije rasti slovenskega turizma in vsebin, objavljenih na uradni spletni strani STO. Posebna pozornost je namenjena turističnim storitvam in storitvenim sklopom, ki so opredeljeni v strategiji turizma Slovenije in temu, kako so te storitve strukturirane, poudarjene in komunicirane širši javnosti. Na tej podlagi poglavje identificira tematske prioritete pomembne za razumevanje konkurenčnega pozicioniranja Slovenije kot turistične destinacije.

Metodološko se poglavje opira na kvalitativno analizo dokumentov in analizo spletnih vsebin, pri čemer je zbiranje podatkov izvedeno z raziskovanjem na podlagi sekundarnih virov, dostopnih v javnem prostoru. Takšen pristop omogoča strukturirano in primerljivo obravnavo strateških poročil, usmeritev in komunikacijskih pristopov STO, s ciljem razumeti, kako se strateški okvir

slovenskega turizma prevaja v konkretne vsebine in prakso, s katerimi se Slovenija predstavlja mednarodni javnosti.

V nadaljevanju prispevka bo tako najprej pojasnjena vloga STO v sistemu slovenskega turizma, nato pa bo predstavljena analiza ključnih strateških poudarkov in storitvenih usmeritev, skozi katere STO oblikuje in utrjuje podobo Slovenije kot konkurenčne, prepoznavne, zelene in butične turistične destinacije za petzvezdična doživetja.

2 Slovenija, turistična destinacija na svetovnem zemljevidu: vloga Slovenske turistične organizacije (STO)

Za doseg strateških ciljev in za učinkovito delovanje in razvoj destinacije je ključno ustvariti primerno organizacijsko strukturo. Ta bo omogočila organizacijo dela in ohranjanje odnosov med različnimi deležniki destinacije. Oblike organizacijskih struktur so lahko zelo različne, v praksi pa se pogosteje uporablja izraz *destinacijske organizacije* ali *turistične organizacije*. Odvisno od obsega njihovega delovanja jim lahko dodamo pridevnike, kot so *lokalne*, *regionalne* ali *nacionalne*. V organizacijski strukturi slovenskega turizma zaenkrat govorimo o (Morrison, 2013; Alič in Cvikl, 2020; GOV.si, 2026; STO, 2026):

(1) Lokalni turistični organizaciji (LTO), ki je lokalna organizacija destinacijskega managementa, kot npr. Turizem Ljubljana, Zavod za turizem Maribor, Turistično združenje Portorož GIZ, ipd. Je organizacija, ki ohranja turizem na ravni občine ali lokalne destinacije (npr. mesto ali območje z več kraji z isto turistično identiteto). V praksi opravlja delo destinacijskega managementa (DM): koordinira deležnike, razvija storitve, skrbi za promocijo mest (turistični informacijski center, TIC), za kakovost, trajnost in prireditve.

(2) Regionalni turistični organizaciji (RTO), ki je starejša in bolj klasična oznaka, oz. o regionalni destinacijski organizaciji (RDO), ki je sodobnejši izraz in predstavlja regijsko organizacijo destinacijskega managementa, kot npr. RDO Osrednjeslovenska regija (nosilec je Turizem Ljubljana), RDO Postojnska jama – Zeleni kras (nosilec Regionalna razvojna agencija Zeleni kras d.o.o.), Čatež in Posavje (regijski nivo; nosilec Regionalna razvojna agencija Posavje), itd. Je organizacija, ki pokriva širšo regijo (več lokalnih destinacij) in dela stvari, ki jih je smiselno voditi nad lokalnim nivojem, kot na primer regijska znamka, regijske

kampanje, povezovanje storitev med destinacijami, skupni nastopi na trgih, koordinacija razvoja, ipd.

(3) Slovenski turistični organizaciji (STO), ki kot krovna organizacija trži in promovira Slovenijo kot turistično destinacijo na nacionalni ravni doma in v tujini, organizira nastope na sejnih, Expo dogodkih, pripravlja promocijska gradiva in upravlja celostno podobo turizma Slovenije. Na spletni strani Republike Slovenije (GOV.si, 2026) je opisana kot osrednja državna agencija za promocijo turizma.

Glede na to, da je trženje v destinacijskih organizacijah izredno pomembno, se pogosto srečujemo tudi z izrazom *agencija* (tudi *destinacijska agencija*); RDO je pogosto vezan na regionalne razvojne agencije in ne samo na turistične zavode, kot je to značilno za LTO. Kljub imenu, ki predvsem izpostavlja marketinško funkcijo, pa pri njihovem delovanju ni mogoče zanemariti tudi drugih vidikov, kjer so za učinkovito delovanje in strateški napredek nujne določene aktivnosti: organizacija, izvajanje aktivnosti za doseg zastavljenih ciljev in uspešen nadzor teh dejavnosti. Pomembno je tudi izobraževanje ponudnikov, prav tako pa redno interno in eksterno komuniciranje, ki prispeva k ohranjanju kakovosti in trajnostnem razvoju destinacije. Vse te naloge mora koordinirati ustrezna organizacija upravljanja destinacije, tj. organizacija destinacijskega managementa (angl. *destination management organization, DMO*). Te organizacijske oblike se lahko razlikujejo glede na lastniško strukturo. Lahko so v javni, zasebni ali kombinirani javno-zasebni lasti, kar je z vidika doseganja ciljev trajnostnega razvoja zagotovo najbolj primerno. Ključni deležniki destinacije se namreč povezujejo tudi v okviru formalizirane organizacije, kar omogoča še bolj tesno sodelovanje med njimi. V našem okolju naloge destinacijskih organizacij formalno izvršujejo lokalne in regionalne turistične organizacije. Te organizacije omogočajo posameznim ponudnikom, da skozi sodelovanje in povezovanje z naravno ter družbeno okolico razvijajo svojo turistično ponudbo, kar prinaša gospodarske koristi na eni strani in pristočno turistično ponudbo primerno tudi za lokalno prebivalstvo na drugi strani (Alič in Cvikel, 2020).

29. aprila 1995 je bil ustanovljen Center za promocijo turizma Slovenije (CPTS), ki je predhodnik današnje STO, Slovenske turistične organizacije. Letos, leta 2026, je tako minilo 31 let obstoja STO in s tem trženja Slovenije kot turistične destinacije. Slovenski turizem je leta 2007 vstopil v obdobje nove podobe, usklajene s celostno podobo države z znamko *I feel Slovenia*, kjer so bili razvojni dokumenti (2007-2011) zasnovani z logiko destinacijskega managementa, javno-zasebnega partnerstva,

decentralizacije in desezonalizacije. STO je naša nacionalna organizacija, ki se ukvarja z načrtovanjem in izvajanjem trženja holistične oz. celovite turistične ponudbe Slovenije. Njena naloga vključuje spodbujanje razvoja turizma z različnimi aktivnostmi, kot so uvajanje trajnostnih in digitalnih rešitev ter razvojne in promocijske aktivnosti. Kampanja utrjuje podobo Slovenije kot dežele prijaznih in gostoljubnih ljudi, ki govorijo veliko tujih jezikov, je trajnostno naravnana avtentična destinacija za butična doživetja, neokrnjene narave in prepoznavnih posameznikov, kot so vrhunski kuharji in športniki (Ana Roš, Tomaž Kavčič, Luka Dončič, Peter Prevc, Tadej Pogačar, idr.). Usmerjena je k obiskovalcem, ki si želijo edinstvenih izkušenj in ponudbe z višjo dodano vrednostjo (STO, 2026).

V svetu pojem butičnost izhaja iz koncepta majhne trgovine z oblačili (boutique, slovensko butik) in je kot tak v osnovi povezan z oblačili, modo, interierjem in življenjskim slogom. V turizmu pojem butičnosti ni enotno opredeljen; večinoma se povezuje z nastanitvami, manj s storitvami, še manj pa s pozicioniranjem države. STO v svojem priročniku (2024a) definira butični turizem kot individualni turizem za gosta visoke vrednosti, ki z visokokakovostno personalizirano ponudbo zagotavlja edinstveno izkušnjo, in katerega značilnosti so individualni pristop, visoka kakovost (storitve in design), ekskluzivnost, narejeno po meri, lokalno, avtentično, stik z naravo, edinstveno in višja cena oz. višja dodana vrednost (STO, 2024a). Kot glavne dosežke obdobja 2015-2021, STO (2026) navaja, da je v sodelovanju z gospodarstvom in partnerji Slovenijo uspešno pozicionirala na globalni turistični zemljevid ter utrdila prepoznavnost kot zelene destinacije zavezane trajnostnemu razvoju in edinstvenim doživetjem. Slovenijo STO označi kot globalni primer dobre prakse pri razvoju in implementaciji trajnostnega turizma na nacionalni ravni, omeni pa tudi redne uvrstitve v medijih.

Vizija razvoja slovenskega turizma, kot jo opredeljuje Strategija slovenskega turizma 2022–2028, temelji na konceptu »zelene butičnosti z manjšim odtisom in večjo vrednostjo za vse«. Takšna usmeritev izraža prizadevanje za razvoj uravnotežene, trajnostne in visokokakovostne turistične ponudbe, ki ustvarja večjo dodano vrednost, hkrati pa zmanjšuje negativne vplive turizma na naravno in družbeno okolje (MGRT, 2022). Slovenija se v skladu s to razvojno vizijo pozicionira kot zelena butična destinacija za petzvezdična doživetja, namenjena predvsem zahtevnejšim in odgovornim gostom, ki cenijo naravo, zdravje, kulturna doživetja in avtentični značaj lokalnih skupnosti (STO, 2024b).

Pomemben temelj strateškega pozicioniranja Slovenije predstavlja nacionalna znamka *I feel Slovenia*, ki deluje kot osrednje identitetno in komunikacijsko jedro države in njene turistične ponudbe. Njeno temeljno sporočilo izhaja iz predpostavke, da Slovenije ni mogoče predstaviti zgolj s podobami in informacijami, temveč jo mora obiskovalec občutiti in doživeti z različnimi čuti, izkušnjami in osebnim stikom z okoljem (STO, 2026). Znamka tako povezuje zeleno podobo države, ravnovesje, dobro počutje, avtentičnost in čustveno izkušnjo obiskovalca ter predstavlja izhodišče za nadaljnji razvoj komunikacijskih in promocijskih aktivnosti slovenskega turizma (STO, 2026).

Trajnost je pri tem opredeljena kot temeljna horizontalna usmeritev delovanja STO. Razvojne in promocijske aktivnosti, sistematično načrtovanje, digitalna preobrazba ter spodbujanje kakovostnih in butičnih turističnih produktov prispevajo h krepitvi ugleda Slovenije kot varne, avtentične, zelene in visokokakovostne turistične destinacije (STO, 2026). Osrednje nacionalno orodje za uresničevanje trajnostnih načel predstavlja *Zelena shema slovenskega turizma*, ki je bila oblikovana leta 2014, njeno izvajanje pod krovno znamko *Slovenia Green* pa se je začelo leta 2015. Gre za nacionalni certifikacijski program, ki destinacijam in turističnim ponudnikom zagotavlja konkretna orodja za presojo, spremljanje in izboljševanje njihovega trajnostnega delovanja (STO, 2014; STO, 2026). Krovna znamka *Slovenia Green* združuje prizadevanja slovenskih turističnih destinacij in ponudnikov na področju trajnostnega razvoja ter predstavlja znak kakovosti za doseganje okoljskih, družbenih in gospodarskih meril trajnostnega turizma (STO, 2026). Trajnostno usmeritev slovenskega turizma je STO leta 2020 nadgradila z znakom *Green & Safe*, ki je bil uveden v okoliščinah pandemije COVID-19 in je poudarjal visoke higienske standarde, varnostne protokole, odgovorno ravnanje in trajnostna priporočila za ponudnike in destinacije. Znak je bil namenjen povečevanju zaupanja obiskovalcev in utrjevanju podobe Slovenije kot zelene, varne in odgovorne turistične destinacije (STO, 2020a).

Pomembno vlogo pri komunikacijskem pozicioniranju Slovenije ima tudi platforma *NA MOJ NAČIN* (angl. *MY WAY*), ki predstavlja krovno komunikacijsko in kreativno rešitev slovenskega turizma pod znamko *I feel Slovenia*. Platforma je bila prvič predstavljena oktobra 2018, med prvimi večjimi promocijskimi aktivnostmi pa je bila uporabljena v globalni digitalni kampanji leta 2019 (STO, 2018a; STO, 2019). Njeno izhodišče je premik od klasičnega predstavljanja turističnih storitev k osebno prilagojenim, čustvenim in izkustvenim oblikam nagovarjanja obiskovalcev. V

ospredju so pristna doživetja z višjo dodano vrednostjo, avtentičnost, individualne izbire in sodobno razumevanje luksuza, ki ni nujno povezano zgolj z materialnim prestižem, temveč predvsem z edinstvenostjo, osebnim odnosom, mirom, prostorom in kakovostjo izkušnje (STO, 2026). Platforma MY WAY je zasnovana kot široka in prilagodljiva komunikacijska rešitev, uporabna na ravni nacionalne turistične znamke, makrodestinacij, vodilnih turističnih produktov in različnih tržnokomunikacijskih orodij. Z njeno uvedbo je slogan »Zelena. Aktivna. Zdrava.« prenehal delovati kot uradni slogan, vendar je njegova vsebinska ideja ostala pomemben sestavni del identitete Slovenije kot turistične destinacije. Platforma *NA MOJ NAČIN* tako ne nadomešča znamke *I feel Slovenia*, temveč jo nadgrajuje in dodatno osmišlja z izraziteje personaliziranim, vključujočim in čustvenim nagovorom obiskovalca. Usklajeno uporabo platforme med destinacijami, turističnimi ponudniki in panožnimi združenji podpira poseben komunikacijski priročnik Slovenske turistične organizacije (STO, 2026).

Pomemben razvojni element butičnega turizma predstavlja tudi zbirka oz. znak kakovosti *Edinstvena doživetja Slovenije* (angl. *Slovenia Unique Experiences, SUE*). Projekt je STO pilotno začela izvajati leta 2018, ko je bil objavljen prvi poziv za vključitev petzvezdičnih doživetij v nacionalno zbirko (STO, 2018b). Zbirka združuje skrbno izbrana, visokokakovostna, razlikovalna, avtentična, zelena in inovativna doživetja z izrazitim lokalnim značajem ter močno osebno in izkustveno noto (STO, 2024a; STO, 2024b). Namenjena je predvsem individualnim in zahtevnejšim obiskovalcem, ki cenijo naravo, zdravje, kulturne vsebine, trajnost in avtentičnost lokalnih skupnosti. Z razvojem in promocijo takšnih produktov STO spodbuja ustvarjanje višje dodane vrednosti, izboljševanje kakovosti turistične ponudbe ter utrjevanje položaja Slovenije kot zelene butične destinacije za edinstvena petzvezdična doživetja (STO, 2024a; STO, 2024b).

Portal Slovenske turistične organizacije

Portal Slovenske turistične organizacije (STO) je organiziran v tri osrednje uporabniške sklope: Doživetja, Destinacije in Potovalni načrt. Sklop *Doživetja* obiskovalcem predstavlja tematsko turistično ponudbo Slovenije, kot so aktivnosti na prostem, gastronomija, kultura, zdravje in dobro počutje ter druga turistična doživetja. Sklop *Destinacije* omogoča raziskovanje Slovenije po regijah, mestih in turističnih območjih, medtem ko *Potovalni načrt* združuje praktične informacije za načrtovanje in izvedbo potovanja, vključno z nastanitvami, turističnimi

informacijskimi centri, publikacijami in drugimi koristnimi vsebinami. Poleg vsebin za obiskovalce portal vključuje tudi več specializiranih podpornih področij, namenjenih različnim deležnikom v turizmu. Med njimi so *Poslovne strani*, ki so namenjene turističnemu gospodarstvu, destinacijskim organizacijam, raziskavam, analizam in razvojnim projektom STO; *Šport in turizem*, ki obravnava povezovanje športa in turizma; Novinarsko središče, namenjeno medijem in predstavnikom sedme sile; *Mediateka*, ki omogoča dostop do promocijskih fotografij, videoposnetkov in drugih gradiv; in *Publikacije*, kjer so zbrane digitalne publikacije, turistični vodniki, zemljevidi in promocijska gradiva o Sloveniji. Celotna informacijska arhitektura portala je zasnovana tako, da ločuje vsebine za splošne obiskovalce od vsebin za strokovno javnost, medije in turistične deležnike ter s tem podpira promocijsko, informacijsko in razvojno funkcijo STO. Stran ponuja tudi klepet z umetno inteligenco imenovano Alma, kar kaže na usmeritev v hitrejšo odgovarjanje na vprašanja uporabnikov, prav tako pa je portal večjezičen (angleščina, nemščina, italijanščina, francoščina, ruščina, španščina) in ima posebno povezavo za kitajski trg (go2slovenia.cn).

Matrika produktov oz. storitev slovenskega turizma

STO opredeljuje tudi piramidno matriko produktov oz. storitev slovenskega turizma, ki določa, katere turistične storitve so na krovni ravni slovenskega turizma prepoznane kot ključne. Razdeljene so v tri kategorije (MGRT, 2022):

- (1) **Vodilne storitve na vrhu piramide** vključujejo aktivnosti v naravi (*OUTDOOR*), zdravje in dobro počutje, kulturo in zgodovinska mesta ter industrijo srečanj. Predstavljajo najmočnejši oz. najpomembnejši potencial za nadaljnjo rast na trgu.
- (2) **Horizontalne povezovalne storitve** zajemajo gastronomijo, odgovorna doživetja narave, kulturo in zgodovinska mesta ter krožna potovanja, izlete in ponudbo za tranzitne obiskovalce. Čeprav lahko predstavljajo samostojen motiv za prihod, se trenutno pojavljajo v manjši meri, vendar so izjemnega pomena za povečevanje dodane vrednosti in razlikovalnosti slovenskega turizma.
- (3) **Nišne storitve** vključujejo zabavo, igre in filmsko produkcijo ter različne posebne interese, kot so priprave športnikov in športne prireditve, počitnice na kmetijah, mladinski turizem, dostopni turizem, digitalni nomadi, križarjenja,

igralništvo in druge nišne oblike turizma. Te storitve nagovarjajo specifične segmente gostov.

V nadaljevanju so na kratko predstavljene posamezne skupine turističnih proizvodov in storitev slovenskega turizma, povzete po dokumentu Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT, 2022).

OUTDOOR, odgovorne aktivnosti v naravi

V najnovejšem strateškem obdobju slovenskega turizma, 2022-2028, je storitev aktivnosti v naravi (imenovana tudi OUTDOOR) predstavljena kot najhitreje rastoča in najbolj dinamična turistična storitev v Sloveniji. Če se sistematično nadgradijo infrastruktura, storitve in celotna uporabniška izkušnja, lahko postane tudi najbolj konkurenčna in ustvari občutno višjo dodano vrednost.

Storitev temelji na izjemnih naravnih danostih Slovenije. Ker država leži na stičišču Alp, Sredozemlja, Krasa in Panonske nižine, ponuja skozi vse leto zelo raznolike aktivnosti v naravi, umeščene v različne pokrajinske, naravne in kulturne ambiente. Hkrati ima pomembno vlogo pri utrjevanju Slovenije kot zelene butične destinacije za individualnega in odgovornega gosta, ki išče stik z naravo, zdravjem, kulturo ter avtentičnim lokalnim značajem. S trajnostnim pristopom in zelenimi praksami goste usmerja in spodbuja k odgovornemu ravnanju ter pravilnemu razumevanju vplivov, ki jih ima njihov obisk na destinacijo. Z razvojem ponudbe zunaj poletne sezone in z usmerjanjem aktivnosti tudi zunaj najbolj obremenjenih območij Slovenija uresničuje načelo upravljanja turističnih tokov ter spoštovanja nosilne zmogljivosti prostora in narave.

Zdravje in dobro počutje

Slovenija se predstavlja kot država s sodobno in zelo konkurenčno ponudbo na področju zdravja, preventive in sprostitev, namenjeno zahtevnim gostom, ki iščejo boljše počutje ter celotno skrb za zdravje. Prepoznavnost te ponudbe temelji predvsem na bogastvu termalnih in mineralnih voda ter drugih naravnih zdravilnih dejavnikov z dokazanim učinkom, kot so zdravilno blato in slanica iz obalnih solin, naravna šota s Pohorja, različni peloidi in aerosoli, ugodna gorska oz. morska klima ter drugi lokalni dejavniki.

Ključna prednost niso le naravne danosti, temveč tudi strokovno znanje, usposobljene zdravstvene ekipe, dolgoletna tradicija zdravilišč ter sodobna ponudba sprostitve in aktivnega oddiha. Posamezne zdraviliško-termalne destinacije so dodatno privlačne zaradi svoje pokrajine, kulturne identitete in lokalnih doživetij, ki dopolnjujejo osnovno zdraviliško izkušnjo. V novem strateškem obdobju 2022-2028 ta ponudba še pridobiva pomen, saj je pandemija COVID-19 močno povečala zavedanje o pomenu zdravja, odpornosti, telesne in duševne kondicije, dolgoživosti ter aktivnega in zdravega staranja. Slovenska naravna zdravilišča in drugi ponudniki termalnih in velneških storitev so zato nadgradili programe samoplačniškega zdravljenja in preventive, ki odgovarjajo na sodobne težave, povezane z današnjim življenjskim slogom. S tem so okrepili celoletno poslovanje, povečali dodano vrednost in še jasneje utrdili diferenciacijo in tržni položaj Slovenije

Kultura in zgodovinska mesta

Da bi slovenski turizem ustvarjal večjo dodano vrednost in postal prepoznavnejši, se usmerja v sistematično vključevanje lokalne avtentičnosti in kulturnega značaja destinacij oz. skupnosti, tako na ravni posameznih krajev kot tudi Slovenije kot celote. Turizem in kultura se vse bolj načrtno povezujeta, pri čemer Slovenija kulturo in urbana središča vse uspešneje predstavlja kot samostojen razlog za obisk.

Na trženjski ravni krepi turistične storitve, kot je mestni oddih, pri katerem na mednarodnem trgu izstopa Ljubljana, hkrati pa se načrtno povečuje tudi privlačnost drugih večjih mest, kot so Maribor, Kranj in Celje. Posebno priložnost predstavljajo številna manjša zgodovinska mesta, ki se razvijajo in pozicionirajo kot celovit turistični produkt oz. storitev *Zgodovinska mesta Slovenije* (angl. *Slovenia Historic Towns*). Ta temelji na prenovljenih zgodovinskih središčih, urejenih javnih prostorih, manjših trgovinah z lokalnimi izdelki, butičnih hotelih, kakovostni gostinski ponudbi in doživetjih z zgodovinsko in kulturno vrednostjo.

Pomemben del privlačnosti predstavljajo tudi obnovljeni objekti kulturne dediščine, ki svoje vsebine predstavljajo na sodoben in kakovosten način ter ponujajo živahno dogajanje z dogodki, festivali in uličnim utripom. Vsako mesto ob tem razvija tudi svoja posebna in edinstvena doživetja. Dodatna prednost slovenskih zgodovinskih mest je njihova bližina narave, saj so pogosto umeščena v zeleno in podeželsko okolje, zato omogočajo tudi aktiven način raziskovanja Slovenije. Ključna ugotovitev je, da se kultura v Sloveniji vse bolj obravnava kot element, ki lahko poveča vrednost

in kakovost izkušnje pri skoraj vsakem turističnem produktu oz. storitvi. Zato se spodbuja tudi povezovanje kulture z gastronomijo, aktivnostmi v naravi, poslovnimi srečanj in drugimi oblikami turizma.

Industrija srečanj (MICE¹)

Slovenija si v kongresnem turizmu postavlja cilj, da postane vodilna destinacija v širši regiji in prepoznavna zvezda nove evropske kongresne scene. To pomeni, da gradi podobo države, ki je vrhunsko organizirana in znana po kakovostnem, mednarodno cenjenem kongresnem turizmu.

Kongresi, dogodki in motivacijska potovanja se razvijajo po vsej Sloveniji in skozi vse leto. Tak turizem ne prinaša le neposrednih prihodkov, temveč tudi krepí ugled Slovenije: predstavlja slovensko znanost in gospodarstvo mednarodni javnosti, udeleženci pa pogosto postanejo pomembni ambasadorji destinacije in se pozneje vračajo tudi kot klasični turisti. Poleg tega kongresni turizem dobro dopolnjuje počitniške in druge storitve in pomembno prispeva k povpraševanju v mesecih, ko je obisk običajno nižji. V tem okviru Slovenija načrtno nadgrajuje kongresno-hotelsko in sejmsko infrastrukturo in se prilagaja novi normalnosti v industriji srečanj: poleg klasičnih dogodkov razvija tudi digitalne, hibridne in nove formate. Pri konkurenčnosti storitve izstopajo prednosti države, kot so velika raznolikost pokrajin in doživetij, bližina narave, varnost, skrb za zdravje udeležencev, trajnostna naravnost in širok nabor dodatnih doživetij – od športnih in velnes vsebin do kulturnih in adrenalinskih programov. Tako država kot posamezne destinacije prepoznavajo močan multiplikativni učinek industrije srečanj, zato aktivno sodelujejo pri pridobivanju uglednih mednarodnih dogodkov in hkrati oblikujejo vrhunska, avtentična doživetja posebej za ta segment gostov.

Gastronomija

Vizija Slovenije kot gastronomske destinacije je postati mednarodno prepoznavna po vrhunski, inovativni in jasno profilirani gastronomiji ter avtentični ponudbi hrane in vina. To ponudbo soustvarjajo izstopajoči posamezniki in številni butični

¹ MICE: angl. meetings, incentives, conferences, exhibitions. Gre za obliko turizma, pri kateri ljudje potujejo zaradi poslovnih obveznosti, na primer zaradi udeležbe na kongresu, seminarju, sejmu ali drugem službenem dogodku. Ob tem pogosto vključijo tudi prostočasne oz. tematske aktivnosti na destinaciji, kot so ogledi znamenitosti, kulinarčna doživetja in izleti. Najpogosteje se uporablja ožji izraz kongresni turizem, širša izraza pa sta turizem srečanj in industrija srečanj, pri čemer je slednji najprimernejši za označevanje celotnega področja MICE (ICCA, 2026).

ponudniki, ki gradijo na lokalno pridelanih sestavinah ter ustvarjalnih jedeh, povezanih z naravnimi danostmi, znanjem in predanostjo. Razvoj je usmerjen v zahtevnejše goste, ki so za kakovostna gastronomska doživetja pripravljeni plačati več. Strategija ob tem poudarja tudi krepitev kakovostnega srednjega segmenta gostinske ponudbe, to je tistega dela ponudbene piramide, ki je ključen za povečanje dodane vrednosti in stabilnejšo rast. Slovenija želi gastronomski turizem razvijati kot enega najbolj dinamičnih in ustvarjalnih segmentov ter se v Evropi in svetu uveljaviti kot presenetljiva gastronomska destinacija, kjer se vrhunska kulinarika naravno povezuje z izjemno naravo, kulturo in edinstvenimi doživetji.

Doživetja narave

Doživetja narave so butična turistična storitev, ki obiskovalcu omogoča mirno, individualno in odgovorno raziskovanje Slovenije ter poglobljeno spoznavanje njenih izjemnih naravnih danosti. V ospredju ni množični pristop, temveč počasno in doživeto raziskovanje, pri katerem ima pomembno vlogo razumevanje narave.

Pri odkrivanju naravnega okolja sodelujejo izkušeni lokalni strokovnjaki in vrhunski poznavalci rastlinskega in živalskega sveta ter posebnosti posameznih naravnih območij. Gre za storitev z visoko dodano vrednostjo, ki poteka v neokrnjeni naravi, naravnih parkih ter na varovanih in zavarovanih območjih, ob doslednem spoštovanju pravil varstva narave. Pomembno je tudi, da se izvaja v certificiranih destinacijah *Slovenia Green*, parkih ali pri ponudnikih z znakom *Slovenia Green*. Namenjena je predvsem odgovornim in ekološko ozaveščenim individualnim obiskovalcem, ki jih privlačijo raznolikost Slovenije na stičišču različnih naravnih in kulturnih okolij ter ekskluzivna doživetja v tesnem stiku z naravo in živalskim svetom. Posebno dodano vrednost predstavljajo domačini, ki z naravo živijo že stoletja, jo spoštujejo in jo znajo obiskovalcem strokovno in odgovorno predstaviti. Storitev temelji na načelu, da je treba naravo ohraniti, zato se izvaja brez puščanja sledi in z minimalnim vplivom na okolje. V ospredje postavlja prvinskost in avtentičnost, doživetje narave pa dopolnjuje z najboljšim, kar ponuja lokalna gastronomija.

Touring (krožna potovanja, izleti, tranzitni obiskovalci)

Slovenija ima zaradi svoje ugodne lege na stičišču Alp, Sredozemlja, Krasa in Panonske nižine pomembno vlogo v srednjeevropskih potovalnih tokovih. Poleg klasičnih organiziranih krožnih potovanj, v katerih je pogosto vključena v programe

po Srednji, Južni in Vzhodni Evropi, razvija tudi privlačnejše in bolj ciljno usmerjene oblike krožnih tur, kot so tematska krožna potovanja ter krožni programi po posameznih makrodestinacijah in po državi kot celoti.

Prednost Slovenije je predvsem v tem, da je na majhnem prostoru zbranih veliko različnih znamenitosti in doživetij, ki so med seboj dosegljiva v kratkem času. Potovanje je zato logistično preprosto in prijazno do obiskovalca. Jedro takšnih programov sestavljajo kakovostna lokalna doživetja in izstopajoče posebnosti, ki poti dajejo vsebino in zgodbo. Ljubljana si pri tem na mednarodnem trgu vse bolj utrjuje vlogo izhodiščnega mesta za raziskovanje Slovenije, podoben pristop pa postopoma prevzemajo tudi nekatere manjše destinacije, ki ležijo ob pomembnih prometnih in turističnih poteh. Slovenija zna nagovoriti tudi tranzitne obiskovalce, ki se sicer le peljejo skozi državo, tako da jim ponudi dovolj privlačnih razlogov za postanek, doživetje in posledično tudi potrošnjo.

Priprave športnikov in športne prireditve

Slovenija je na področju športnega turizma dobro konkurenčna, svojo prepoznavnost pa gradi na kombinaciji naravnih danosti in kakovostne turistične ponudbe. Med njene ključne prednosti sodijo raznolika pokrajina in ugodne podnebne razmere, kakovostna športna in hotelska infrastruktura ter strokovno znanje in bogate izkušnje pri organizaciji zahtevnih športnih prireditev in pripravah vrhunskih športnikov. Pomemben podporni element so tudi sodobni zdravišiški in velneški centri, ki zagotavljajo specialistične storitve na področju rehabilitacije, regeneracije in celostnega okrevanja športnikov. Mednarodno odmevni športni dogodki in uspehi slovenskih športnikov dodatno povečujejo prepoznavnost Slovenije kot športne destinacije, krepijo ugled države, nacionalni ponos in blagovno znamko *I feel Slovenia* ter v mednarodnem prostoru utrjujejo podobo Slovenije kot države, tesno povezane s športom in naravo.

Počitnice na kmetijah

Počitnice na kmetijah predstavljajo zaokroženo turistično storitev z jasno opredeljeno ponudbo in ciljnim skupinami. Obiskovalcem ponujajo bodisi nastanitev na turistični kmetiji bodisi zgolj izletniški obisk. Bistvo izkušnje je neposreden stik z naravo in podeželskim okoljem, pomembno vlogo pa imajo gostitelji oz. kmečke družine, domača kulinarika in pristna doživetja na kmetiji in v

širši destinaciji. Celotno izkušnjo pogosto dopolnjujejo tudi druge turistične storitve in aktivnosti.

Mladinski turizem

Mladinski turizem je usmerjen v segment otrok in mladih. UNWTO kot ožji okvir običajno opredeljuje mladinske turiste kot osebe, stare od 15 do 29 let, evropske institucije pa pogosto uporabljajo starostni razpon od 15 do 26 let. V okviru MPST je poudarek na receptivnem delu, torej na prihodih mladih v Slovenijo, pri čemer ima pomembno vlogo organizirana mreža mladinskih prenočišč. Raziskave kažejo značilen vzorec porabe: mladi običajno porabijo manj za nastanitev in prevoz, več pa za doživetja ter dodatne aktivnosti na destinaciji.

Dostopni turizem

Dostopni turizem razumemo kot razvojno usmeritev, pri kateri je treba turistično ponudbo načrtovati in prilagajati tako, da jo lahko enakovredno uporabljajo tudi osebe z različnimi posebnimi potrebami. Ta vidik je pomemben tudi zato, ker predstavlja enega izmed meril v okviru *Zelene sheme slovenskega turizma* (ZSST). Dostopni turizem vključuje osebe z gibalnimi in senzornimi ovirami, osebe z intelektualnimi ali duševnimi motnjami, družine z majhnimi otroki in otroškimi vozički, starejše ter ljudi, ki imajo zaradi različnih zdravstvenih stanj, kot so sladkorna bolezen ali alergije, otežen dostop do turističnih storitev. V okviru MPST se dostopni turizem obravnava kot oblika turizma, namenjena zagotavljanju večje dostopnosti, da lahko obiskovalci turistične storitve uporabljajo samostojno, varno in dostojanstveno ne glede na vrsto svojih potreb.

Destinacija za digitalne nomade

Digitalni nomadi so posamezniki, ki lahko delajo neodvisno od stalne lokacije, saj svoje delo opravljajo s pomočjo interneta in drugih telekomunikacijskih orodij. Za daljše bivanje na določeni destinaciji potrebujejo ustrezno podporno okolje, predvsem zanesljivo internetno povezljivost, primerne delovne pogoje in storitve, ki omogočajo učinkovito delo na daljavo.

Križarjenja

Križarjenja se v okviru te turistične storitve delijo na več segmentov. Med ključnima sta:

- Koper kot pristanišče postanka (angl. *port of call*): ladje se v Kopru ustavijo, potniki pa se izkrcajo in v času postanka koristijo izlete ter različne programe v Kopru in drugih delih Slovenije;
- Koper kot matično pristanišče (angl. *home port*): Koper je izhodiščna oz. zaključna točka križarjenja, kjer se potniki vkrcajo ali izkrcajo. Takšna oblika lahko vključuje tudi dodatne programe pred križarjenjem ali po njem.

Gostje na rečnih križarjenjih po Srednji Evropi pogosto potujejo v okviru širših programov, v katerih pred plovbo ali po njej opravijo še večdnevna potovanja po različnih destinacijah. Takšni programi pogosto segajo do Benetk oz. potekajo znotraj območja, ki ga lahko opišemo kot trikotnik Benetke-Dunaj-Budimpešta.

Igralništvo

Igralništvo je bilo v Sloveniji v zadnjih letih zaradi spremenjenih tržnih razmer in drugih družbenih dejavnikov manj vključeno v širši turistični sistem ter premalo obravnavano kot del celovite turistične ponudbe. Razvojna usmeritev predvideva, da se igralniška dejavnost razvija skladno s sodobnimi trendi, strokovnimi spoznanji, vizijo in politikami slovenskega turizma. Tako naj bi dopolnjevala ponudbo višje vrednosti in prispevala k povečevanju dodane vrednosti. Predvidena je tudi priprava analitično-razvojnega dokumenta z usmeritvami in pogoji za prihodnji razvoj posebnih iger na srečo v igralnicah in igralnih salonih, predvsem z vidika njihovega prispevka h kakovosti in vrednosti turistične ponudbe.

Nišni storitvi: zabava in igre ter filmska produkcija

Med nišne storitve sodi področje zabave in iger, ki vključuje različna doživetja, ki se praviloma ne tržijo znotraj drugih kategorij. Sem spadajo zabaviščni in doživljajski centri, sobe pobega, tematski parki, specializirani izkustveni muzeji, na primer Muzej iluzij, Muzej selfijev in Hiša eksperimentov, ter zunanje pustolovske igre, kot so igrificirani ogledi mest, lovi na zaklad in labirinti. V to skupino sodijo tudi grajski

pobegi, samostojni zgodovinski ogledi z igrificiranimi aplikacijami, tudi z električnimi skiroji ali kolesi, in druga igrificirana doživetja, kot so metanje sekir, igranje vlog v živo in interaktivno senzorično gledališče. Sem uvrščamo tudi druge oblike razvedrila, na primer klube stand-up komedije.

Filmska produkcija predstavlja pomembno razvojno priložnost, saj Slovenija na majhnem območju ponuja zelo raznolike pokrajine in kulise, zanimive za filmsko industrijo. Poleg naravnih okolij je pomembna tudi arhitekturna raznolikost, ki sega od prvin zahodnoevropske gotike in beneških vplivov do arhitekture z vzhodnjaškim pridihom ter številnih stavb iz obdobja socializma. Vse to ustvarja širok nabor mogočih prizorišč in scenografij. Konkurenčnost dodatno povečujejo dobra dostopnost, kratke razdalje in razpoložljiv, izkušen ter usposobljen kader. Trenutno je poudarek predvsem na snemanju zunanjih prizorov za oglase in filme, razvojno priložnost pa predstavlja tudi izgradnja filmskega studia.

4.3 Turistična ponudba Slovenije

Geografska dejstva in rekordi Slovenije

Po podatkih publikacij STO (Pohodništvo in kolesarjenje GIZ in STO 2018; Spirit Slovenija, 2018; STO in GIZ golf, 2018; ZGS, GIZ in STO, 2019; STO in Turistično gostinska zbornica Slovenije, 2020; STO in Združenje turističnih kmetij Slovenije, 2020; MGRT, 2022; STO in Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, 2023; STO, 2023a; Združenje zgodovinskih mest Slovenije in STO, 2023; Aktivna Slovenija GIZ in STO, 2024; STO in Čebelarstva zveza Slovenije, 2024; STO, 2025a; STO, 2025b; STO, 2025c; STO in Združenje za razvoj in promocijo butičnih nastanitev, 2025) Slovenija razpolaga z naslednjimi geografskimi podatki in svetovnimi rekordi:

- (1) 32 % celotnega ozemlja Slovenije (ki sicer znaša skupaj 20.271 km² po podatkih SURS-a iz leta 2018) pokrivajo kmetijska zemljišča, 58,2 % površine pa pokriva gozd (10.000 km² gozdov, kar jo uvršča v 3. najbolj gozdnato državi v Evropi).
- (2) Registriranih je okoli 900 turističnih kmetij, od teh 480 izletniških kmetij, 102 vinotoča, 37 osmic in 498 turističnih kmetij z nastanitvijo.
- (3) Več kot 200.000 je čebeljih družin, kjer je Slovenija dom avtohtone kranjske čebele.

- (4) Slovenija ponuja več kot 400 značilnih lokalnih in regionalnih živil, jedi in pijač in ima več kot 30.000 vinogradnikov, ki goji 52 vrst vinskih trt na skoraj 16.000 hektarih vinogradov.
- (5) Slovite sestavine slovenske kuhinje: (1) med in čebelji izdelki, (2) piranska sol in solni cvet, (3) bučno in oljčno olje, (4) gozdni sadeži in plodovi, (5) travniška in gozdna zelišča ter (6) vina treh vinorodnih dežel Slovenije.
- (6) Značilne slovenske jedi iz 24 gastronomskih regij: (1) kranjska klobasa, (2) kislo zelje in repa, (3) prekmurska gibanica, (4) piranski brancin, (5) slovenska potica, (6) kraške suhe mesnine, (7) idrijski žlikrofi, (8) štruklji ter (9) blejska kremna rezina.
- (7) 13,29 % površine ima zavarovanih območij.
- (8) Ima 10.000 km urejenih pohodniških poti, 5.000 km tematskih poti, 113 naravnih plezališč in ferate (izzivalne zavarovane plezalne poti) ter skoraj 1.400 km kolesarskih poti (več kot 10 daljinskih poti in 11 gorskih kolesarskih parkov).
- (9) 2.864 m je visok najvišji vrh, Triglav.
- (10) Ima 10 večjih smučarskih središč in več kot 30 manjših, 15 aktivnih smučarskih šol s profesionalnimi učitelji in 6 prizorišč pomembnih mednarodnih zimskih športnih dogodkov.
- (11) Golf je prisoten že od leta 1937 (Royal Bled), danes na 16 igriščih; 7 igrišč z 18 luknjami in 9 igrišč z 9 luknjami.
- (12) Ponuja 440 let vzreje lipicancev v Lipici (že od leta 1580) in 30 tekmovalnih konjeniških klubov.
- (13) Ima več kot 40 vzletišč za jadralno padalstvo in zmajarstvo, 17 športnih letališč in odlične zračne razmere z več kot 300 letalnimi dnevi na Goriškem in Vipavskem.
- (14) Slovenija ponuja največji park spustov (t. i. *zipline*) in najstrmejši spust na svetu (spust s smučarske letalnice v Planici), pa tudi najdaljšo neprekinjeno jeklenico in več kot 20 pustolovskih parkov za vse generacije.
- (15) Slovenija ima 27.000 km dolge reke, potoke in druge vodotoke, med katerimi je najdaljša reka Sava, najtoplejša reka pa Kolpa z naravnimi kopališči. Ima več kot 300 slapov, 93 vrst sladkovodnih rib, 1300 jezer, ikona je Blejsko jezero, največje presihajoče jezero je Cerčniško jezero, največje stalno slovensko jezero pa je Bohinjsko jezero v Triglavskem narodnem parku, kar Slovenijo umešča med eno od vodnato najbogatejših držav Evrope.

- (16) Slovenija ima dostop do morja in s tem obalo dolžine 46,6 km, povprečna temperatura morja poleti je 24 stopinj, povprečna globina slovenskega dela Jadrana je 17 m.
- (17) Krajski park Sečoveljske soline se ukvarja s tradicionalno pridelavo soli.
- (18) Slovenija predstavlja submediteransko podnebje z vročimi poletji in milimi zimami, kar je prijazno za aktivnosti na prostem vse leto. Ima čist, svež in neonesnažen zrak, tekočo pitno vodo iz pipe in je varna država.
- (19) Ima več kot 13.000 kraških jam z novimi letnimi odkritji tudi do 100 jam na leto. Najstarejša turistična jama v Evropi je Vilenica, največja in najbolj obiskana v Evropi je Postojnska jama, Škocjanske jame so naravni spomenik UNESCO svetovne dediščine, ima pa tudi več kot 40 jamskih društev.
- (20) Največji zakladi Slovenije pod UNESCO zaščito: (1) klekljanje na slovenski način, (2) živosrebrno mesto Idrija, (3) kamniti zidovi Krasa in Istre, (4) tradicija reje lipancev, (5) kraška jama s podzemnim kanjonom - Škocjanske jame, (6) pragozdovi in medvedi, (7) kraji pradavninskih koliščarjev, (8) pustni običaji s kurenti, (9) samosvoja arhitektura – izbrana dela Jožeta Plečnika, (10) čebelarstvo v Sloveniji in (11) drama v srednjeveškem mestu – Škofjeloški pasijon.
- (21) Slovenije, je dežela, ki ima ljubezen v svojem imenu. Sedem kulturnih ikon Slovenije: Ljubljana in Ljubljanski grad, Ptuj s Ptujskim gradom in kurenti, Piran z obzidjem in solinami, Celje in Celjski grad, Bled z otokom in Blejskim gradom, Predjamski grad in Postojnska jama ter Lipica z najstarejšo kobilarno v Evropi.

Pozicioniranje Slovenije kot holistične turistične destinacije

Slovenija je v svojih strateških dokumentih, promocijskih dejavnostih in obravnavanih publikacijah (Pohodništvo in kolesarjenje GIZ in STO 2018; Spirit Slovenija, 2018; STO in GIZ golf, 2018; ZGS, GIZ in STO, 2019; STO in Turistično gostinska zbornica Slovenije, 2020; STO in Združenje turističnih kmetij Slovenije, 2020; MGRT, 2022; STO in Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, 2023; STO, 2023a; Združenje zgodovinskih mest Slovenije in STO, 2023; Aktivna Slovenija GIZ in STO, 2024; STO in Čebelarska zveza Slovenije, 2024; STO, 2025a; STO, 2025b; STO, 2025c; STO in Združenje za razvoj in promocijo butičnih nastanitev, 2025) predstavljena kot zelena, butična in izjemno raznolika evropska destinacija, ki svojo konkurenčno prednost gradi predvsem na bližini različnih doživetij. Na razmeroma majhnem prostoru se prepletajo Alpe, Kras, Panonska nižina in Sredozemlje, zato

lahko obiskovalec v kratkem času poveže stik z naravo, kulturno dediščino, aktivni oddih, zdravje in dobro počutje ter gastronomska doživetja. Osrednja nacionalna znamka *I feel Slovenia* poudarja Slovenijo kot destinacijo, ki je ni dovolj le obiskati, temveč jo je treba tudi občutiti. Pomemben del te identitete je trajnost, ki ni predstavljena zgolj kot promocijska vrednota, temveč kot sistematično razvojno načelo. Uresničuje se z Zeleno shemo slovenskega turizma oz. s sistemom *Slovenia Green*, ki certificira destinacije in turistične ponudnike ter spodbuja razvoj turizma z manjšim okoljskim odtisom, višjo kakovostjo in večjo dodano vrednostjo. Med prvimi destinacijami, ki so pridobile znak *Slovenia Green*, so bile Ljubljana, Cerklje, Idrija, Kamnik, Radlje ob Dravi, Rogla oz. Zreče, Celje, Laško in Žalec.

Turistična ponudba Slovenije temelji na več vsebinsko močnih in medsebojno povezanih stebrih. Mednje sodijo aktivnosti v naravi in obisk naravnih parkov, kot so pohodništvo, kolesarjenje, muharjenje, raziskovanje Julijskih Alp, doline Soče in zavarovanih naravnih območij. Pomemben segment predstavljata tudi zdravje in dobro počutje, ki vključujeta naravna zdravilišča, termomineralne vode, preventivne programe, rehabilitacijo in različne oblike termalnega in velnes oddiha. Kulturno ponudbo sestavljajo zgodovinska mesta, UNESCO dediščina, arhitektura, muzeji, festivali in številne dediščinske zgodbe, medtem ko gastronomija in vino temeljita na 24 gastronomskih regijah, vinskih cestah, lokalnih dobavnih verigah, kakovostnih pridelovalcih ter mednarodnih priznanjih, kot sta Michelin in Gault & Millau. Ponudbo dopolnjujejo apiturizem, športni turizem in različni nišni ter visoko donosni segmenti, med katerimi so športne priprave in prireditve, filmski turizem in filmska produkcija, karavaning, kampiranje, turistične kmetije in tematske poti.

Posebna značilnost slovenske turistične ponudbe je njena celoletna dostopnost. Zaradi izrazite pokrajinske raznolikosti, kratkih razdalj in razmeroma dobre prometne povezanosti se Slovenija uveljavlja kot destinacija 365 dni doživetij. Aktivnosti na prostem so mogoče v vseh letnih časih: pozimi so v ospredju smučanje, tek na smučeh in druge zimske dejavnosti, spomladi pohodništvo, kolesarjenje in plezanje, poleti kopanje, vodni športi ter raziskovanje gorskega sveta, jeseni pa izleti po vinorodnih pokrajinah, gozdovih in kraškem podzemlju. K celoletni turistični privlačnosti pomembno prispevajo štiri slovenske makroregije: Alpska Slovenija, Mediteranska in Kraška Slovenija, Ljubljana z Osrednjo Slovenijo ter Termalna Panonska Slovenija, od katerih vsaka ponuja značilna naravna, kulturna, športna in gastronomska doživetja. Ker je mogoče državo prečkati v le

nekaj urah, lahko obiskovalec v enem dnevu poveže gore, mesta, podeželje, kraške pojave, termalne izvire in obalo.

Publikacije Slovenske turistične organizacije zato kot eno ključnih strateških priložnosti izpostavljajo nadaljnji razvoj celoletnega turizma in skrbno oblikovanih doživetij z visoko dodano vrednostjo. Takšna usmeritev lahko prispeva k časovni in prostorski razpršitvi turističnih tokov, daljšemu bivanju gostov in zmanjševanju pritiskov na najbolj obiskane destinacije. Uspeh tega razvojnega modela je odvisen od kakovosti storitev, digitalne dostopnosti informacij, trajnostnega upravljanja prostora in učinkovitega povezovanja lokalnih ponudnikov v celovite in konkurenčne verige vrednosti. Slovenija tako svojo majhnost spreminja v prednost: prav preplet raznolikosti, bližine in dostopnosti ji omogoča, da se uveljavlja kot privlačna destinacija za raziskovanje skozi vse leto.

Slovenska turistična ponudba na prostem je zasnovana okoli treh temeljnih naravnih elementov – zemlje, zraka in vode (STO, 2023a). Takšna razdelitev poudarja geografsko raznolikost države in predstavlja številne možnosti aktivnega, športnega, doživljajskega in zdraviliškega turizma. Posamezni elementi se med seboj dopolnjujejo, saj je mogoče zaradi majhnih razdalj med različnimi pokrajinami v kratkem času povezati doživetja v gorah, zraku, ob rekah, jezerih in morju. Posebno povezovalno vlogo ima adrenalinska ponudba, ki se razprostira čez vse tri elemente.

Element zemlje zajema predvsem dejavnosti, povezane z gibanjem po kopnem in raziskovanjem raznolike slovenske pokrajine. Med najpomembnejše oblike ponudbe sodijo pohodništvo, kolesarjenje, smučanje in drugi zimski športi, golf, jahanje ter jamarstvo. Pohodniška ponudba vključuje sprehode, tematske in daljinske poti, gorske in visokogorske ture, ferate ter alpinistično in športno plezanje. Kolesarjem so namenjene gorske, cestne, družinske in daljinske kolesarske poti, ponudbo pa dopolnjujeta kolesarska infrastruktura ter možnost uporabe javnega prevoza za prevoz koles. V zimskem času so obiskovalcem na voljo alpsko smučanje, tek na smučeh, turna smuka, krpljanje, sankanje, zimsko pohodništvo, deskanje na snegu, snežni parki in ledno plezanje. Kopenski del turistične ponudbe tako združuje rekreacijo, športne izzive, stik z naravo in raziskovanje kulturne krajine.

Element zraka predstavlja dejavnosti, ki obiskovalcu omogočajo doživljanje Slovenije iz drugačne perspektive. Sem sodijo športno letalstvo, poleti z motornimi in jadralnimi letali, balonarstvo, jadralno padalstvo, zmajarstvo in skoki s padalom.

Ponudbo dopolnjujejo različna adrenalinska doživetja visoko nad tlemi, kot so spusti po jeklenicah oz. *zipline*, skoki v globino, pustolovski parki in doživetja prostega lebdenja v zračnih tokovih. Med prepoznavnejše primere sodijo poleti nad slovenskimi pokrajinami, skok s Solkanskega mostu, doživetja v Nordijskem centru Planica in simulacija letenja v Aerodumu v Logatcu. Zračne aktivnosti tako povezujejo šport, pustolovščino, razgledovanje in intenzivno doživljanje prostora.

Element vode vključuje turistične dejavnosti ob rekah, jezerih, Jadranskem morju in v termalnih ter mineralnih vodah. Slovenske reke omogočajo kopanje, čolnarjenje, veslanje, supanje (tj. stoječe veslanje) in številna adrenalinska doživetja. Posebej izstopa dolina Soče, kjer so razviti rafting, kajakaštvo, kanuizem, hydrospeed (tj. spust z rečnim bobom), tubing (tj. spust z napihnjeno zračnico) in soteskanje (združuje plezanje, plavanje, hojo, skoke v tolmane, včasih pa tudi spuščanje po naravnih toboganih in slapovih z vrvnim varovanjem). Podobne dejavnosti so dostopne tudi na Savi Dolinki, Savi Bohinjki, Savinji in drugih rekah in njihovih pritokih. Za manj zahtevna vodna doživetja so primerne Kolpa, Krka, Sava, Drava in Mura. Vodne aktivnosti so vključene tudi v mestni prostor, na primer na Ljubljani v Ljubljani, Dravi v Mariboru in Krki v Novem mestu in Kostanjevici na Krki.

Pomemben del vodne ponudbe predstavljata sladkovodni ribolov in muharjenje. Zaradi velikega števila vodotokov in jezer je ribolov mogoč v zelo različnih okoljih, od alpskih rek in kraških voda do ravninskih območij in obmorskega sveta. Slovenska jezera ponujajo naravna kopališča, rekreacijo, veslanje, supanje in različne vodne parke. Ob Jadranskem morju pa so obiskovalcem na voljo kopanje, oddih na plažah, potapljanje, morski ribolov, jadranje, kajakaštvo, supanje, kajtanje in vožnje z različnimi plovili. Obalno ponudbo dopolnjujejo Piranske soline, ki povezujejo naravno in kulturno dediščino ter velnes programe.

Poseben segment elementa vode predstavljajo naravna zdravilišča in termalni centri. Njihova ponudba temelji na naravnih zdravilnih dejavnikih, kot so termalne in mineralne vode, peloidi, morska voda in obmorsko podnebje. Zdravilišča in terme združujejo zdravljenje, preventivo, rehabilitacijo, sprostitve, velnes,

*selfness*² in programe celostnega dobrega počutja. Slovenija se zato uveljavlja tudi kot dežela zdravja, saj na razmeroma majhnem prostoru ponuja 12 naravnih zdravilišč in 10 termalnih centrov.

Razdelitev turistične ponudbe na zemljo, zrak in vodo tako ni zgolj promocijska zasnova, temveč odraža dejansko naravno raznolikost Slovenije. Zemlja omogoča raziskovanje pokrajin, gora in podzemnega sveta, zrak ponuja razglede in adrenalinska doživetja nad tlemi, voda pa povezuje šport, rekreacijo, oddih in zdravje. Skupaj ti elementi oblikujejo celovito turistično ponudbo države, v kateri je mogoče na majhnem prostoru doživeti izjemno raznolike oblike gibanja in stika z naravo.

4.3.1 Športni turizem in aktivna doživetja

Slovenija kot celovita športna destinacija

Športni turizem je predstavljen na podlagi publikacije Slovenske turistične organizacije *Športna destinacija: Slovenija. Zmagovita. Na moj način*, iz leta 2025 (STO, 2025a).

Slovenija se na mednarodnem turističnem trgu pozicionira kot celovita športna destinacija, primerna za priprave vrhunskih športnikov, organizacijo domačih in mednarodnih tekmovanj, športne konference in strokovna srečanja, rehabilitacijo športnikov ter razvoj navijaškega turizma. Nagovarja profesionalne športnike, rekreativce, športne ekipe, mlade talente, parašportnike, športne zveze, organizatorje prireditev in navijače. Šport je v Sloveniji pomemben del nacionalne identitete, vsakdanjega življenja in družbene kulture, kar državi zagotavlja visoko stopnjo verodostojnosti pri njenem uveljavljanju kot športne turistične destinacije.

Publikacije Slovenske turistične organizacije (2025a) športno kulturo Slovenije ponazarjajo tudi s številnimi podatki. V Sloveniji je več kot 57.000 registriranih športnikov, vključenih v uradne tekmovalne sisteme, med njimi pa je več kot 8.000 kategoriziranih športnikov z nazivom mladinskega, državnega, perspektivnega,

² Je slog življenja, oz. dejavnost, ki s ponudbo različnih sprostitvenih, meditativnih tehnik človeku omogoča, da se poglobi vase, spremeni svoje vedenje, se umiri (SSKJ, 2026). Preprosteje povedano je *selfness* neke vrste velnes, usmerjen v posameznika s ciljem, da se nauči bolje živeti, prevzeti zdrave navade, zavedati se sebe in svojega osebnega razvoja in biti odgovoren posameznik za svoje lastno počutje.

mednarodnega ali svetovnega razreda. Slovenski športniki so skupaj osvojili več kot 100 olimpijskih odličij oz. kolajn, pri čemer publikacija upošteva tudi dosežke slovenskih športnikov, ki so v preteklosti nastopali za reprezentance nekdanje Jugoslavije. Slovenija je tudi ena redkih držav, ki ima športu namenjen poseben državni praznik, saj 23. septembra praznuje dan slovenskega športa.

Šport v Sloveniji ni omejen le na tekmovalno dejavnost, temveč je močno prisoten tudi v življenju splošnega prebivalstva. Po podatkih iz publikacije (STO, 2025a) se približno 61 % prebivalcev Slovenije z rekreacijo ukvarja vsaj 150 minut na teden. To potrjuje, da šport ni zgolj turistična ali profesionalna niša, temveč razširjena družbena praksa in pomemben del kakovostnega življenjskega sloga. Slovenija telesno pripravljenost prebivalstva sistematično spremlja tudi v okviru nacionalnega sistema SLOfit, kar dodatno krepi strokovno podlago za razvoj športa, preventive in zdravega načina življenja.

Posebno mesto ima planinstvo. V gore redno zahaja približno 350.000 Slovencev, Planinska zveza Slovenije pa je ena najštevilčnejših športnih organizacij v državi. Povezuje skoraj 300 planinskih društev, klubov in postaj gorske reševalne službe. Pohodništvo in planinstvo sta zato pomembna tako z vidika športne kulture kot tudi turistične ponudbe. Podobno velja za kolesarjenje, ki ni predstavljeno samo kot šport, temveč tudi kot pomemben element trajnostne mobilnosti.

Pomembno konkurenčno prednost predstavlja športna infrastruktura. V Sloveniji je več kot 3.000 športnih objektov, med katerimi so stadioni, športne dvorane, smučarski in nordijski centri, bazeni, igrišča, kolesarske poti, plezalni centri ter številni drugi sodobno opremljeni objekti. Takšna infrastruktura omogoča izvedbo treningov, priprav, rekreativnih programov in tekmovanj na različnih ravneh. Dopolnjujejo jo strokovne ekipe, športni zdravniki, fizioterapevti, trenerji, diagnostični centri in specializirane ustanove za rehabilitacijo športnikov.

Slovenija je v športnih publikacijah predstavljena kot zelena, butična, varna in zdrava destinacija, v kateri se šport povezuje s trajnostnim razvojem, varnostjo in zdravstveno podporo. Trajnostna usmeritev se izraža s sistemom *Slovenia Green*, varnost pa je bila v promocijskih gradivih poudarjena tudi z oznakama *Green & Safe* in *Safe Travels*. Športna ponudba se tako ne opira le na naravne danosti, temveč tudi na športno medicino, diagnostiko, preventivo, rehabilitacijo in individualno prilagojene programe.

Med ključnimi konkurenčnimi prednostmi Slovenije je geografska raznolikost na razmeroma majhnem prostoru. Na stičišču Alp, Sredozemlja, Krasa in Panonske nižine so na kratkih razdaljah dostopni različni podnebni, višinski in naravni pogoji. To omogoča športne dejavnosti, priprave in rekreacijo 365 dni v letu. Športniki lahko v kratkem času prehajajo med gorskim, celinskim, kraškim, termalnim in obmorskim okoljem, kar poenostavlja logistiko ter omogoča raznovrstne treninge znotraj enega pripravljalnega obdobja.

Slovenija svojo odličnost kot športna destinacija gradi na kombinaciji naravnih pogojev za dejavnosti na prostem, kakovostne športne infrastrukture, strokovnih ekip in logistične enostavnosti. Posebej pomembni so višinski treningi, simulacije višinskih pogojev, športna testiranja, diagnostične storitve in možnost organizacije prijateljskih tekem oz. sparingov. Zaradi kratkih razdalj je mogoče učinkovito povezati treninge, regeneracijo, namestitve, rehabilitacijo in pritožbočasna doživljanja.

Športni turizem se tesno povezuje z naravnimi zdravilišči, termami in diagnostičnimi centri. Sodobna fizioterapija, kineziologija in medicinska tehnologija se dopolnjujejo z naravnimi zdravilnimi dejavniki, kot so termomineralna voda, zdravilno blato, slonica, šota in ugodne podnebne razmere. Športnikom so na voljo individualno prilagojeni rehabilitacijski programi, testiranja telesne pripravljenosti, preventivni pregledi, regeneracijski postopki in programi vračanja v trenajni proces.

Za organizatorje športnih prireditve je Slovenija predstavljena kot preverjeno in učinkovito organizacijsko okolje. K temu prispevajo njena lega v osrednjem delu Evrope, dostopnost prizorišč, izkušene organizacijske ekipe, sodelovanje nacionalnih zvez, lokalnih klubov in prostovoljcev ter uveljavljene športne lokacije. Med najbolj prepoznavnimi primeri izstopa Planica, poleg nje pa tudi številni drugi centri, ki gostijo tekmovanja v zimskih športih, kolesarstvu, košarki, odbojki, roketu, atletiki, vodnih športih in drugih disciplinah.

Organizacija športnih dogodkov se vse bolj povezuje tudi s trajnostnimi načeli. Pri načrtovanju prireditve se poudarjajo zmanjševanje odpadkov in uporabe plastike, trajnostna mobilnost, učinkovita raba virov ter spremljanje okoljskih vplivov. Športne prireditve tako niso razumljene le kot tekmovalni dogodki, temveč tudi kot priložnost za promocijo odgovornejšega odnosa do okolja in lokalne skupnosti.

Pomemben del športnoturistične ponudbe predstavljata tudi gastronomija in vino. Gastronomija je predstavljena kot dopolnitev športnih priprav, tekmovanj in aktivnega oddiha. Namenjena je športnikom, spremljevalnim ekipam, navijačem in rekreativnim obiskovalcem. Slovenska kulinarika temelji na lokalnih sestavinah, gastronomski dediščini in raznovrstnosti ponudbe, ki sega od vrhunskih restavracij do gostiln, turističnih kmetij in ulične prehrane. Njeno kakovost potrjujejo tudi mednarodni ocenjevalci, kot sta Michelin in Gault & Millau, pomemben del ponudbe pa predstavljajo tudi slovenska vina.

Vrhunski slovenski športniki imajo pomembno vlogo ambasadorjev države in slovenskega turizma. Med najbolj prepoznavnimi so Luka Dončić, Tadej Pogačar, Primož Roglič, Janja Garnbret in Ilka Štuhec. Njihovi mednarodni uspehi povečujejo prepoznavnost Slovenije in utrjujejo njeno podobo kot športno razvite, ambiciozne in zmagovite države.

Promocijska sporočila to identiteto izražajo z naslovi in slogani, kot so »Slovenija ima športno srce«, »Slovenija, dežela športne kulture«, »Odgovorna Slovenija«, »Zmagovita Slovenija«, »Dežela športno aktivnih ljudi«, »Dežela olimpijskih načel in medalj«, »Olimpijska velesila«, »Ženska športna moč«, »Slovenija, vselej odlična športna izbira«, »Priprave športnikov za naslednje zmagovalce«, »Za vse športne želje«, »Za športnike z velikimi cilji« in »Odkrivanje Slovenije za oddih in navdih«.

Slovenija tako razvija več podvrst športnega turizma, med katerimi posebej izstopajo kolesarjenje, pohodništvo, smučanje in golf, ponudbo pa dopolnjujejo vodni športi, plezanje, tek, planinstvo in druge aktivnosti na prostem. Kot stičišče športa in turizma se predstavlja z enotno informacijsko točko, na kateri so zbrane informacije o športni infrastrukturi, namestitvah, športnih agencijah, zvezah, pripravah, tekmovanjih in strokovnih dogodkih. Njena osrednja prednost je celovitost: obiskovalcu ne ponuja le prostora za šport, temveč povezan sistem treninga, tekmovanja, zdravlja, rehabilitacije, trajnosti, gastronomije in turističnih doživetij.

Slovenija, kolesarska destinacija

Kolesarski turizem je predstavljen na podlagi publikacije Slovenske turistične organizacije *Kolesarjenje po Sloveniji: Zelena. Aktivna. Zdrava.*, iz leta 2018, ki sta jo izdala Pohodništvo in kolesarjenje GIZ ter Slovenska turistična organizacija.

Slovenija se na področju kolesarskega turizma predstavlja kot zeleni kolesarski raj v osrčju Evrope, ki ga odlikujejo izjemna pokrajinska raznolikost, ohranjena narava, kratke razdalje in razvita ponudba specializiranih storitev za kolesarje. Publikacija *Kolesarjenje po Sloveniji: Zelena. Aktivna. Zdrava*. (Pohodništvo in kolesarjenje GIZ in STO, 2018) izpostavlja deset ključnih razlogov, zaradi katerih je Slovenija privlačna kolesarska destinacija.

Prvi razlog je njena podoba zelene in čiste dežele. Slovenijo zaznamujejo obsežni gozdovi, svež zrak, čiste vode in dobro ohranjeno naravno okolje. Sporočilo »*Feel Green*« zato ni predstavljeno zgolj kot promocijski slogan, temveč kot občutek, ki ga obiskovalec med potovanjem po Sloveniji tudi dejansko doživi.

Druga pomembna prednost je izjemna pokrajinska raznolikost. Ker Slovenija leži na stičišču različnih naravnogeografskih enot, lahko kolesarji izbirajo med petimi značilnimi kolesarskimi pokrajinami: alpskim svetom, predalpskim hribovjem, visokim kraškimi hribovjem in planotami, vinorodnimi griči in panonskimi ravninami ter mediteransko Slovenijo.

Tretja prednost je bližina doživetij. Slovenija je geografsko majhna, vendar izredno raznolika. Že podaljšani kolesarski konec tedna razkrije velik del njene pokrajinske pestrosti, medtem ko daljše, tedensko ali večtedensko potovanje omogoča globlje doživljanje narave, lokalnih skupnosti in kulturnih posebnosti.

Četrty razlog predstavljajo prijazni prebivalci in razvita kolesarska kultura. Kolesarjenje je v Sloveniji uveljavljeno kot športna dejavnost, oblika turizma in način vsakodnevne mobilnosti. Domačini kolesarjem pogosto pomagajo z nasveti, priporočili in orientacijo, marsikje pa se je mogoče pridružiti tudi lokalnim kolesarskim skupinam.

Peti razlog je varnost. Slovenija velja za varno evropsko destinacijo, kolesarjenje po njej pa obiskovalcem ponuja številna manjša, nepričakovana odkritja, ki dodatno obogatijo potovanje.

Šesta prednost je dostopnost naravnega okolja. Prehod s cest v gozdove, na podeželske poti in v hribovito pokrajino je praviloma preprost. Čeprav za vožnjo v naravnem okolju veljajo določena pravila in omejitve, ta ne preprečujejo kakovostnih in raznolikih kolesarskih doživetij.

Sedmi razlog je dolga kolesarska sezona. V večjem delu Slovenije traja približno od aprila do novembra, v slovenski Istri pa je zaradi sredozemskega podnebnege vpliva kolesarjenje pogosto mogoče tudi pozimi.

Osmi razlog je stik s pristno in razmeroma neokrnjeno naravo. Na nekaterih območjih kolesarje opozarjajo na prisotnost medveda, vendar so divje živali večinoma plašne in se človeku izogibajo, zato so neposredna srečanja redka.

Deveti razlog predstavlja bogata zgodovinska in kulturna dediščina ob poteh. Kolesarji lahko med potovanjem spoznavajo rimske ostanke, srednjeveške gradove, zgodovinska mesta, tradicionalne vasi in še vedno žive rokodelske običaje.

Deseti razlog so okusi Slovenije. Kolesarsko doživetje se pogosto povezuje z lokalno gastronomijo, tradicionalnimi jedmi, sladicami in slovenskimi vini. Obisk domače gostilne, turistične kmetije ali vinorodnega območja tako postane pomemben del celotne kolesarske izkušnje.

V Sloveniji izraz »*popolna тура*« (angl. *perfect trail*) zato ne pomeni le kakovostne poti, tehnično zanimive steze ali zahtevnega vzpona, temveč celovito doživetje, v katerem se povezujejo narava, ljudje, kultura, kulinarika in nepričakovana odkritja. Publikacija kot zanimivost izpostavlja tudi najdbo najstarejšega znanega lesenega kolesa z osjo, odkritega na Ljubljanskem barju. Staro je približno 5.200 let in simbolno potrjuje dolgo povezanost tega prostora z mobilnostjo in razvojem prometnih poti.

Specializirane nastanitve in storitve za kolesarje

V Sloveniji je razvit sistem specializiranih nastanitev za kolesarje, ki vključuje predvsem kolesarske hotele, hostle, penzione, apartmaje in kampe. Poleg običajne kategorizacije lahko ponudniki pridobijo dodatno oznako z enim do petimi kolesi, ki označuje obseg in kakovost storitev za kolesarske goste.

Oznaka z enim kolesom pomeni osnovno, kolesarjem prijazno ponudbo, medtem ko vsaka višja stopnja zahteva dodatne storitve in predstavlja nadgradnjo predhodne ravni. Najvišja oznaka s petimi kolesi je namenjena ponudnikom, pri katerih so kolesarji glavna ciljna skupina in je kolesarski turizem osrednji del njihove dejavnosti. Posebna oznaka je namenjena tudi kolesarskim kampom.

Slovenija ima več kot 50 posebej prilagojenih nastanitev za kolesarje. Te praviloma zagotavljajo varen prostor za shranjevanje koles, pogosto pa ponujajo tudi izposajo in servis koles, pripravljene trase, vodene izlete, prevoz prtljage in koles, informacije o poteh ter drugo organizacijsko podporo. Obseg dodatnih storitev se povečuje skladno z višjo stopnjo oznake. Kolesarski kampi poleg ustrezne infrastrukture in praktičnih informacij pogosto pripravljajo tudi večdnevne programe ter zagotavljajo usposobljene kolesarske vodnike.

Ponudbo dopolnjujejo mobilne aplikacije in digitalna orodja za načrtovanje poti, orientacijo ter pridobivanje informacij o nastanitvah, servisih, izposojevalnicah in turističnih znamenitostih.

Daljinske kolesarske poti

Slovenija ponuja razvejano mrežo daljinskih kolesarskih poti, med katerimi so Trans Slovenia 1, Trans Slovenia 2, Trans Karavanke oz. pot Čez Karavanke, Pohorska kolesarska transverzala, Dravska kolesarska pot, Parenzana, Kolesarska pot Jureta Robiča, Slovenska turnokolesarska pot, Via Bela krajina in Petrolova kolesarska transverzala.

Daljinske poti se delijo predvsem na cestne in gorske kolesarske poti, ponudbo pa dopolnjuje 12 kolesarskih parkov, razporejenih po različnih delih Slovenije.

Cestne daljinske poti potekajo skozi zelo različne pokrajine. Na severovzhodu države vodijo po ravninskih in gričevnatih območjih ob Muri ter po Dravski kolesarski poti. Ob slovenski obali izstopa Parenzana, znana tudi kot Pot zdravja in prijateljstva. V alpskem svetu je posebej prepoznavna trasa od Rateč skozi Kranjsko Goro do Mojstrane, pomembna pa je tudi krožna pot okoli Kamniško-Savinjskih Alp. Mirnejše in manj obremenjeno kolesarsko doživetje ponuja Via Bela krajina, med zahtevnejše izzive pa sodita vzpon na Mangartsko sedlo in prečenje prelaza Vršč.

Spletna stran Slovenia Outdoor (2026) med cestne daljinske poti uvršča:

- kolesarski vzpon na Mangartsko sedlo,
- kolesarsko pot čez prelaz Vršč iz Kranjske Gore v Bovec,

- traso Rateče–Kranjska Gora–Jesenice,
- kolesarsko pot okoli Kamniško-Savinjskih Alp,
- Parenzano,
- Dravsko kolesarsko pot,
- Pot ob Muri,
- Via Belo krajino,
- krožno kolesarsko turo po Vipavski dolini,
- *Bike Slovenia Green*, trajnostno kolesarsko turo po Sloveniji,
- traso Bohinjska Bistrica–Soriška planina–Podbrdo–Most na Soči.

Gorske daljinske poti so namenjene kolesarjem, ki iščejo zahtevnejše vzpone, vožnjo po razgibanem terenu ter stik z alpskim in sredogorskim svetom. Najobsežnejša med njimi je Slovenska turnokolesarska pot, dolga približno 1.800 kilometrov. Mednarodno doživetje gorskega sveta Slovenije, Avstrije in Italije omogočata poti Trans Slovenia 01 in 02, medtem ko Pohorska kolesarska transverzala prečka Pohorje, pogosto predstavljeno kot eno osrednjih slovenskih območij gorskega kolesarjenja. Karavanke je mogoče raziskovati po poti Trans Karavanke, med pomembnejše gorske trase pa sodi tudi Juliana Bike.

Med gorske daljinske poti se tako uvrščajo:

- Slovenska turnokolesarska pot,
- Juliana Bike,
- Pohorska kolesarska transverzala,
- Trans Slovenia 01 in 02,
- Trans Karavanke.

Slovenija se zato kot kolesarska destinacija ne opira le na posamezne poti, temveč na celovit sistem, ki povezuje pokrajinsko raznolikost, specializirane nastanitve, kolesarske parke, digitalna orodja, strokovno vodenje, servisne storitve, lokalno kulturo in gastronomijo. Njena ključna prednost je možnost, da kolesar na kratkih razdaljah doživi med seboj zelo različne naravne in kulturne pokrajine.

Slovenija, zelena, aktivna in zdrava pohodniška destinacija

Pohodniški in gorniški turizem sta predstavljena na podlagi publikacije Slovenske turistične organizacije *Pohodništvo in gornštvo: moj način odkrivanja narave* iz leta 2024, ki sta jo izdala Aktivna Slovenija GIZ in Slovenska turistična organizacija.

Slovenija je izrazito raznolika pohodniška destinacija, saj ponuja vse od nezahtevnih sprehodov ob morju do zahtevnih visokogorskih tur. Obiskovalci lahko izbirajo med kratkimi tematskimi potmi in večdnevnimi daljinskimi pohodi, med lažjimi vzponi in potmi z velikimi višinskimi razlikami ter med mirnimi kolovozi in zahtevnejšimi odseki, na katerih se srečujejo tudi s plezalnimi izzivi. Posebnost Slovenije je nenehno prepletanje različnih pokrajinskih tipov. Pot v visokogorje se pogosto začne v sredogorju, nato pa se lahko znova spusti v nižje predele. Razmejitev glede na nadmorsko višino so zato predvsem orientacijske in pohodnikom pomagajo pri oceni pričakovanih razmer.

Visokogorje, sredogorje in nižinski svet

Slovensko visokogorje privlači predvsem izkušene planince, ki želijo hoditi nad gozdno mejo in premagovati zahtevnejše vzpone. V slovenskih Alpah je veliko vrhov, višjih od 2.000 metrov. Julijske Alpe s Triglavom, Karavanke s Stolom in Kamniško-Savinjske Alpe z Grintovcem ponujajo izjemno raznolike gorske prizore, od rek, jezer in ledeniških dolin do planin, skalnih grebenov in visokogorskih planot. Za obisk visokogorja so najprimernejši poletni meseci. Zimske razmere zahtevajo bistveno več znanja, izkušenj in ustrezne opreme, pogosto pa tudi spremstvo gorskega vodnika, saj so lahko razmere zelo zahtevne, večina planinskih koč pa je zaprta.

Sredogorje je primerno za pohodnike, ki si želijo razglednih poti in dostopnejših vrhov. Pohorje, Škofjeloško hribovje, Posavsko hribovje in druga sredogorska območja so primerna za raziskovanje skoraj vse leto. Pozimi so priljubljeni zlasti pohodi s krpljami.

Nižinski svet do približno 500 metrov nadmorske višine omogoča lažje in bolj sproščene pohode. Takšne poti so značilne predvsem za slovensko Istro, Kras, Dolenjsko, Notranjsko in panonske pokrajine. Na teh območjih je veliko tematskih

poti, ki vodijo do naravnih, kulturnih in zgodovinskih znamenitosti. Podobne poti so urejene tudi v mestih, zdraviliščih, parkih in drugih turističnih središčih.

Pohodniška tradicija in specializirana ponudba

Pohodništvo ima v Sloveniji dolgo in močno tradicijo. Planinske in pohodniške poti so dobro označene in vzdrževane, obiskovalcem pa so na voljo enodnevni izleti, večdnevne ture in etape daljinskih poti, ki povezujejo različne slovenske regije ter se vključujejo tudi v mednarodne pohodniške povezave.

Posebej pomemben del ponudbe predstavlja več kot 700 tematskih poti. Večina je krajših, krožnih in primernih za družine. Povezujejo naravo, kulturno dediščino, kulinariko, lokalne zgodbe in izobraževalne vsebine. Pohodniško ponudbo dopolnjujejo nordijska hoja, poti od Alp do morja, alpinistični podvigi, alpski velnes in gastronomska doživetja.

Poleg klasičnega pohodništva Slovenija ponuja tudi številna zimska doživetja, kot so turno smučanje, tek na smučeh in ledno plezanje. Za izkušene obiskovalce so na voljo ferate oz. zavarovane plezalne poti, razvite pa so tudi trase za gorske in trail tekače.

Za udobje in varnost pohodnikov skrbi mreža 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov. Nekateri objekti v nižjih predelih so odprti vse leto, visokogorske kočice pa praviloma obratujejo predvsem v poletni sezoni. Prenočiti je mogoče tudi v specializiranih pohodniških nastanitvah, označenih z eno do petimi ikonami pohodnikov, podobno kot pri specializiranih kolesarskih nastanitvah.

V Sloveniji deluje več kot 50 hotelov, penzionov, apartmajev in drugih nastanitev, posebej prilagojenih pohodnikom. Število ikon pohodnikov kaže, koliko specializiranih standardov posamezna nastanitev izpolnjuje. Nastanitve z najvišjo oznako, petimi pohodniki, ponujajo celovit nabor storitev: pohodniške informacije in gradiva, zemljevide, GPS-sledi, prostor za sušenje opreme, prehranske pakete ter organizirane pohodniške programe. Praviloma imajo med zaposlenimi tudi licenciranega pohodniškega vodnika in lastno vozilo za prevoz gostov. Ponudbo dopolnjujejo mobilne aplikacije za pohodnike in vodeni pohodi, ki jih izvajajo usposobljeni planinski ali gorski vodniki, pa tudi gastronomija. Kot poudarja prof. dr. Janez Bogataj (2017, str. 8): »Svetovno znani slikar Paul Klee je rekel, da se peš

bolje vidi. K temu bi še dodal: hodimo in kolesarimo zato, da odkrivamo in spoznavamo. Resnično pa začnemo odkrivati in spoznavati šele z okusi, ko se usedemo in nekaj pojemo.«

Daljinske in planinske poti

Slovenska planinska pot je najdaljša in najbolj priljubljena vezna planinska pot v Sloveniji, hkrati pa velja za najstarejšo tovrstno pot v Evropi. Začne se v Mariboru, nato vodi čez najlepše predele alpske Slovenije, nadaljuje čez Kras in se zaključi na Debelem rtiču ob Jadranskem morju. Označena je s Knafelčevo markacijo, to je belo piko v rdečem krogu, dodatno pa še s številko 1. Dolga je 617 kilometrov, povezuje 55 planinskih koč, najmanj 35 vrhov in pet mest. Njena osrednja simbolna točka je Triglav.

Rdeča pot Via Alpina vodi od morja čez Triglavski narodni park do Karavank. Dolga je 220 kilometrov, zanjo pa pohodniki potrebujejo približno 14 dni. Vključuje odseke različnih težavnostnih stopenj.

Vijolična trasa Via Alpina se v Sloveniji začne pod Triglavom. Pot vodi mimo mogočne severne triglavske stene, se spusti v dolino Vrata in nadaljuje mimo slapa Peričnik proti Kranjski Gori. Nato se vzpne proti Golici, znani po poljanah narcis, in se nadaljuje po grebenu Karavank do njihovega najvišjega vrha, Stola, visokega 2.236 metrov. Pot nato prečka območje Zgornjega Jezerskega in nadaljuje v Avstrijo. Slovenski del je dolg približno 430 kilometrov, celotna pot pa zahteva od 19 do 25 dni hoje. Težavnost je lahka do srednje zahtevna.

Evropska pešpot E7 je del mednarodne poti, ki povezuje Atlantik in Črno morje. V Slovenijo vstopi pri reki Nadiži na meji z Italijo, nato vodi skozi Kobarid in Tolmin ter ob Soči nadaljuje proti Škofjeloškemu hribovju. Od tam se usmeri proti Dolenjski, vodi mimo Dolenjskih Toplic in čez Gorjance ter se nadaljuje po milejšem gričevju in vinorodnih pokrajinah. Povezuje tudi več zdraviliških krajev, med njimi Podčetrtek, Rogaško Slatino, Banovce in Moravske Toplice, zaključí pa se v Hodošu na meji z Madžarsko. Slovenski del (imenovan tudi Naprudnikova pot od Soče do Mure) je dolg približno 600 kilometrov, predvideni čas hoje je 30 dni, težavnost pa lahka do srednje zahtevna.

Evropska pešpot E6 je del velike evropske poti, ki povezuje Baltik in Sredozemlje. V Sloveniji poteka prečno čez državo: začne se na severu ob reki Dravi in konča ob Jadranskem morju v Strunjanu. Pohodniki na poti spoznavajo Pohorje, Posavsko hribovje, širše območje Ljubljane, dinarski svet, gozdove Snežnika in kraški rob. Slovenski odsek (imenovan Ciglarjeva pot) je dolg približno 260 kilometrov, predvideni čas hoje pa je 20 dni. Pot je lahka do srednje zahtevna.

Alpe-Adria Trail je čezmejna daljinska pot, ki povezuje Avstrijo, Slovenijo in Italijo. Posamezne etape so dolge približno od 17 do 25 kilometrov in praviloma ne vključujejo pretiranih višinskih razlik. Pomembna posebnost poti je povezovanje pohodništva z lokalno kulinariko. Pot se začne pod Velikim Klekom v Avstriji, prečka Karavanke in vstopi v Slovenijo. Nadaljuje se čez prelaz Vršič, skozi Triglavski narodni park in dolino Soče. Nato preide v italijansko Furlanijo - Julijsko krajino, se vrne v Slovenijo skozi Goriška brda in Kras ter se zaključi v Miljah pri Trstu. Celotna pot je dolga približno 750 kilometrov in razdeljena na 43 etap. Slovenski del meri 145 kilometrov in je predviden za osem dni hoje. Pot je bila od odprtja leta 2011 večkrat uvrščena med najprivlačnejše pohodniške poti po izboru revije *National Geographic Traveller*.

Pot miru vodi od Alp do Jadrana in je povezana z dediščino prve svetovne vojne ter ostalinami soške fronte. Povezuje Slovenijo in Italijo ter združuje naravno okolje, zgodovinski spomin in kulturno dediščino. Za slovenski del je predvidenih približno 20 dni hoje, za italijanski pa 12 dni. Pot vključuje odseke različnih težavnostnih stopenj.

Via Dinarica je mednarodna daljinska pohodniška pot, ki se začne v Sloveniji in nato nadaljuje čez več balkanskih držav. Slovenski del poteka predvsem skozi dinarski kraški svet. Povezuje Križno in Planinsko jamo, presihajoče Cerčniško jezero ter druge pomembne kraške in vodne pojave. Ob poti so tudi bukovi pragozdovi, vključeni na UNESCO seznam svetovne dediščine, in številne prvine lokalne kulturne dediščine. Najvišja točka slovenskega odseka je Snežnik, visok 1.796 metrov. Slovenski del je dolg približno 160 kilometrov, predviden čas hoje je šest dni, pot pa je srednje zahtevna.

Zasavska planinska pot povezuje biosferno območje Kozjanskega regijskega parka, Posavsko hribovje nad reko Savo in GEOSS, geometrično središče Slovenije. Primerna je tudi za zimske pohode, saj ob njej stoji več planinskih koč, domov in

gostišč. Med najprivlačnejšimi cilji je Kum, najvišji vrh Posavskega hribovja, visok 1.220 metrov. Ob dobri vidljivosti se z njega odpira razgled vse do Julijskih Alp in Triglava. Pot je dolga približno 200 kilometrov, zanjo je predvidenih sedem dni, težavnost pa je lahka.

Koroška planinska pot vodi skozi Mežiško, Dravsko in Mislinjsko dolino ter čez Karavanke, Pohorje, Kozjak in dele Savinjskih Alp. Pohodniki jo lahko razdelijo na krajše in lažje etape ali jo prehodijo kot zahtevnejšo večdnevno turo. Celotna pot je dolga približno 230 kilometrov in zahteva od deset do dvanajst dni hoje. Težavnost je srednja. Poseben izziv predstavlja K24, pri katerem se udeleženci v 24 urah povzpnejo na pet pomembnih koroških vrhov, med njimi na Uršljo goro, Smrekovec in Raduho.

Pomurska planinska pot poteka po vzhodni Sloveniji in je primerna za začetnike ter izkušene pohodnike. Vodi skozi kulturno krajino polj, sadovnjakov, vinogradov in gozdov Krajinskega parka Goričko. Ob poti pohodniki spoznavajo reko Muro, bogato biotsko raznovrstnost, prekmursko gostoljubje in značilno kulinariko. Pot povezuje tudi vinorodne pokrajine Radgonsko-Kapelskih, Jeruzalemskih in Lendavskih goric. Dolga je približno 330 kilometrov in razdeljena na 20 etap. Težavnost je lahka.

Juliana Trail je krožna daljinska pohodniška pot v Julijskih Alpah. Obkroža Triglavski narodni park in poteka po biosfernem območju Julijskih Alp, z dodatnimi odseki pa se iz Posočja širi tudi v Goriška brda. Čeprav najvišja točka poti ne presega 1.326 metrov, ponuja izjemne razglede na najvišje slovenske vrhove in omogoča spoznavanje naravne ter kulturne dediščine alpskega prostora. Nekateri odseki so primerni tudi za družine, etape pa se pogosto začnejo v krajih, dostopnih z avtobusom ali vlakom. Pot je dolga približno 330 kilometrov in razdeljena na 20 etap. Povprečna etapa meri okoli 17,5 kilometra oz. zahteva štiri do pet ur hoje. Težavnost je večinoma lahka do srednje zahtevna. Pot so izpostavili tudi nekateri pomembni mednarodni mediji, med njimi *The Guardian* in *The New York Times*.

Tematske pohodniške poti

Med prepoznavnejše tematske pohodniške poti v Sloveniji sodijo:

- Soška pot v Trenti,
- Tolminska korita,

- Pot Triglavske Bistrice v Mojstrani,
- Blejski Vintgar,
- Korita Mostnice v Bohinju,
- Lambergova pot v Begunjah,
- Pot kulturne dediščine Žirovnica,
- pot na Jamnik pri Kranju,
- Dovžanova soteska pri Trziču,
- Pot do Partizanske bolnice Franja pri Cerknem,
- pot po Logarski dolini,
- pot do Črnega jezera na Pohorju,
- Mariborski vinorodni griči,
- pot iz Ljubljane na Šmarno goro,
- Po stopinjah pastirjev na Veliki planini,
- Kneippova bosonoga pot v Snoviku,
- Piranska pešpot,
- Jeruzalemska vinska pot,
- Hmeljska pot v Žalcu,
- Vinotour med vinogradi v Svečini,
- poti po Rakovem Škocjanu,
- Živi muzej Krasa pri Sežani,
- Pot med krošnjami na Rogli.

Pomemben del ponudbe predstavljajo tudi pravljичne in učne poti za otroke, kot so Učna pot škrate Bisera, Pot pastirskih škratov na Krvavcu in pot Po sledih vodomca. Tematske poti tako združujejo rekreacijo, učenje, naravno in kulturno dediščino, lokalne zgodbe ter gastronomsko doživetja.

Slovenija, destinacija za golf z najlepšimi razgledi

Golfski turizem je predstavljen na podlagi publikacije *Golf Slovenija: Zelena. Aktivna. Zdrava.*, iz leta 2018, ki sta jo izdala GIZ Golf in Slovenska turistična organizacija.

Slovenija se s svojo zeleno, aktivno in zdravo podobo ter kakovostno golfsko ponudbo uvršča med destinacije, primerne za turistična doživetja višjega razreda. Zaradi izjemne pokrajinske raznolikosti sodijo slovenska igrišča za golf in vadbišča

med privlačnejša v Evropi. Golf je mogoče igrati v alpskem svetu, v bližini termalnih izvirov Termalne Panonske Slovenije, ob Jadranskem morju, v kraški pokrajini in v osrednji Sloveniji z Ljubljano. Ker so razdalje med posameznimi območji kratke in se na slovenskem ozemlju stikajo Alpe, Sredozemlje, Kras in Panonska nižina, je mogoče več različnih golfskih doživetij preprosto povezati v eno samo potovanje.

Golf ima v Sloveniji dolgo tradicijo, saj njegovi začetki segajo v leto 1937. Danes je po vsej državi na voljo 16 igrišč, na katerih potekajo amaterski in profesionalni turnirji ter evropska prvenstva v različnih kategorijah. Mednarodno združenje organizatorjev golfskih potovanj IAGTO je Slovenijo leta 2015 razglasilo za neodkrito golfsko destinacijo leta, leta 2018 pa je država gostila tudi pomemben mednarodni poslovni dogodek IGTM, namenjen turistični industriji golfa.

Golf v Sloveniji ni le športna dejavnost, temveč tudi izhodišče za raziskovanje narave in vključevanje v druge aktivnosti na prostem. Pomemben del celovitega golfskega doživetja predstavlja gastronomija. Slovenija je razdeljena na 24 gastronomskih regij, zato lahko obiskovalci spoznavajo izjemno raznolike lokalne jedi, pijače in kulinarčne tradicije. Prav gastronomska raznovrstnost postaja vse pomembnejši razlog, da je golfsko doživetje med Alpami in Jadranom ter med Krasom in Panonsko nižino še privlačnejše.

Ponudbo dopolnjujejo luksuzni glamping v naravi, slovenska naravna zdravilišča in termalni centri, vrhunska vina ter bogata kulturna ponudba. Golf se tako povezuje z zdravjem, dobrim počutjem, kulinariko, naravo in kulturnim utripom Slovenije ter postaja del celovitega turističnega proizvoda z višjo dodano vrednostjo.

Slovenija, smučarska destinacija

Smučarski turizem je predstavljen na podlagi publikacije *Smučarska središča: Moj način uživanja na snegu* iz leta 2019, ki so jo izdali Združenje slovenskih žičničarjev – GIZ in Slovenska turistična organizacija.

Slovenija je dežela izjemne pokrajinske raznolikosti, ki sega od Alp do Jadranskega morja in od Panonske nižine do Ljubljane in kraškega Sredozemlja. Prav zaradi te raznolikosti ima zima v Sloveniji poseben značaj. Obiskovalci lahko zimske dni doživljajo na številne načine: en dan smučajo med mogočnimi gorskimi vrhovi, naslednji dan pa tečejo na smučeh po dolgih progah na planotah ali v bližini mest.

Poleg alpskega smučanja so na voljo deskanje na snegu, turno smučanje, tek na smučeh, krpljanje, sankanje in ledno plezanje. Zvečer se je mogoče odpraviti na sankanje po zasneženi cesti z visokega gorskega prelaza, Julijske Alpe pa raziskovati s turnimi smučmi v spremstvu usposobljenega vodnika, ki pozna varne in najprimernejše poti. S krpljami je mogoče odkrivati zasnežene pokrajine, z izkušenimi spremljevalci pa se obiskovalci lahko preizkusijo tudi v plezanju po zaledenelih slapovih.

Za prenočevanje so na voljo nastanitve v smučarskih središčih in njihovi okolici, obiskovalci pa lahko izberejo tudi posebna zimska doživetja, kot je prenočevanje v iglju. Zaradi kratkih razdalj je mogoče smučanje preprosto povezati z drugimi zimskimi aktivnostmi, ogledi kulturnih znamenitosti, obiskom termalnih centrov in gastronomskimi doživetji.

Slovenija ima močno zimskošportno tradicijo in ponuja širok nabor zimskih aktivnosti. Smučarska sezona praviloma traja od decembra do marca, na najvišje ležečih smučiščih pa lahko ob ugodnih snežnih razmerah traja tudi do maja. Številna smučišča so povezana z manjšimi zimskošportnimi središči, ki so posebej primerna za začetnike, družine in obiskovalce različnih generacij.

Pomemben del ponudbe predstavljajo tudi vrhunske mednarodne športne prireditve. Med najbolj prepoznavnimi prizorišči so Planica, ki je povezana s smučarskimi skoki, poleti in tekom na smučeh, Kranjska Gora s Pokalom Vitranc, Pokljuka z biatlonskimi tekmovanji in Rogla, ki gosti različna tekmovanja svetovnega pokala. Tradicionalna tekma za Zlato lisico je bila dolga leta povezana z Mariborskim Pohorjem, v zadnjih letih pa jo zaradi neustreznih snežnih razmer praviloma gosti Kranjska Gora.

Za lažji dostop do več smučišč je bil razvit tudi koncept *SkiPass Slovenia*, ki omogoča uporabo enotne smučarske vozovnice na večjih slovenskih smučiščih. Takšen sistem povečuje povezljivost posameznih zimskih središč in obiskovalcem omogoča, da med enim oddihom spoznajo več različnih smučarskih območij.

Slovenija se kot smučarska destinacija tako ne opira le na alpsko smučanje, temveč na raznovrstno in povezano ponudbo zimskih dejavnosti, športnih prireditev, nastanitev, termalnega oddiha, gastronomije in kulturnih doživetij. Njena temeljna

konkurenčna prednost je bližina različnih zimskošportnih središč, zaradi katere je mogoče v kratkem času povezati več športnih in turističnih izkušenj.

4.3.2 Edinstvene nastanitve v Sloveniji

Kampiranje, postajališča za avtodome, glamping in butične nastanitve v Sloveniji

Poglavje je povzeto po publikacijah *Kampi, glampingi in postajališča za avtodome: Stik z naravo na moj način* iz leta 2020, ki sta jo izdala Slovenska turistična organizacija in Turistično gostinska zbornica Slovenije, in *Butične nastanitve: Kjer šteje pristnost. Na moj način.*, iz leta 2025, ki sta jo izdala Slovenska turistična organizacija in Združenje za razvoj in promocijo butičnih nastanitev.

Slovenija se pozicionira kot zelena, aktivna in zdrava destinacija za kampiranje, glamping in potovanja z avtodomi. Kampiranje je ena najpristnejših oblik vračanja k naravi in odmika od vsakodnevnega stresa. Zbujanje ob ptičjem petju in večeri pod zvezdnatim nebom omogočajo neposreden stik z naravnim okoljem, vendar to ne pomeni, da je prenočevanje dovoljeno kjer koli. Divje kampiranje je v Sloveniji prepovedano, zato je treba izbrati urejene kampe in druga uradno določena mesta za prenočevanje (STO in Turistično gostinska zbornica Slovenije, 2020).

Slovenija ima razvejano mrežo kampov, ki danes praviloma ne ponujajo le parcel za šotore, počitniške prikolice in avtodome, temveč tudi mobilne hišice, bungalove in glampinške nastanitve. Ponudbo pogosto dopolnjujejo številne športne, rekreativne, kulturne in družinske dejavnosti v kampu ali njegovi neposredni okolici. Kampi so umeščeni v zelo različna okolja: ob rekah, jezerih in morju, med gozdovi in vinogradi, v bližini gora ter tudi na obrobju mest. Obiskovalci lahko zato izberejo okolje, ki najbolj ustreza njihovim željam in načinu preživljanja prostega časa.

Slovenija je primerna tako za krajši obisk kot za daljše počitnice, saj skozi vse leto ponuja veliko možnosti za raziskovanje. Na razmeroma majhnem območju se prepletajo gore, jezera, morje, termalni izviri, zgodovinska mesta, vasi, gradovi, cerkve in druge kulturne znamenitosti. Obiskovalcem so na voljo muzeji, galerije, sakralna in grajska dediščina ter širok nabor dejavnosti na prostem, kot so pohodništvo, gornišтво, kolesarjenje, smučanje, ribolov, jahanje in različni

adrenalinski športi. Mednje sodijo soteskanje, rafting, splavarjenje, jadralno padalstvo in druga zračna doživetja.

Čez vse leto potekajo tudi številne kulturne, etnološke in zabavne prireditve. Kampi so posebej primerni za obiskovalce, ki radi samostojno načrtujejo dopust, se sproti odločajo za izlete in želijo bivati čim bližje naravi. Velik del ponudbe je prilagojen tudi družinam, saj imajo številni kampi otroška igrišča, bazene, animacijske programe in druge oblike organiziranega preživljanja prostega časa. Gostom, ki si želijo bolj strukturiranih doživetij, so marsikje na voljo vodeni izleti z lokalnimi turističnimi ali gorskimi vodniki. Slovenski kampi so od leta 2001 vključeni v evropsko združenje EFCO & HPA, ki skozi nacionalne organizacije povezuje približno 20.000 kampov po Evropi. Vključevanje v mednarodne mreže prispeva k izmenjavi izkušenj, razvoju standardov in večji prepoznavnosti slovenskega kamping turizma.

Za kampe je v Sloveniji vzpostavljen sistem kategorizacije od ene do petih zvezdic. Poleg klasičnih kampov so na voljo tudi nadstandardne glampinške nastanitve in urejena postajališča za avtodome. Postajališča za avtodome niso vključena v sistem uradne kategorizacije, vendar morajo izpolnjevati določene prostorske in tehnične pogoje.

Postajališča za avtodome so namenjena varnemu parkiranju, počitku in kratkotrajnemu bivanju uporabnikov bivalnih vozil. Predpisi jih opredeljujejo kot prostorsko zaključena, urejena in ustrezno opremljena zemljišča. Običajno imajo nadzorovan vhod oz. zapornico, ravne površine z jasno označenimi parkirnimi mesti, priključke na električno omrežje, dostop do tekoče vode in zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov. Praviloma so urejeni tudi prostori za praznjenje kemičnih stranišč in izpust odpadne oz. fekalne vode. Takšna postajališča navadno ne ponujajo lastnih gostinskih storitev, vendar so restavracije, gostinski lokali in trgovine pogosto v njihovi bližini. Za postajališča za avtodome ni vzpostavljenega uradnega sistema kategorizacije.

Glamping kot nadstandardna oblika bivanja v naravi

Glamping je oblika nastanitve v naravi, ki združuje neposreden stik z okoljem, višjo raven udobja in elemente razkošja. Izraz označuje glamurozno kampiranje oz. nadstandardno bivanje pod zvezdami. Po veljavnih predpisih se glamping šteje za dopolnilno nadstandardno ponudbo, ki jo lahko poleg kampov zagotavljajo tudi

hoteli, penzioni, apartmaji in drugi nastanitveni obrati. Za glamping ni vzpostavljene uradne državne kategorizacije, obstajajo pa zasebni sistemi ocenjevanja in standardizacije, na primer ocenjevanje z zvezdicami znotraj posameznih blagovnih znamk. Osnovni minimalni pogoji vključujejo urejene sanitarije, dostop do tekoče vode in možnost ločenega zbiranja odpadkov.

Glamping ima v Sloveniji razmeroma dolgo tradicijo in zelo raznoliko ponudbo. Obiskovalci lahko prenočijo v vinskih sodih, hiškah na drevesih, čebelnjakihi, senikih, lesenih šotorih, kočicah, hiškah na vodi, tipijih, jurtah, kavbojskih vozovih, panonskih hišah s slamnato streho, keltskih hišicah, mobilnih hišicah višjega razreda, objektih v obliki kozolcev ali mlinov ter v safari šotorih. Takšne nastanitve so umeščene v vinorodne pokrajine, gorsko okolje, ob jezera, reke in naravne parke. Ponekod so urejena tudi večja glampinška naselja, zelene vasi, glampinški parki in ekološko usmerjene butične turistične lokacije.

Povezanost nastanitev z naravo in aktivnim turizmom

Kampi, glampinška naselja in postajališča za avtodome so praviloma umeščeni v bližino naravnih in kulturnih znamenitosti. Z lokacij za prenočevanje se lahko odpirajo razgledi na najvišje slovenske vrhove, divje reke, Jadransko morje, kraške pojave, vinorodne griče in zeleno podeželje. V njihovi okolici je običajno veliko možnosti za aktivnosti na prostem. Po vsej Sloveniji so urejene pohodniške in kolesarske poti, na številnih območjih pa so na voljo tudi vodni in zračni športi, tako v poletni kot zimski sezoni. Mnogi kampi so posebej prilagojeni družinam in imajo otroška igrala, bazene ter animacijske programe. Nekateri organizirajo tudi vodene izlete in ogleda, ki obiskovalcem omogočajo bolj poglobljeno ter pristno spoznavanje lokalnega okolja.

Slovenija kot destinacija butičnih in nadstandardnih nastanitev

Slovenija se vse izraziteje pozicionira tudi kot destinacija butičnih, luksuznih in nadstandardnih nastanitev. Slovenska turistična organizacija je leta 2025 izdala publikacijo, v kateri so nastanitveni objekti razdeljeni na butične in luksuzne nastanitve, zgodovinske objekte, poročne lokacije ter nastanitve, povezane z zeleno in trajnostno Slovenijo. Ponudba se trži pod znamko *Slovenia Luxury Stay*, pri njenem razvoju pa sodeluje tudi Združenje za razvoj in promocijo butičnih nastanitev.

Takšno pozicioniranje izražajo slogani, kot so »Kjer je vse pomembno«, »Prestiž svetovnih posebnosti« in »Kjer se prefinjenost sreča z avtentičnostjo«.

Butične nastanitve so predstavljene kot več kot le prostori za prenočevanje. Gre za skrbno oblikovana doživetja, ki temeljijo na individualnosti, avtentičnosti in osebnem odnosu do gosta. Ponudba vključuje elegantne, sodobne, dediščinske in arhitekturno posebne objekte, ki izražajo življenjski slog, povezan s tradicijo, lokalnim okoljem in občutkom diskretnega razkošja. V nasprotju z množičnim turizmom in kratkotrajnimi trendi butične nastanitve poudarjajo zasebnost, mir in intimnost. Namesto kričeče ekstrapagance postavljajo v ospredje brezčasno oblikovanje, kakovostno rokodelstvo, kulturno dediščino in pristne zgodbe prostora. Pomembno je tudi globoko spoštovanje narave, umetnosti, zgodovine in lokalne kulture. Prefinjenost se ne izraža z razkazovanjem, temveč z vsebino, kakovostjo, pozornostjo do podrobnosti in osebnim pristopom. Butične nastanitve v Sloveniji se tako predstavljajo kot brezčasne, vsebinsko bogate in oblikovane z okusom. Vsaka od njih pripoveduje svojo zgodbo in obiskovalcu omogoča bolj osebni stik z državo, njenimi prebivalci in lokalnim okoljem.

Trajnost kot element butične ponudbe

Druga pomembna razsežnost pozicioniranja Slovenije je trajnost. Ta je izražena s slogani, kot so »Kako doživeti deželo doživetij?«, »Butično. Pristno. Osebnostno.«, »Barva razkošja je zelena« in »V stiku z naravo in ljudmi«. Slovenija se predstavlja kot destinacija za odgovorne obiskovalce, ki cenijo pristna, lokalna in trajnostno oblikovana doživetja. Gost ni le pasivni opazovalec, temveč postane del zgodb, ki jih spozna med alpskimi vrhovi, v podzemnem svetu Krasa, ob Jadranskem morju, v Panonski nižini ter v Ljubljani in Osrednji Sloveniji. Zelena in geografsko raznolika Slovenija združuje naravo, kulturo, vrhunsko gastronomijo, aktivnosti na prostem ter ponudbo, povezano z zdravjem in dobrim počutjem. Kot ena bolj trajnostno usmerjenih in varnih držav na svetu se obiskovalcem predstavlja s pomočjo osebnih doživetij, vodenj in certificiranih butičnih programov. Mednje sodijo doživetja z oznako Edinstvena doživetja Slovenije (angl. *Slovenia Unique Experiences*), ki temeljijo na lokalnih posebnostih, avtentičnosti, visoki kakovosti in trajnostnem pristopu. Zaradi kratkih razdalj so butične nastanitve primerna izhodišča za raziskovanje različnih delov države.

Raznolikost nastanitvenih možnosti

Poleg kampov, glampinga in potovanj z avtodomi lahko obiskovalci v Sloveniji izbirajo med številnimi drugimi oblikami nastanitve. Mednje sodijo:

- vile z bazeni;
- gradovi, preurejeni v butične hotele;
- zidanice in lesene ali zidane hiške med vinogradi z lastno vinsko kletjo;
- butične nastanitve na podežlju;
- sobe, apartmaji, družinski penzioni in počitniške hiše;
- hoteli različnih kategorij, od ene do petih zvezdic, vključno z butičnimi in luksuznimi hoteli;
- nastanitve, posebej prilagojene pohodnikom in kolesarjem;
- turistične kmetije.

Za pohodnike je na voljo mreža 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov ter več kot 50 hotelov, penzionov in apartmajev s pohodniško prilagojeno ponudbo. Specializirane pohodniške nastanitve so označene s sistemom od enega do petih pohodnikov. Podobno je več kot 50 nastanitve posebej prilagojenih kolesarjem. Mednje sodijo hoteli, hostli, penzioni, apartmaji in specializirani kolesarski kampi. Ponudniki so označeni s sistemom od enega do petih koles, pri čemer višje število označuje širši in kakovostnejši nabor kolesarskih storitev. Turistične kmetije imajo svoj sistem kategorizacije od enega do štirih jabolč. Takšna raznolikost nastanitve omogoča, da si obiskovalec izbere način bivanja glede na svoje interese, pričakovano raven udobja, zeleni stik z naravo in vrsto turističnega doživetja.

Turistične kmetije, vinske ceste in apiturizem

Poglavje o turističnih kmetijah je povzeto po publikaciji *Turistične kmetije v Sloveniji: Moj način oddiha na podežlju* iz leta 2020, ki sta jo izdala Slovenska turistična organizacija in Združenje turističnih kmetij Slovenije.

Turistične kmetije obiskovalcem omogočajo pristno doživetje slovenskega podežlja. Zanje so značilni mir, neposreden stik z naravo in bivanje v okolju, kjer nočni počitek pogosto spremlja popolna tema, jutro pa namesto budilke zaznamujejo zvoki podežlja, kot so petelinje petje, ptičje oglašanje in zvonci živine.

Takšna oblika bivanja je tesno povezana tudi z domačo, svežo in lokalno pridelano hrano. Gostje lahko okušajo jedi tradicionalne slovenske kuhinje, pripravljene iz sezonskih in pogosto kar na kmetiji pridelanih sestavin. Ob tem imajo priložnost za neposreden stik z domačini in za spoznavanje kmečkih opravil, lokalnih običajev, načina življenja ter kulturnih posebnosti posameznega območja. Slovenija ponuja več različnih tipov turističnih kmetij. Mednje sodijo kmetije z nastanitvijo, izletniške kmetije, vinotoči, osmice in prostori za kampiranje. Kmetije z nastanitvijo so kategorizirane z eno do štirimi jabolki, pri čemer višje število jabolk označuje višjo raven opremljenosti, kakovosti in obsega ponudbe.

Kmetije z nastanitvijo se lahko dodatno specializirajo glede na potrebe in interese gostov. Med specializirane oblike sodijo turistične kmetije s ponudbo za zdravo življenje, družinam z otroki prijazne turistične kmetije, otrokom brez spremstva staršev prijazne turistične kmetije, kolesarjem prijazne turistične kmetije, vinogradniške turistične kmetije, turistične kmetije, prilagojene gibalno oviranim osebam, in turistične kmetije, prijazne ljubiteljem konj in jahanja.

Pomemben del ponudbe turističnih kmetij so tudi dodatne značilnosti in storitve. Med njimi so lega ob vinski cesti, možnost bivanja s hišnimi ljubljenci, hiša s tradicijo, čebelarstvo na kmetiji, dostop z avtobusom, možnost postanka z avtodomom in ekološko kmetovanje. Takšne oznake gostom omogočajo lažjo izbiro kmetije glede na njihove želje, interese in način potovanja. Turistične kmetije pogosto ponujajo tudi pester izbor prostočasnih dejavnosti. Gostje se lahko ukvarjajo s pohodništvom, planinstvom, smučanjem, tekom na smučeh, jahanjem, tenisom, golfom, namiznim tenisom, kopanjem v rekah, jezerih ali bazenih, lokostrelstvom, savnanjem, drsanjem, kolesarjenjem, veslanjem, jadranjem na deski, padalstvom, zmajarstvom, kegljanjem, balinanjem, uporabo otroških igrišč, lovom in ribolovom. Raznolikost dejavnosti omogoča, da turistične kmetije nagovarjajo različne ciljne skupine, od družin in rekreativcev do ljubiteljev narave, kulinarike in aktivnega oddiha.

Ponudbo dodatno bogati znanje tujih jezikov, saj na številnih turističnih kmetijah govorijo vrsto tujih jezikov. To prispeva k večji dostopnosti ponudbe za tuje goste in izboljšuje kakovost njihovega bivanja ter komunikacije z gostitelji.

Vinske ceste in Slovenija kot vinska destinacija

Poglavje o vinskih cestah je povzeto po publikaciji *Slovenian Wine Roads: There Are Just Three Good Things in the World – the Three Big Wine Regions of Slovenia*, ki jo je leta 2010 izdala Slovenska turistična organizacija (STB, 2010).

Vinske ceste imajo pomembno vlogo pri razvoju Slovenije kot turistične destinacije. Slovenska turistična organizacija državo predstavlja kot butično vinsko destinacijo in obiskovalce usmerja po treh vinorodnih deželah, njihovih okoliših, podokoliših in vinskih poteh.

Vinorodna dežela Podravje vključuje območji Prekmurja in Štajerske Slovenije. Posavje obsega Belo krajino, Dolenjsko ter Bizeljsko-Sremič. Primorska pa vključuje območja Kopra, Krasa, Vipavske doline in Goriških brd. Osrednja ideja vinskoturistične ponudbe je, da vino in hrana nista zgolj proizvoda, temveč pomemben kulturni izraz prostora. Povezana sta z lokalnim življenjskim slogom, prazniki, običaji, zgodovino in identiteto posameznih regij. Slovenska vina so predstavljena kot naravna, lokalna in avtentična, njihovo dodano vrednost pa povečujejo vinske poti, ki povezujejo vinogradnike, gostinske ponudnike, turistične kmetije, kulturne znamenitosti in druga lokalna doživetja.

Vinske ceste tako niso le poti med vinogradi, temveč celoviti turistični proizvodi, ki združujejo degustacije, kulinariko, kulturno dediščino, krajino in osebni stik z lokalnimi ponudniki. S tem pomembno prispevajo k razvoju podeželskega turizma, razpršitvi turističnih tokov in večji prepoznavnosti slovenskih vinorodnih območij.

Apiturizem kot slovenska posebnost

Poglavje o apiturizmu je povzeto po publikaciji *Apiturizem v Sloveniji: Čebelarska doživetja. Na moj način.*, ki sta jo leta 2024 izdala Slovenska turistična organizacija in Čebelarska zveza Slovenije.

Apiturizem je ena najbolj prepoznavnih posebnosti slovenske turistične ponudbe. Slovenija se predstavlja kot zibelka sodobnega čebelarstva in kot država, ki sistematično razvija inovativne oblike čebelarskega turizma. Ponudba apiturizma vključuje degustacije medu in drugih čebeljih pridelkov, medene masaže, apiterapevtske programe, poslušanje zvokov čebeljega panja, vdihavanje panjskega

zraka, ustvarjalne delavnice z voskom, obiske čebelarских muzejev in različne tematske poti. Takšna doživetja povezujejo zdravje, dobro počutje, izobraževanje, naravo, tradicijo in lokalno kulinariko.

Posebnost slovenskega apiturizma je sistem certificiranja ponudnikov z eno do tremi čebelicami. Po podatkih Čebelarске zveze Slovenije je Slovenija prva in za zdaj edina država, ki je uvedla takšen sistem certificiranja ponudnikov apiturizma. Ocenjevanje omogoča nadzor nad kakovostjo ponudbe, spodbuja razvoj višjih standardov in prispeva k večji prepoznavnosti in konkurenčnosti ponudnikov. Prvo ocenjevanje ponudnikov je bilo izvedeno leta 2011, prvi certifikati pa so bili podeljeni leta 2013. Sistem certificiranja je pomemben za razvoj čebelarskega turizma, saj dviguje raven storitev, krepi zaupanje obiskovalcev in ponudnikom omogoča učinkovitejše trženje.

Apiturizem ponuja tudi možnosti za gospodarski razvoj podeželja. Čebelarjem omogoča nadgradnjo njihove osnovne dejavnosti, mladim in drugim zainteresiranim pa odpira priložnosti za samostojno podjetniško pot ali dodaten vir prihodka. Njegov uspeh temelji predvsem na sodelovanju med čebelarji, ponudniki turističnih storitev, turističnimi društvi, lokalnimi skupnostmi in državnimi ustanovami. Razvoj apiturizma v Sloveniji podpirajo pristojna ministrstva, Direktorat za turizem in internacionalizacijo, Slovenska turistična organizacija, Ministrstvo za zunanje zadeve in druge organizacije. Pomemben del promocije predstavljata tudi zgodovina slovenskega čebelarstva in dediščina Antona Janše, prvega učitelja čebelarstva na cesarskem dvoru na Dunaju. Slovenija je imela ključno vlogo tudi pri razglasitvi svetovnega dne čebel, ki ga obeležujemo 20. maja. Pobuda dodatno utrjuje podobo Slovenije kot države z močno čebelarско tradicijo in kot vodilne destinacije na področju apiturizma.

Turistične kmetije, vinske ceste in apiturizem skupaj tvorijo pomemben del podeželskega turizma v Sloveniji. Njihova skupna značilnost je povezovanje lokalne hrane, narave, kulturne dediščine, osebnega stika z gostitelji in trajnostnega razvoja. Prav zaradi tega obiskovalcem ne ponujajo le prenočevanja ali posamezne storitve, temveč celovito in avtentično izkušnjo slovenskega podeželja.

4.3.3 Kulturni turizem v slovenskih mestih

Slovenija, destinacija zgodovinskih mest

Poglavje o zgodovinskih mestih je povzeto po publikacijah *Mesta kulture: Moj način raziskovanja mest* iz leta 2023, ki sta jo izdala Združenje zgodovinskih mest Slovenije in Slovenska turistična organizacija, in *Doživetja umetnosti in kulture: Slovenija. Ustvarjalna. Na moj način.*, iz leta 2025, ki jo je izdala Slovenska turistična organizacija (STO, 2025b).

Slovenija je dežela z izrazito kulturno in zgodovinsko identiteto mest. Vsako mesto odlikujejo lastne zgodbe, arhitekturne posebnosti, kulturna dediščina in značilen življenjski utrip. Zaradi kratkih razdalj, dobre prometne dostopnosti in velike gostote kulturnih znamenitosti je Slovenija posebej primerna za t. i. *city-hopping*, torej za potovanje z več zaporednimi mestnimi postanki. Obiskovalec lahko v okviru enega potovanja obiše več mest in spozna širok razpon zgodovinskih obdobij, umetnostnih slogov, kulturnih vplivov in lokalnih značilnosti.

Pomembno vlogo pri razvoju tega turističnega proizvoda ima Združenje zgodovinskih mest Slovenije, ki povezuje 24 mest z bogato kulturno dediščino in spodbuja njeno ohranjanje, interpretacijo in vključevanje v sodobno turistično ponudbo. V mrežo so vključeni Piran, Koper, Idrija, Škofja Loka, Kamnik, Ribnica, Žužemberk, Črnomelj, Semič, Metlika, Novo mesto, Kostanjevica na Krki, Brežice, Krško, Celje, Ptuj, Šentjur, Slovenske Konjice, Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Kranj, Tržič, Radovljica in Jesenice. Ljubljano in Maribor pa lahko obravnavamo kot osrednji urbani središči, ki ponudbo zgodovinskih mest vsebinsko dopolnjujeta.

Zaradi kratkih razdalj pot med posameznimi zgodovinskimi mesti pogosto traja manj kot 40 minut, zato je mogoče več mest preprosto povezati v enodnevno ali večdnevno potovanje. Približno tretjina slovenskih mest je zaščiteni kot zgodovinski spomenik, kar kaže na izjemno gostoto in vrednost mestne kulturne dediščine. Mesta so hkrati dovolj majhna, da jih je mogoče raziskovati peš, pri čemer so muzeji, galerije, kavarne, kulturne znamenitosti in naravno okolje praviloma le nekaj korakov narazen.

Koncept obiska zgodovinskih mest ne temelji zgolj na klasičnem ogledovanju znamenitosti, temveč predvsem na doživljanju mestnih zgodb. Obiskovalci lahko izbirajo med različnimi tematskimi sprehodi, prilagojenimi njihovim interesom. To so lahko gastronomski sprehodi, poti skozi arhitekturno in zgodovinsko dediščino, umetniška doživetja, obiski muzejev in galerij ali spremljanje mestnih prireditev in festivalov. Takšen pristop omogoča bolj osebno, poglobljeno in izkustveno spoznavanje mestnega prostora.

Turistična ponudba zgodovinskih mest je zato zasnovana po načelu mest doživetij, v katerih je obiskovalec povabljen, da sam oblikuje svojo pot raziskovanja. Zgodbe mest se raztezajo od prazgodovine in antike do srednjega veka, renesanse, baroka, 18. in 19. stoletja ter sodobnosti. Takšna predstavitev podpira promocijska sporočila, kot so »Mesta po meri ljudi«, »Potovanja skozi čas« in »Vaš trikotnik sreče«.

Posebno vrednost predstavlja arhitekturna dediščina, ki sega od prazgodovinskih ostalin in rimskih najdb do srednjeveških mestnih jeder, renesančnih in baročnih stavb, industrijske dediščine ter sodobne arhitekture. Mesta tako obiskovalcu omogočajo simbolično potovanje skozi čas. Različna zgodovinska obdobja niso predstavljena ločeno, temveč se med seboj prepletajo v prostoru in mestnem življenju, kar ustvarja občutek večplastnosti in avtentičnosti.

Pomemben del mestnega turizma predstavljajo tudi celoletne prireditve, lokalna gastronomija, kulturni festivali, sejmi, tradicionalni dogodki in sodobne umetniške vsebine. Zgodovinska mesta je zato mogoče obiskovati vseh 365 dni v letu. Njihova ponudba ni omejena le na poletno sezono, temveč vključuje tudi zimske praznične dogodke, pomladne festivale, poletne prireditve na prostem in jesenske gastronomske in kulturne vsebine.

V promociji je poudarjen tudi koncept zelenega mesta. Obiskovalce se spodbuja k raziskovanju mestnih središč peš, s klasičnim ali električnim kolesom ter z uporabo javnega prevoza. K privlačnosti slovenskih mest prispevajo varnost, urejena mestna jedra, kratke razdalje in neposredna bližina narave. V številnih primerih je mogoče iz mestnega središča v nekaj minutah priti do reke, gozda, mestnega parka, vinogradov ali pohodniških poti, kar ustvarja izrazito povezavo med urbanim in naravnim okoljem.

Pomemben del kulturnega turizma predstavlja tudi UNESCO svetovna dediščina. Med kulturne enote svetovne dediščine v Sloveniji sodijo izbrana dela Jožeta Plečnika v Ljubljani, dediščina živega srebra v Idriji ter prazgodovinska kolišča na Ljubljanskem barju. Te vsebine dodatno utrjujejo mednarodno prepoznavnost Slovenije kot kulturne destinacije in povezujejo mestno, arhitekturno, industrijsko in arheološko dediščino. UNESCO dediščina bo podrobneje predstavljena v poglavju o Sloveniji kot trajnostni destinaciji.

Poleg mestnega turizma v Ljubljani in zgodovinskih mestih v notranjosti države ima pomembno vlogo tudi slovenska obala. Čeprav meri le približno 46,6 kilometra, se ob njej vrstijo prepoznavna obmorska mesta z bogato kulturno dediščino, sredozemskim značajem in posebnim življenjskim utripom. Med njimi izstopajo Koper, Izola, Piran in Portorož. Obmorski turizem tako dopolnjuje Slovenijo kot destinacijo peska, morja in sonca ter jo umešča tudi v okvir klasičnega turističnega proizvoda 3S (angl. sea, sand and sun), vendar ga pomembno nadgrajuje s kulturno dediščino, gastronomijo, zdraviliško ponudbo, naravnimi znamenitostmi in aktivnostmi na prostem.

Slovenija se zato kot destinacija zgodovinskih mest ne predstavlja le kot prostor za ogled arhitekture in spomenikov, temveč kot mreža živih, dostopnih in med seboj povezanih mestnih doživetij. Njena temeljna prednost je možnost, da obiskovalec na majhnem prostoru doživi več zgodovinskih obdobij, lokalnih kultur, umetnostnih slogov in načinov življenja. Prav preplet kratkih razdalj, avtentične dediščine, celoletnega dogajanja, varnosti in bližine narave ustvarja konkurenčen turistični proizvod oz. storitev, ki Slovenijo uveljavlja kot izrazito primerno destinacijo za kulturna mestna potovanja.

Slovenska Istra: obmorska turistična destinacija

Poglavje o Slovenski Istri je povzeto po publikaciji *Slovenska Istra*, ki jo je leta 2018 izdal SPIRIT Slovenija.

Slovenska Istra je predstavljena kot destinacija med morjem in Kraškim robom, ki jo zaznamujejo zgodovinska mesta, večkulturnost ter izrazita sredozemska identiteta. Njena posebnost izhaja iz geografskega in kulturnega stika z Italijo in Hrvaško, pa tudi iz prepleta obalnega prostora, urbanih središč in podeželskega zaledja. Poleg bogate snovne kulturne dediščine regija poudarja tudi značilne lokalne

surovine in okuse, med katerimi izstopajo oljke, vinska trta, sadje, preprosta in zdrava sredozemska kuhinarika ter v manjšem obsegu tudi ribištvo.

Med najpomembnejše oblike turizma v Slovenski Istri sodijo kongresni in navtični turizem, križarjenja, gastronomski turizem, turizem morja in sonca, zdraviliški in velnes turizem ter igralništvo in zabava. Njena ključna prednost je v povezovanju različnih turističnih proizvodov na majhnem območju, kjer se obmorska mesta dopolnjujejo z naravnimi, kulturnimi in kulinaričnimi posebnostmi zaledja.

Koper je najstarejše mesto Slovenske Istre, njegovi začetki pa segajo že v srednjo bronasto dobo. Nekdaj je stal na otoku, pozneje pa se je s postopnimi prostorskimi posegi in povezovanjem s kopnim razvil v današnje urbano, gospodarsko in upravno središče regije. Mestna podoba nosi močan pečat beneškega obdobja, hkrati pa odraža tudi vplive poznejših zgodovinskih obdobj. Koper je vključen v Združenje zgodovinskih mest Slovenije. V sodobnem turističnem razvoju se Koper uveljavlja kot destinacija, kjer se prepletajo pomorski, kopališki, športni, kulturni in navtični poudarki. Posebno vlogo ima Luka Koper, najpomembnejše slovensko pristanišče, ki je pomembno logistično in gospodarsko vozlišče ter hkrati pomembna vstopna točka za pomorski in križarski turizem v Sloveniji. Med osrednje turistične proizvode Kopra sodi navtični turizem. Koper ima marino, ki velja za eno najsevernejših marin na Jadranu in za številne obiskovalce predstavlja prvi neposredni stik z morjem. Pomembno vlogo imajo tudi križarjenja, saj potniški terminal omogoča pristajanje ladij, ki plujejo po Jadranskem in Sredozemskem morju. Koper je zato pomembno izhodišče za odkrivanje Slovenske Istre in drugih delov Slovenije. Mesto ima tudi živahen prireditveni utrip. Med najbolj prepoznavnimi dogodki je Sladka Istra, ki promovira sladice, lokalne ponudnike in gastronomsko ustvarjalnost. Poleg nje skozi vse leto potekajo številne sezonske, kulturne, glasbene in poletne prireditve.

Izola je svoje ime in identiteto zgodovinsko oblikovala v tesni povezanosti z morjem. Že samo ime v italijanščini pomeni otok, mesto pa je bilo dolgo pomembno ribiško središče z razvito tradicijo predelave rib. Čeprav se je njegova gospodarska struktura skozi čas spremenila, je pomorska in ribiška dediščina še vedno pomemben del mestne identitete. Danes se Izola razvija kot turistična destinacija, usmerjena v mehkejšo in bolj uravnotežene oblike turizma. Takšen pristop temelji na prepričanju, da je turistični razvoj uspešen le, če je kakovosten tudi za lokalne prebivalce. V starem mestnem jedru so številne galerije, gostinski lokali in prizorišča kulturnih dogodkov, pomemben del doživetja pa predstavljata istrska kuhinarika in vino. Izola

se posebej usmerja k družinam, aktivnim obiskovalcem, športnikom in gostom tretjega življenjskega obdobja. Njena ponudba je zasnovana celoletno, kar omogoča obisk tudi zunaj glavne poletne sezone. Pomemben segment predstavlja navični turizem. Marina Izola ima približno 620 privezov in dobro razvito tehnično infrastrukturo, v njenem okviru pa delujejo tudi gostinski in drugi spremljevalni objekti. Pomemben del turistične ponudbe predstavljajo dogodki in kultura. Med najbolj prepoznavnimi sta tradicionalni Ribiški praznik in mednarodni filmski festival Kino Otok. Ponudbo dopolnjujejo poletne glasbene prireditve, športni dogodki in druge kulturne vsebine.

Piran je predstavljen kot najbolj ohranjen mestni kulturni spomenik Slovenske Istre in kot eno najbolj prepoznavnih zgodovinskih mest Slovenije. Ohranil je srednjeveško urbanistično zasnovo z ozkimi ulicami, strnjeno pozidavo, trgi, cerkvami in obzidjem. Osrednji simbol mesta je Tartinijev trg, poimenovan po skladatelju in violinistu Giuseppeju Tartiniju, ki je pomembno prispeval k mednarodni prepoznavnosti Pirana. Ker je Piran spomeniško zaščiten, je turizem pomemben del njegovega vsakdana in gospodarskega razvoja. Mesto skozi vse leto ponuja kulturne, umetniške in prireditvene vsebine. Kulturni turizem se razvija kot doživetje »v živo«, v katerem se trgi, obzidje, cerkve, samostani, galerije in muzeji povezujejo v celovito mestno izkušnjo. Pomemben del ponudbe predstavlja tudi prireditveni utrip. Med bolj prepoznavnimi dogodki so Tartini festival, Solinarski praznik, Praznik kakijev, Festival slovenskega filma in številne druge kulturne in sezone prireditve.

Portorož se je razvil kot pomembno zdraviliško in turistično središče. Njegova zdraviliška tradicija sega v 13. stoletje, ko so menihi prepoznali zdravilne učinke morske vode, solinskega blata in slanice. Poznejši razvoj je te naravne danosti nadgradil v sodobno termalno, velnes in hotelsko ponudbo. Portorož ima razvito marino, letališče, igralnice in močno infrastrukturo za kongrese, dogodke in poslovna srečanja. Zaradi tega se jasno umešča tudi med celoletne turistične destinacije. Posebno mesto ima hotel Kempinski Palace Portorož, petzvezdični hotel mednarodne luksuzne hotelske verige Kempinski, ki predstavlja enega osrednjih simbolov prestižne hotelske ponudbe na slovenski obali. Zdraviliški in velnes turizem temelji na naravnih dejavnikih, kot so morje, sol, solinsko blato in slanica, ter na sodobnih programih zdravja in dobrega počutja. Pomembno posebnost predstavlja Thalasso Spa Lepa Vida v Sečoveljskih solinah, ki je umeščen neposredno v solinsko okolje. Od odprtja leta 2013 ponuja različne oblike solnih

terapij, masaž in programov, ki temeljijo na naravnih zdravilnih dejavnikih. Pomemben segment je tudi navtični turizem. Marina Portorož je predstavljena kot ena največjih in najstarejših marin v širšem srednjeevropskem prostoru. Ima več kot tisoč privezov in nosi Modro zastavo, ki predstavlja okoljski znak kakovosti in trajnostnega upravljanja. Portorož ima pomembno vlogo tudi na področju kongresnega turizma. Kongresi, seminarji, poslovna srečanja in drugi strokovni dogodki potekajo skozi vse leto. Hoteli so tehnično dobro opremljeni in zagotavljajo visoko raven storitev, kar je posebej pomembno za zahtevnejše poslovne goste. Poleg tega ima Portorož dolgo tradicijo igralnštva in zabave. Med prepoznavnimi ponudniki izstopa Grand Casino Portorož, ki sodi med igralnice z najdaljšo tradicijo v Sloveniji. Letalsko dostopnost zagotavlja Letališče Portorož, mednarodno letališče za manjša potniška in športna letala, ki leži v neposredni bližini Sečoveljskih solin.

Zaledje Slovenske Istre

Obalna mesta in njihovo zaledje tvorijo neločljivo celoto. Zaledje Slovenske Istre dopolnjuje morsko izkušnjo z naravo, razgledi, kulturno dediščino, lokalnimi običaji in gastronomijo. Med najbolj prepoznavnimi kraji in znamenitostmi so Črni Kal z Benkovo hišo in značilnim nagnjenim zvonikom, Osp z mednarodno znano plezalno steno, Socerb z gradom in Sveto jamo ter Hrastovlje s cerkvijo Svete Trojice in znamenito fresko Mrtvaškega plesa.

Pomembne točke so tudi Krkavče s Krkavškim kamnom, Marezige kot območje refoška in Ankaran z razvitim letoviškim turizmom, hoteli, obalnimi potmi in naravnimi posebnostmi. Zaledje dopolnjujejo številne istrske vasi, med njimi Padna, Korte in Cetore, ki ohranjajo tradicionalno arhitekturo, kulturno krajino ter lokalne kulinarične in vinogradniške posebnosti.

Slovenska Istra se tako razvija kot kompleksna obmorska destinacija, ki presega klasični model turizma morja in sonca. Njena konkurenčna prednost je v povezovanju zgodovinskih mest, sredozemske kulture, gastronomije, zdraviliške tradicije, navtičnega turizma, križarjenj, kongresne ponudbe, zabave in podeželskega zaledja. Prav ta raznolikost omogoča, da se regija uveljavlja kot letoletna destinacija z izrazito kulturno, naravno in doživljajsko identiteto.

Slovenija, destinacija umetnosti in kulture

Poglavje o kulturnem in umetniškem turizmu v Sloveniji je povzeto po publikaciji *Doživetja umetnosti in kulture: Slovenija. Ustvarjalna. Na moj način.*, iz leta 2025, ki jo je izdala Slovenska turistična organizacija (STO, 2025b).

Slovenska turistična organizacija predstavlja kulturo kot izraz človeške ustvarjalnosti in Slovenijo kot deželo krajev po meri ljudi. Kulturna doživetja niso omejena le na muzeje, galerije in gledališča, temveč se raztezajo v mestne ulice, ustvarjalne četrti, javne prostore, zgodovinska jedra, gradove, festivalska prizorišča in naravno okolje. Obiskovalec lahko slovensko kulturo spoznava skozi arhitekturo, umetnost, dediščino, prireditve, kulinariko, rokodelstvo in osebno oblikovana doživetja.

Pomembno izhodišče kulturnega turizma so slovenska mesta. Ljubljana je predstavljena kot glavno kulturno središče države, mesto UNESCO dediščine in UNESCO mesto literature, z gosto mrežo muzejev, galerij, gledališč in prireditev. Maribor izstopa po svoji festivalski in uprizoritveni identiteti, dediščini najstarejše trte na svetu ter izkušnji Evropske prestolnice kulture leta 2012. Nova Gorica pa se je skupaj z italijansko Gorico leta 2025 uveljavila kot prva čezmejna Evropska prestolnica kulture, s čimer je poudarila pomen sodelovanja, odprtosti in preseganja državnih meja.

Kulturna ponudba se širi tudi v manjša zgodovinska mesta, kjer se na kratkih razdaljah prepletajo prenovljena mestna jedra, gradovi, muzeji, galerije, lokalne zgodbe in bližina narave. Slovenija tako omogoča, da obiskovalec v enem dnevu poveže mestni sprehod, dejavnost v naravi, gastronomsko doživetje in večerni kulturni dogodek. Ta preplet podpira podobo zelene, butične in trajnostno usmerjene destinacije, v kateri so kulturne vsebine tesno povezane z življenjskim slogom, lokalnim okoljem in ponudbo Edinstvenih doživetij Slovenije.

Osrednja osebnost slovenske arhitekturne identitete je Jože Plečnik, ki je Ljubljani vtisnil prepoznavno urbano podobo. Med njegova najpomembnejša dela sodijo Tromostovje, Narodna in univerzitetna knjižnica, Osrednja ljubljanska tržnica, Križanke in kompleks Žale. Njegova arhitektura je vključena tudi na UNESCO seznam svetovne dediščine. Plečnikova Ljubljana ni predstavljena le kot skupek znamenitosti, temveč kot celovito doživetje mesta, v katerem obiskovalec odkriva njegove urbanistične zamisli, arhitekturne podrobnosti in manj znane prostore.

Med mednarodno pomembnimi slovenskimi umetniki izstopa slikar in grafik Zoran Mušič. Njegov opus obsega krajine, portrete, motive iz Dalmacije, Benetk in Pariza ter pretresljive podobe, povezane z izkušnjo koncentracijskega taborišča Dachau. Njegova dela hranijo pomembne evropske galerije in muzeji, v Sloveniji pa jih je mogoče spoznavati zlasti v Narodni galeriji, Moderni galeriji, Umetnostni galeriji Maribor in Galeriji Zorana Mušiča na gradu Dobrovo.

Pomembna kulturna osebnost je tudi Alma Maksimilijana Karlin, svetovna popotnica, pisateljica, novinarka, raziskovalka in poliglotka iz Celja. Med letoma 1919 in 1927 je sama prepotovala velik del sveta ter svoja potovanja financirala z lastnim delom. Njena zgodba simbolizira radovednost, samostojnost in odprtost v svet. Slovenska turistična organizacija je njeno zapuščino prenesla tudi v sodobno digitalno okolje z virtualno svetovalko Almo, ki obiskovalcem pomaga pri izbiri poti in doživetij.

Slovenija ima razvejano mrežo umetnostnih ustanov. V Ljubljani so osrednje Narodna galerija, Moderna galerija, Muzej sodobne umetnosti Metelkova in Cukrarna. Pomembne institucije zunaj prestolnice so Umetnostna galerija Maribor, Obalne galerije Piran, Galerija Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki in Koroška galerija likovnih umetnosti v Slovenj Gradcu. Te ustanove ne predstavljajo le umetniških zbirk, temveč spodbujajo nove ustvarjalne prakse in povezujejo lokalni prostor z mednarodnimi umetniškimi tokovi.

Slovenska sodobna umetnost se uspešno uveljavlja tudi v mednarodnem okolju. Ustvarjalci, kot so Jasmina Cibic, Maja Smrekar, Marko Peljhan, Tobias Putrih in Špela Čadež, povezujejo umetnost z družbo, znanostjo, tehnologijo, filmom in etiko. Na področju uprizoritvenih umetnosti so mednarodno prepoznavni koreografi, režiserji in ustvarjalci, kot so Edward Clug, Valentina Turcu, Tomi Janežič, Mateja Koležnik, Livija Pandur in Tomaž Pandur.

Pomemben del kulturne identitete predstavljata tudi oblikovanje in arhitektura. Slovenski modernizem je ustvaril več predmetov, ki so postali mednarodno prepoznavne oblikovalske ikone. Med njimi so zložljivi stol Rex oblikovalca Nika Kralja, telefon ETA 80 oblikovalca Davorina Savnika in modularni kiosk K67 arhitekta in oblikovalca Saše J. Mächtiga. Ti izdelki dokazujejo, da lahko funkcionalno, inovativno in brezčasno oblikovanje preseže čas in prostor svojega nastanka. V sodobnem oblikovanju izstopajo tudi Lara Bohinc, Nataša Čagalj in

Nika Zupanc, ki se uspešno uveljavljajo v svetu luksuza, mode, pohištva in produktnega oblikovanja.

Glasbena in plesna ustvarjalnost se v Sloveniji razvijata na presečišču tradicije in sodobnosti. Med mednarodno prepoznavnimi glasbenimi ustvarjalci so DJ Umek, Gramatik in skupina Laibach. Pomembno platformo za predstavitev slovenske sodobne plesne produkcije predstavlja Gibanica, bienale slovenske sodobne plesne umetnosti, ki domačemu in tujemu občinstvu ponuja izbor aktualnih plesnih del, ustvarjenih v Sloveniji. Posebno mesto ima mariborski balet, ki se je z delom Edwarda Cluga in Valentine Turcu uveljavil v širšem mednarodnem prostoru.

Kultura je vidna tudi v javnem prostoru. Grafiti, murali, svetlobne intervencije in druge oblike ulične umetnosti spreminjajo mestne površine v galerije na prostem. Med bolj prepoznavnimi območji so Metelkova v Ljubljani, Magdalenski park v Mariboru in posamezne umetniške lokacije v Kranju in Kopru. Ulična umetnost prispeva k dostopnosti kulture, spodbuja družbeno interakcijo in ustvarja nove identitete mestnih četrti.

Kulturno ponudbo bogatijo ustvarjalne četrti in neodvisna kulturna središča. V Ljubljani izstopajo Metelkova, Kino Šiška, Center Rog, Tabor, Križevniška ulica in Soteska. V Mariboru imajo pomembno vlogo Minoriti, GT22 in Pekarna Magdalenske mreže, na Ptuju Stara steklarska, v Kamniku kreativna četrt Barutana, v Celju Umetniška četrt U4, v Novi Gorici pa čezmejni kulturni distrikt, povezan z Evropsko prestolnico kulture.

Slovenija ima tudi močno gledališko in glasbeno infrastrukturo. Med osrednje ustanove sodijo Cankarjev dom, Slovenska filharmonija, SNG Drama Ljubljana, SNG Opera in balet Ljubljana, SNG Maribor in SNG Nova Gorica. Gledališka tradicija sega v 18. stoletje, pomemben zgodovinski mejnik pa je Škofjeloški pasijon iz leta 1721, ki velja za najstarejše v celoti ohranjeno dramsko besedilo v slovenskem jeziku in za edino v celoti ohranjeno režijsko knjigo pasijonske procesije v Evropi z začetka 18. stoletja. Sodobno gledališko ustvarjalnost predstavljajo festivali, kot so Borštnikovo srečanje, Teden slovenske drame in Dnevi komedije.

Festivali so eden najvidnejših delov slovenske kulturne ponudbe. Festival Ljubljana predstavlja vrhunske operne, baletne in koncertne produkcije, Festival Lent v Mariboru združuje glasbo, gledališče in ulično dogajanje, Jazz festival Ljubljana in

Jazz Cerklje pa razvijata raznolike jazzovske pristope. Pomembni so tudi MENT Ljubljana, Druga godba, Mesto žensk, Festival LGBT filma in festivali ob sotočju Soče in Tolminke, med njimi Punk Rock Holiday, Butik, Tolminator in Sajeta. Festivalna ponudba se pogosto umešča v izjemna mestna, grajska ali naravna prizorišča in se vse bolj razvija v skladu s trajnostnimi načeli.

Pomemben del kulturne dediščine predstavljajo gradovi in dvorci. Med najbolj prepoznavnimi so Blejski grad, Celjski grad, Predjamski grad, Ptujski grad in Grad Otočec. Gradovi danes niso le spomeniki preteklosti, temveč prizorišča razstav, koncertov, prireditev, kulinarčnih dogodkov, delavnic in doživljajskih programov. S tem se dediščina ohranja kot živ in uporaben del sodobne turistične ponudbe.

Slovenska kultura je tesno povezana tudi z muzeji in doživljajskimi centri. Muzeji predstavljajo arheološko, zgodovinsko, tehniško, industrijsko, vojaško, planinsko, čebelarstvo in etnološko dediščino. Številne ustanove uporabljajo interaktivne razstave, multimedijo, simulatorje in navidezno resničnost, zato obiskovalec ni le opazovalec, temveč dejaven udeleženec zgodbe. Poseben primer povezovanja znanosti, umetnosti in prihodnosti je Center Noordung v Vitanju, posvečen Hermanu Potočniku Noordungu. Njegove zamisli o vesoljski postaji in umetni gravitaciji so bile za svoj čas izjemno napredne. Center njegovo zapuščino predstavlja v širšem kulturnem, tehnološkem in družbenem kontekstu ter odpira vprašanja o človekovem prihodnjem življenju v vesolju. Simbolno se njegova ideja bivalnega kolesa povezuje z najstarejšim lesenim kolesom z osjo, odkritim na Ljubljanskem barju, kar ustvarja pripovedni lok od pradavnine do vesoljske prihodnosti.

Pomemben del kulturnega turizma je rokodelstvo. Obiskovalci se lahko vključijo v delavnice klekljanja idrijske čipke, lectarstva, lončarstva, izdelovanja sveč iz čebeljega voska, obdelovanja lesa, pletenja košar, poslikave pisanic, dela z volno in drugih tradicionalnih spretnosti. Izdelki z oznako *Art & Craft* Slovenija in lokalne kolektivne znamke potrjujejo kakovost, povezanost s kulturno dediščino, uporabo lokalnih materialov ter trajnostne načine izdelave.

Kultura v Sloveniji ni le nekaj, kar obiskujemo, temveč nekaj, kar ljudje dejavno ustvarjajo in živijo. To potrjujejo številna ljubiteljska kulturna društva, festivali, delavnice in lokalne prireditve. Poseben pomen ima Prešernov dan, slovenski kulturni praznik, ki ga obeležujemo 8. februarja. Takrat številne kulturne ustanove

brezplačno odprejo svoja vrata, podeljene pa so tudi Prešernove nagrade. Pomembni kulturni dnevi so še Ta veseli dan kulture, Poletna muzejska noč in Noč knjige.

Slovensko kulturno leto oblikujejo tudi letni časi in z njimi povezani običaji. Pomlad zaznamujejo kurentovanje, pustne prireditve in Škofjeloški pasijon, poletje festivali, Jurjevanje in Festival idrijske čipke, jesen martinovanja in prazniki pridelkov, zima pa adventni sejmi, koncerti, jaslice in drugi praznični običaji. Tradicija se tako nenehno prepleta s sodobnim ustvarjanjem.

Slovenija se kot kulturna destinacija uveljavlja z dostopnostjo, raznolikostjo in sposobnostjo povezovanja navidezno različnih vsebin. V enem potovanju je mogoče združiti zgodovinska mesta, sodobno umetnost, arhitekturo, festivale, naravo, kulinariko in rokodelstvo. Njena kulturna ponudba ni zasnovana le kot ogled preteklosti, temveč kot živ, ustvarjalen in trajnostno usmerjen prostor, v katerem obiskovalec postane dejavni del doživetja.

Slovenski spominki, nosilci kulturnega spomina in slovenske obrti

Poglavje o slovenskih spominkih je povzeto po publikaciji *Spomini iz Slovenije*, ki jo je leta 2018 izdala Slovenska turistična organizacija (STO, 2018d).

S potovanj ne prinašamo le vtisov, spoznanj in zgodb, temveč pogosto tudi njihove oprijemljive oblike. Predmete, živila, pijače, knjige, oblačila in druge izdelke, ki nas spominjajo na obiskani kraj, imenujemo spominki. Lahko jih uporabljamo, podarimo, pojemo ali popijemo, njihova vrednost pa presega zgolj uporabnost. Kakovosten spominek je materialni nosilec spomina, ki obiskovalcu približa naravno okolje, kulturno dediščino, ustvarjalnost in življenjski slog destinacije.

Slovenska spominkarska ponudba je izrazito raznolika zaradi geografske lege države na stičišču Alp, Sredozemlja in Panonske nižine. To stičišče ni pomembno le z vidika naravnih pokrajin, temveč tudi zaradi različnih surovin, rokodelskih znanj in kulturnih vplivov. Na Primorskem in v slovenski Istri je pomembna surovina kamen, zlasti kraški kamen, iz katerega nastajajo uporabni, okrasni in umetniško oblikovani predmeti. Alpski svet zaznamujejo predvsem les, volna in kovina, panonske pokrajine pa glina, slama, šibje in koruzno ličje. Les ima zaradi razširjenosti in raznovrstne uporabe posebno mesto ter predstavlja eno najpomembnejših gradiv slovenskega rokodelstva. Iz značilnih lokalnih surovin so se skozi stoletja razvile

različne lončarske, pletarske, kovaške, kamnoseške, čipkarske, steklarske in lesnoobrtne tradicije. Spominkarska ponudba zato ne temelji le na posameznih izdelkih, temveč na celotnem sistemu znanj, tehnik, simbolov in zgodb, ki se prenašajo med generacijami. V slovenskem spominkarstvu se prepletajo trije temeljni pristopi. Prvo skupino sestavljajo tradicionalni izdelki, ki se še vedno izdelujejo po uveljavljenih rokodelskih postopkih in ohranjajo značilne lokalne oblike. V drugo skupino sodijo izdelki, pri katerih ustvarjalci dediščinske motive, materiale ali tehnike prilagodijo sodobnim estetskim merilom in uporabnim potrebam. Tretjo skupino predstavljajo novi spominki, ki niso neposredno izpeljani iz zgodovinskih predmetov, vendar izražajo sodobno slovensko identiteto, oblikovalsko ustvarjalnost in aktualna sporočila države.

Slovenije ne predstavlja en sam nacionalni spominek, temveč skupina izdelkov, ki skupaj odražajo njeno pokrajinsko in kulturno raznolikost. Med reprezentativne izdelke osrednje Slovenije sodita ribniška suha roba in lončena piščalka v obliki konjička z jahačem. Ribniška suha roba obsega raznolike uporabne in okrasne izdelke iz lesa, njena izdelava in prodaja pa imata večstoletno tradicijo. Lončeni konjiček z jahačem je piščalka, katere primerki so ohranjeni tudi v nekaterih evropskih muzejskih zbirkah. Pomembno skupino sestavljajo replike predmetov kulturne dediščine, ki jih ponujajo muzejske trgovine. Med njimi je replika prstana iz Slovenskega etnografskega muzeja, povezana s sloganom »Slovenija – prstan Evrope«. Prstan simbolizira Slovenijo kot povezovalni prostor med različnimi evropskimi pokrajinami in kulturnimi vplivi ter ponazarja možnost, da muzejski predmet v pomanjšani ali prilagojeni obliki postane kakovosten turistični spominek.

Ljubljano predstavljajo pomanjšane upodobitve ljubljanskega zmaja, ki je upodobljen v mestnem grbu in na Zmajskem mostu. Med lokalne posebnosti sodi tudi ljubljanska velikonočna butarica iz raznobarvnih lesnih oblancev in zimzelenega rastlinja. Kulinarčno prepoznavnost osrednje Slovenije dopolnjuje kranjska klobasa, eden najbolj znanih slovenskih prehranskih izdelkov. S Francetom Prešernom in Ljubljano so povezane tudi Prešernove fige, čokoladni izdelek, ki se navezuje na pripoved, da je pesnik otrokom pogosto delil suhe fige.

Gorenjska in širši alpski svet se predstavljata z izdelki iz kovine, lesa, keramike, medenega testa in čebeljih pridelkov. V Kropi izdelujejo ročne kovane svečnike po načrtu arhitekta Jožeta Plečnika, ki združujejo večstoletno kovaško tradicijo s slovenskim modernim oblikovanjem. Kamniška majolika je prepoznaven izdelek iz

poslikane keramike, dražgoški kruhek pa ročno oblikovano in okrašeno medeno pecivo, ki se podarja ob praznikih in pomembnih življenjskih dogodkih. Z Bledom je povezan zvonček želja, ki se navezuje na zvon v cerkvi na Blejskem otoku in na legendo o potopljenem zvonu. V Bohinju med kulinaričnimi posebnostmi izstopa pikantni sir mohant. Pomemben del gorenjske spominkarske ponudbe predstavljajo tudi med, medica in drugi čebelji izdelki, saj ima čebelarstvo v tem delu Slovenije dolgo tradicijo. Značilni so tudi različni izdelki iz lesa, kot so replike lesenih žepnih sončnih ur in filigransko izrezljani golobi, ki so jih nekoč obešali nad mize v bivalnih prostorih.

Za Idrijsko in Cerkljansko je najznačilnejša idrijska čipka. Klekljanje se je na območju Idrije razvijalo v povezavi z rudarskim okoljem, pomembno vlogo pri ohranjanju in prenosu znanja pa ima Čipkarska šola Idrija, ki deluje od leta 1876. Idrijska čipka danes ni prisotna le v tradicionalnih okrasnih izdelkih, temveč tudi v sodobnih modnih dodatkih in oblikovalskih predmetih. Cerkljansko dopolnjuje čepleski želodec, suhomesnati izdelek, ki zori v posebnih naravnih podnebnih razmerah.

Primorsko in slovensko Istro predstavljajo predvsem vino, pršut, kamen, oljčno olje in izdelki iz soli. Med značilnimi vini so kraški teran, refošk, malvazija, zelen, pinela in rebula. Kraški pršut se tradicionalno povezuje s teranom, ponudbo žganih pijač pa dopolnjujejo kraški brinjevec, teranov liker in brkinski slivovec. Kamnoseško dediščino predstavlja kamniti možnar s tolkačem, izdelan iz kraškega kamna. Za slovensko Istro so značilni tudi oljčno olje, piranska sol in solni cvet iz Sečoveljskih solin. Solni cvet je poleg osnovne uporabe vključen tudi v čokolade in druge sodobno oblikovane gastronomske izdelke.

Notranjsko zaznamujejo spominki, povezani s kraškimi pojavi, jamami in presihajočim Cerknjskim jezerom. Med najbolj značilnimi so upodobitve močerila oz. človeške ribice in otroške slikanice. S Slivnico nad Cerknjskim jezerom so povezane tudi podobe čarovnic oz. coprnic, ki izhajajo iz lokalnih pripovedi.

Dolenjska, Bela krajina in Kočevsko se predstavljajo z vinom, medom, lončarstvom, lesenimi izdelki in okrašenimi velikonočnimi jajci. Cviček je najprepoznavnejše dolenjsko vino, z njim pa je povezan tudi značilen vrč v obliki petelina. Kočevski gozdni med izhaja iz ekološko ohranjenega gozdnega okolja. Za Belo krajino so značilne pisanice in drsanke, torej pobarvana in z ornamentami okrašena velikonočna jajca, pa tudi vezenine, platno in tradicionalna glasbila.

V vzhodnem delu Slovenije so pomembni spominki povezani z vinogradništvom, steklarstvom, pustnimi običaji in prehransko dediščino. Med značilnimi izdelki so bela vina Štajerske in Prlekije, leseni klopotci, steklarski izdelki iz Rogaške Slatine, bučno olje, prleška tünka in kurentove oz. korantove podobe. Rogaška Slatina je pomembno središče steklarske dejavnosti, kjer izdelujejo kozarce in druge predmete, povezane tudi z vinsko kulturo. Med reprezentativnimi izdelki so kozarci, ki jih je oblikoval Oskar Kogoj.

Prekmurje zaznamujejo izdelki iz slame in koruznega ličja, črna lončevina, remenke oz. okrašena velikonočna jajca, bučna semena, bučno olje in prekmurska šunka. Pletarstvo iz koruznega ličja se izraža v uporabnih izdelkih, kot so cekarji, iz slame pa nastajajo praznični okrasni in žitni venci.

Za Koroško so značilni rženi kruh, mošt in lectarski izdelki, med katerimi je najbolj prepoznavno lectovo srce.

Savinjsko in Šaleško dolino predstavljajo zgornjesavinjski želodec, izdelki iz polsti ali filca ter spominki, povezani z dediščino celjskih grofov in rudarstva.

Posebno mesto v oblikovanju slovenskih spomnikov ima Oskar Kogoj. Njegov pristop, imenovan *nature design*, temelji na raziskovanju naravnih oblik, življenjske energije, arheologije in etnologije. Med njegovimi prepoznavnimi motivi so zlato jabolko, venetski konj, slovensko srce in posoda modrosti. Ti predmeti niso zasnovani le kot dekoracija, temveč kot simbolni in uporabni izdelki, ki povezujejo sodobno oblikovanje z naravo, mitologijo in kulturno dediščino.

Pri spominkarski ponudbi je bistvenega pomena kakovost. Publikacija izpostavlja znamko *Rokodelstvo – Art & Craft Slovenija*, ki označuje rokodelske izdelke z ustrezno tehnološko, estetsko, sporočilno in uporabno kakovostjo. Takšna oznaka obiskovalcem pomaga pri prepoznavanju izdelkov, ki so avtentično povezani z lokalnim okoljem, rokodelskim znanjem in kulturno dediščino. Pomembno skupino spominkov predstavljajo tudi zaščiteni prehranski izdelki in pijače, katerih geografsko poreklo, tradicionalni ugled ali kakovost potrjujejo uradne sheme zaščite.

Spominke je mogoče kupiti v specializiranih trgovinah, turističnih informacijskih centrih, muzejskih trgovinah, na tržnicah, sejnih in prireditvah. Poseben pomen imajo delavnice odprtih vrat, kjer obiskovalci neposredno spoznajo izdelovalce,

materiale in postopke nastajanja izdelkov. Pri nekaterih dejavnostih se lahko tudi sami vključijo v delo, na primer zavrtijo lončarsko vreteno ali sodelujejo pri preprostejšem rokodelskem postopku. Nakup spominka se tako spremeni v kulturno in izobraževalno doživetje. Razvoj ponudbe podpirajo tudi rokodelska središča, povezana z značilnimi lokalnimi dejavnostmi. Takšna središča niso pomembna le za prodajo izdelkov, temveč tudi za raziskovanje, izobraževanje, ohranjanje znanja in vključevanje rokodelstva v turistične programe. Slovenski spominki zato niso zgolj predmeti množične turistične potrošnje, temveč pomemben del kulturnega turizma. V njih se prepletajo naravne surovine, lokalna znanja, dediščina, sodobno oblikovanje, gastronomija in simbolni pomeni. Kakovosten spominek obiskovalcu omogoča, da domov odnese del narave, ustvarjalnosti in kulturnega spomina Slovenije, hkrati pa z nakupom podpira lokalne ustvarjalce, ohranjanje rokodelskih znanj in trajnostni razvoj posameznih krajev.

Slovenija kot filmska destinacija

Poglavje je povzeto po publikaciji Slovenske turistične organizacije *Doživetja umetnosti in kulture – Slovenija. Ustvarjalna. Na moj način.*, iz leta 2025 (STO, 2025b).

Slovenija se uveljavlja kot praktična, logistično učinkovita in stroškovno konkurenčna filmska destinacija. Njene ključne prednosti so kratki potovalni časi, velika raznolikost snemalnih lokacij na majhnem prostoru, razmeroma dobra dostopnost javnih površin in podpora lokalnih in nacionalnih institucij. Pomemben dejavnik konkurenčnosti predstavljajo tudi finančne spodbude za avdiovizualno produkcijo.

Za filmske in televizijske ekipe je Slovenija privlačna predvsem zaradi izjemne koncentracije različnih pokrajin in arhitekturnih okolij. Na kratkih razdaljah se prepletajo visoke gore, gozdovi, ravnine, reke, jezera, Jadransko morje, kraško podzemlje, srednjeveška mestna jedra, zgodovinski objekti in sodobna arhitektura. Takšna raznolikost omogoča snemanje zelo različnih žanrov in prizorov, od zgodovinskih dram in fantazijskih zgodb do sodobnih trilerjev, akcijskih filmov, oglasov in romantičnih vsebin.

Pomembno vlogo pri razvoju Slovenije kot filmske destinacije ima Slovenski filmski center, ki državo promovira kot primerno okolje za domače in tuje avdiovizualne projekte ter sodeluje pri podpori filmskim produkcijam. Poleg raznolikih lokacij so

pomembne prednosti še logistična podpora, izkušeni domači strokovnjaki na področju produkcije in postprodukcije ter možnost sodelovanja z lokalnimi ekipami in ponudniki storitev. Slovenijo so za snemanje že izbrale tudi večje mednarodne produkcije in komercialni naročniki. V državi so nastajali projekti, povezani z globalnimi platformami in produkcijskimi hišami, pa tudi oglasi mednarodnih znamk. Med bolj prepoznavnimi primeri je oglas za McDonald's, posnet v praznično okrašenem Mariboru, različne bollywoodske in Netflix produkcije.

Raznolikost slovenskih lokacij se kaže v številnih že posnetih vsebinah. Dolina Soče je primerna za fantazijske in pustolovske prizore, alpska jezera in Planica ustvarjajo izrazito slikovito oz. mistično kuliso, Ljubljana omogoča snemanje urbanih zgodb in trilerjev, Bled je pogosto izbran za romantične in glasbene prizore, Piran pa za zgodovinske, mediteranske in akcijske sekvence. Slovenija je privlačna tudi za snemanje avtomobilskih oglasov, saj ponuja slikovite gorske ceste, prepoznavne vedute in raznolike terene, zlasti v Julijskih Alpah.

Slovenija pa ni le snemalna kulisa za tuje produkcije, temveč ima tudi lastno razvijajočo se filmsko ustvarjalnost. Slovenski filmski center vsako leto podpira več domačih celovečernih in drugih avdiovizualnih projektov. Pomemben del filmske kulture predstavljajo tudi festivali. Med najbolj prepoznavnimi so Ljubljanski mednarodni filmski festival LIFFE, Grossmannov festival fantastičnega filma in vina v Ljutomeru ter Kino Otok v Izoli, ki se osredotoča predvsem na neodvisno, avtorsko in manj komercialno filmsko produkcijo. Grossmannov festival nosi ime po Karlu Grossmannu, pionirju slovenskega filma, ki je leta 1905 posnel prve ohranjene slovenske filmske zapise. Pomembno informacijsko in arhivsko vlogo ima tudi Baza slovenskih filmov, nacionalna spletna platforma, ki sistematično predstavlja slovensko filmografijo, ustvarjalce, produkcije in dosežke. Po podatkih platforme so slovenski filmski ustvarjalci prejeli več tisoč domačih in mednarodnih nagrad. Slovenija svojo konkurenčnost kot filmska destinacija utemeljuje s petimi ključnimi prednostmi:

1. možnostjo 25-odstotnega povračila upravičenih stroškov produkcije;
2. dobro dostopnostjo iz večjih evropskih mest;
3. kratkimi razdaljami med zelo različnimi pokrajinami in snemalnimi okolji;
4. razpoložljivostjo izkušenih domačih ekip na področju produkcije in postprodukcije;
5. možnostjo pridobivanja dovoljenj za snemanje na javnih površinah.

Slovenija se tako uveljavlja kot filmska destinacija, ki združuje geografsko raznolikost, organizacijsko prilagodljivost, finančne spodbude, strokovno znanje in učinkovito logistiko. Njena največja prednost je možnost, da filmska ekipa na majhnem prostoru in v kratkem času posname prizore, ki lahko predstavljajo med seboj povsem različna okolja, obdobja in vizualne svetove.

4.3.4 Slovenija, gastronomska destinacija

Poglavje je povzeto po dokumentih *Akcijski načrt razvoja in trženja gastronomskega turizma Slovenije 2019–2023* iz leta 2018 (STO, 2018c) in *Strategija slovenskega turizma 2022–2028* iz leta 2022 (MGRT, 2022).

Gastronomija se je v zadnjih letih uveljavila kot eden najbolj dinamičnih in kreativnih segmentov turizma ter kot pomemben dejavnik lokalnega, regionalnega in nacionalnega gospodarskega razvoja, saj gastronomski turisti praviloma trošijo več, so okoljsko bolj ozaveščeni in jih bolj zanima spoznavanje tujih kultur. Slovenija ima za razvoj teh storitev izjemno izhodišče: na majhnem prostoru, kjer se stikajo alpski, panonski, dinarski in mediteranski svet, premore kar 24 gastronomskih regij in tri vinorodne dežele. Prav raznolikost okusov, povezana z neokrnjeno naravo, ohranjeno prehransko dediščino in butičnostjo ponudbe, predstavlja temeljno primerjalno prednost slovenske kulinarike. Stanje in razvojne usmeritve gastronomskega turizma v Sloveniji so prikazani v tabeli 1.

Tabela 1: Ključni dokumenti in mejniki razvoja gastronomskega turizma v Sloveniji v obdobju 2006–2021

Leto	Ključni dokument	Vsebinski pomen	Razvojna faza
2006	Strategija razvoja gastronomije Slovenije	Prvi sistematični strateški okvir za povezovanje gastronomije in turizma v Sloveniji.	Razvoj ponudbe destinacije
2006	Znamka Okusiti Slovenijo	Oblikovanje nacionalne gastronomske znamke za promocijo slovenske kulinarike.	Razvoj ponudbe destinacije
2007–	Razvoj regijskih gastronomskih znamk	Krepitev regionalnih kulinaričnih identitet in povezovanje gastronomije z lokalnimi posebnostmi.	Razvoj ponudbe destinacije
2010	Znamka Gostilna Slovenija	Utrjevanje kakovostne gostinske ponudbe in prepoznavnosti	Razvoj ponudbe destinacije

Leto	Ključni dokument	Vsebinski pomen	Razvojna faza
		tradicionalne slovenske gostilne.	
2017	Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021	Gastronomija je opredeljena kot strateška turistična storitev.	Razvoj ponudbe destinacije
2018	Slovenija doseže naziv Evropska gastronomska regija 2021	Pomemben korak k evropski prepoznavnosti slovenske gastronomije.	Mednarodna prepoznavnost
2018	Prihod vodnika Gault & Millau Slovenija	Sistematičnejše vrednotenje in promocija kakovostne gostinske ponudbe.	Mednarodna prepoznavnost
2018	Hiša Franko uvrščena na lestvico The World's 50 Best Restaurants	Uveljavitev slovenske vrhunske gastronomije na svetovni kulinarični ravni.	Mednarodna prepoznavnost
2019	Akcijski načrt razvoja in trženja gastronomije 2019–2023	Določitev razvojnih, promocijskih in trženjskih usmeritev za slovensko gastronomijo.	Mednarodna prepoznavnost
2020–2021	Gastronomija kot glavna komunikacijska tematika STO; prihod vodnika Michelin Slovenija	Gastronomija postane osrednji element komunikacijskega pozicioniranja Slovenije kot turistične destinacije.	Mednarodna prepoznavnost

Vir: lasten prikaz na podlagi STO, 2018c.

Prikaz razvoja gastronomskega turizma v Sloveniji med letoma 2006 in 2021 kaže na prehod od začetnega strateškega oblikovanja domače gastronomske ponudbe k izrazitejši mednarodni prepoznavnosti slovenske gastronomije.

Prvo fazo, ki zajema obdobje med letoma 2006 in 2017, lahko opredelimo kot fazo vzpostavljanja temeljev in razvoja ponudbe destinacije. V tem obdobju so bili oblikovani ključni strateški in razvojni dokumenti, ki so gastronomijo postopoma umeščali med pomembne sestavine slovenske turistične ponudbe. Leta 2006 sta bila pomembna predvsem Strategija razvoja gastronomije Slovenije in oblikovanje znamke Okusiti Slovenijo (angl. Taste Slovenia). Sledil je razvoj regijskih gastronomskih znamk, ki je prispeval k večji prepoznavnosti lokalnih kulinaričnih posebnosti in k povezovanju gastronomije z regionalno identiteto. Leta 2010 se je z znamko Gostilna Slovenija dodatno utrjevala kakovostna gostinska ponudba, leta 2017 pa je Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 gastronomijo izrecno izpostavila kot strateško turistično storitev.

Drugo fazo, ki se izraziteje začne po letu 2018, zaznamuje premik od notranjega razvoja ponudbe k mednarodnemu pozicioniranju slovenske gastronomije. Leta 2018 je Slovenija dosegla naziv Evropska gastronomska regija 2021, kar je okrepilo njeno prepoznavnost v evropskem prostoru. V istem obdobju je prihod vodnika Gault & Millau Slovenija prispeval k bolj sistematičnem vrednotenju kakovosti gostinske ponudbe, mednarodno uvrščanje Hiše Franko z Ano Roš na čelu, pa je slovensko gastronomijo dodatno umestilo na svetovni kulinarčni zemljevid. Leta 2019 je bil sprejet Akcijski načrt razvoja in trženja gastronomije 2019-2023, ki je utrdil razvojno in promocijsko usmeritev tega področja. V letih 2020-2021 je gastronomija postala ena glavnih komunikacijskih tematik Slovenske turistične organizacije, kar potrjuje njen pomen pri oblikovanju celostne podobe Slovenije kot turistične destinacije, prav tako pa je v Slovenijo prišel najbolj cenjen mednarodni gastronomski vodnik Michelin.

Na tej podlagi je mogoče ugotoviti, da razvoj slovenskega gastronomskega turizma poteka v dveh povezanih smereh: najprej kot sistematična gradnja kakovostne, lokalno in regionalno utemeljene ponudbe, nato pa kot strateško pozicioniranje Slovenije na mednarodnem gastronomskem in turističnem trgu.

Kljub mednarodnim uspehom posameznikov, med katerimi izstopa Ana Roš, in vse pogostejšemu izpostavljanju Slovenije kot nove gastronomske destinacije, obiskovalci gastronomskih doživetij še vedno ne navajajo med glavnimi motivi za obisk države. Na to opozarja tudi podatek, da povprečni turist v Sloveniji v gostinskih lokalih porabi zgolj 15,5 % dnevnega proračuna, medtem ko mednarodne ocene kažejo, da turist za hrano in pijačo nameni približno tretjino dnevne potrošnje. Ta razkorak opredeljuje percepcijsko vrzel, s tem pa potrebo po spremembi zaznave Slovenije iz destinacije, ki gastronomijo zgolj ponuja, v destinacijo, ki je s svojo gastronomijo prepoznavna.

Kot prednosti slovenske gastronomske ponudbe so opredeljene raznolikost na majhnem prostoru, vrhunska vina, bogastvo narave, prehranska dediščina, butičnost, zaščitena živila in pijače, ključne slabosti pa pomanjkanje kadra, slaba povezanost ponudnikov, še vedno prenizka mednarodna prepoznavnost in mestoma nizka kakovost ponudbe in strežbe. Priložnosti Slovenije so v naraščajočem povpraševanju po trajnostnih destinacijah z ohranjeno naravo, prihodu uglednih ocenjevalcev Michelin in Gault&Millau ter v izvedbi projekta Slovenija, Evropska gastronomska

regija 2021. Opredeljene nevarnosti so zakonske omejitve, davčna obremenitev dela in prilagajanje ponudbe množičnemu namesto gastronomskemu turizmu.

Vizija Slovenije kot gastronomske destinacije predstavlja prepoznavno destinacijo z visokokakovostno, inovativno in razpoznavno gastronomijo ter avtentično kulinarčno ponudbo. Tej viziji so podrejeni trije ključni cilji, in sicer ustvarjanje višje dodane vrednosti, zagotavljanje trajnosti in povečevanje mednarodne prepoznavnosti, ki naj jo krepijo zlasti vključevanje v mednarodna ocenjevanja in podpora vrhunskim kuharskim mojstrom (tj. chefom) pri uvrstitvah na lestvico petdesetih najboljših restavracij sveta (angl. The World's 50 Best Restaurants). Za uresničevanje teh ciljev akcijski načrt opredeli pet glavnih strateških področij: zakonodajni okvir, znamke in ocenjevanje kakovosti, spodbujanje dviga kakovosti, izobraževanje in trženje.

Strategija slovenskega turizma 2022–2028 vizijo gastronomije nadgradi in jo umesti med pomembne povezovalne storitve z močnim vplivom na prihodke in podobo destinacije. Slovenija naj bi se uveljavila kot gastronomsko prepoznavna destinacija, kjer se odlična kulinarika povezuje z izjemno naravo, bogato kulturo in edinstvenimi doživetji, razvoj pa naj bo usmerjen v zahtevnega gosta, pripravljenega za gastronomska doživetja plačati več, ob hkratni krepitvi kakovosti. Med ključnimi ukrepi strategija predvideva vzpostavitev večletnega programa Avtentični okusi Slovenije, pospeševanje vključevanja gostinskih ponudnikov v Zeleno shemo slovenskega turizma in pridobitev znaka *Green Cuisine*, okrepljeno nacionalno promocijo pod znamko Okusi Slovenije in sodelovanje z vodnikoma Gault&Millau in Michelin ter podporo mednarodno odmevnim dogodkom. Poseben poudarek je tudi na potrebi po nadgradnji obstoječega akcijskega načrta za gastronomijo. Strategija hkrati kritično opozori, da se je ob kakovostni krovni promociji povečal razkorak med intenzivno komunicirano obljubo in dejanskim stanjem na ponudbeni strani slovenskega turizma. Razvoj gastronomije v zadnjih letih sicer navaja kot dokaz, da je s krovno usmerjenim in pospešenim delovanjem mogoče doseči premike v razmeroma kratkem času. Prihodnja konkurenčnost slovenskega gastronomskega turizma bo tako odvisna predvsem od tega, ali bo država uspela komunicirano podobo zelene, butične in trajnostne gastronomske destinacije dosledno udejanjiti tudi v kakovosti, povezanosti in dodani vrednosti dejanske ponudbe.

4.3.5 Slovenija, trajnostna destinacija

Dediščina UNESCO in naravni parki Slovenije

Povzeto po spletni strani Slovenske turistične organizacije: Neprecenljivi zakladi svetovne dediščine UNESCO v Sloveniji, 2026.

Slovenija se ponaša s številnimi izjemnimi naravnimi in kulturnimi znamenitostmi, med katerimi so nekatere zaradi svoje univerzalne vrednosti vključene tudi v UNESCO programe. Na seznam UNESCO svetovne naravne in kulturne dediščine sta uvrščeni dve naravni in tri kulturne znamenitosti iz Slovenije. Poleg tega je na UNESCO reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva vpisanih sedem slovenskih posebnosti.

Slovenija pa ni vključena zgolj na sezname svetovne dediščine. Sodeluje tudi v drugih pomembnih UNESCO programih, kot so svetovna mreža biosfernih območij, svetovna mreža geoparkov, mreža kreativnih mest in mednarodni register pisne dediščine Spomin sveta. Obiskovalci lahko zato po vsej državi odkrivajo številne UNESCO zaklade, ki predstavljajo pomemben del naravne in kulturne dediščine človeštva.

Naravna dediščina na seznamu UNESCO

Slovenijo na seznamu UNESCO svetovne naravne dediščine predstavljata predvsem kraški svet in prvinski bukovi gozdovi. Škocjanske jame so bile prva slovenska znamenitost, uvrščena na UNESCO seznam svetovne dediščine. Njihova najizrazitejša posebnost je mogočen podzemni kanjon, ki velja za največjega v Evropi. Na širšem območju jam je urejen Regijski park Škocjanske jame, v katerem se prepletata izjemna naravna in kulturna dediščina. Obiskovalcem so na voljo učne in kolesarske poti ter različne možnosti za spoznavanje kraške pokrajine, podzemnega sveta in tradicionalnega načina življenja. Del UNESCO svetovne naravne dediščine so tudi prvinski bukovi gozdovi na kočevsko-notranjskem območju, in sicer Pragozd Krokar ter gozdni rezervat Snežnik-Ždrole. Območji sta del širšega mednarodnega UNESCO vpisa starodavnih in prvinskih bukovih gozdov Evrope. Ti izjemno ohranjeni gozdni ekosistemi pričajo o širjenju in razvoju bukovih gozdov po koncu zadnje ledene dobe. Gre za območja, kjer je narava ostala skoraj

povsem nedotaknjena, oba gozdna rezervata pa sta vključena tudi v evropsko ekološko omrežje Natura 2000.

Kulturna dediščina na UNESCO seznamu

Kulturno dediščino Slovenije na UNESCO seznamu zaznamujejo tri velike zgodbe: dediščina rudarjenja živega srebra, prazgodovinska kolišča in arhitekturna ter urbanistična zapuščina Jožeta Plečnika. UNESCO vpis Idrije je povezan z nekdanjim rudnikom živega srebra, ki je imel izjemen pomen v svetovnem merilu. Idrija je na seznam vpisana skupaj s španskim rudarskim mestom Almadén, s katerim jo povezuje večstoletna zgodovina pridobivanja in predelovanja živega srebra. Obiskovalci lahko rudarsko zgodbo spoznajo v Antonijevem rovu, enem najstarejših ohranjenih vhodov v rudnik v Evropi, in v muzejskih zbirkah ter številnih objektih tehniške dediščine. Pomemben del idrijske kulturne identitete je tudi tradicija izdelovanja idrijske čipke. Na Ljubljanskem barju se nahajajo ostanki prazgodovinskih kolišč, ki so del širšega čezmejnega UNESCO vpisa prazgodovinskih kolišč okoli Alp. Na območju barja so arheologi odkrili številne lokacije nekdanih koliščarskih naselbin, devet izmed njih pa je vključenih v UNESCO vpis. Med najodmevnejšimi arheološkimi odkritji je približno 5.200 let staro leseno kolo z osjo, ki velja za najstarejše tovrstno najdbo na svetu. Koliščarsko dediščino predstavljajo muzeji in interpretacijske ustanove, Ljubljansko barje pa je zaradi svoje značilne mokriščne pokrajine zavarovano tudi kot krajinski park. Tretji slovenski kulturni vpis predstavlja Plečnikova Ljubljana. UNESCO je izbrane stvaritve arhitekta Jožeta Plečnika prepoznal kot izjemen primer urbanističnega oblikovanja mesta po meri človeka. V vpis so vključene Plečnikove ureditve ob Ljubljani, ki segajo od Trnovskega pristana do zapornic, Tromostovje, osrednja mestna tržnica, Narodna in univerzitetna knjižnica, Križanke, kompleks Žale, prenovljeni Rimski zid in dve Plečnikovi cerkvi v Ljubljani. Ta dela skupaj oblikujejo prepoznavno arhitekturno podobo slovenske prestolnice.

Nesnovna kulturna dediščina Slovenije

Slovenija ima tudi bogato nesnovno kulturno dediščino. Vanjo sodijo znanja, veščine, običaji, obredi in oblike ustvarjalnosti, ki se prenašajo iz generacije v generacijo. Ker so številne od teh praks izjemno dragocene, jih je treba posebej varovati in ohranjati za prihodnost. Temu je namenjen UNESCO reprezentativni

seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva, na katerem je vpisanih sedem slovenskih posebnosti.

Čebelarstvo je globoko zakoreninjeno v slovenski kulturi, gospodarstvu in načinu življenja. Skrb za čebele, pridobivanje medu in uporaba čebeljih proizvodov se v Sloveniji prenašajo že stoletja. S čebelarstvom so povezane številne kulturne posebnosti, med drugim poslikane panjske končnice, uporaba čebeljih proizvodov za zdravje in dobro počutje ter razvoj sodobnega urbanega čebelarstva. Čebelarstvo tako ni le gospodarska dejavnost, temveč pomemben del slovenske kulturne identitete. Pomemben del nesnovne dediščine je tudi tradicija reje lipicancev, ki je v Sloveniji tesno povezana s Kobilarno Lipica. Ta velja za najstarejšo še delujočo kobilarno v Evropi. Tradicija reje lipicancev presega državne meje, saj je pri pripravi nominacije sodelovalo več držav. Lipicanci imajo v vseh sodelujočih okoljih pomemben zgodovinski, kulturni in simbolni pomen. Škofjeloški pasijon je zgodovinska procesijska uprizoritev, ki temelji na najstarejšem ohranjenem dramskem besedilu v slovenskem jeziku. Gre za obsežen kulturni dogodek, pri katerem sodeluje veliko število domačinov. Uprizoritev zaznamujejo bogata scenografija, kostumi in prizori na ulicah starega mestnega jedra. Pasijon se praviloma uprizarja v večletnih časovnih presledkih in v Škofjo Loko privabi številne obiskovalce. Obhodi kurentov so značilen pustni običaj s Ptujkega in okoliških območij. Kurent z značilno opravo, masko in zvonci simbolično preganja zimo ter priklicuje pomlad, srečo in dobro letino. Najpomembnejši dogodek, povezan s to tradicijo, je Kurentovanje na Ptuj, ki sodi med najbolj prepoznavne pustne prireditve v Sloveniji. Klekljanje čipk je tradicionalna rokodelska spretnost, ki je postala pomemben del slovenske kulturne identitete. Čipke nastajajo s prepletanjem niti s pomočjo klekljev po vnaprej pripravljenih vzorcih. Znanje klekljanja se ohranja v čipkarskih šolah, društvih in družinah. Med najpomembnejšimi ustanovami je Čipkarska šola Idrija, ki ima osrednjo vlogo pri prenašanju in razvijanju te tradicije. Suhozidna gradnja je tradicionalna tehnika gradnje brez uporabe veziva. Trdnost zidov temelji na premišljenem izbiranju in spretnem zlaganju kamnov. V Sloveniji je ta način gradnje značilen predvsem za Kras in slovensko Istro. Ker je tradicija razširjena tudi v drugih sredozemskih državah, je bila na UNESCO seznam vpisana kot skupna mednarodna dediščina. Na UNESCO seznam je vpisano tudi babištvo, ki zajema znanja, veščine in družbeno vlogo babic pri spremljanju nosečnosti, poroda in poporodnega obdobja. Babištvo ima globoke zgodovinske korenine, danes pa ga nadaljujejo strokovno izobražene zdravstvene delavke in delavci. Njegovo bistvo ostaja neprekinjena strokovna in človeška podpora materi,

novorojenčku in družini. Slovenija je bila med državami, ki so sodelovale pri pripravi pobude za ta mednarodni vpis.

Drugi UNESCO programi v Sloveniji

Poleg seznamov svetovne materialne in nesnovne dediščine UNESCO izvaja tudi druge programe, v katere je vključena Slovenija. Med najpomembnejšimi so svetovna mreža biosfernih območij, mreža UNESCO globalnih geoparkov, mreža kreativnih mest in mednarodni register Spomin sveta.

Biosferna območja

UNESCO program Človek in biosfera povezuje območja, ki predstavljajo vzorčne primere kopenskih, obalnih ali vodnih ekosistemov z izjemno naravno in kulturno vrednostjo. Biosferna območja so zasnovana kot svojevrstni laboratoriji trajnostnega razvoja. Njihov namen je varovanje biotske raznovrstnosti, razvijanje odgovornega gospodarjenja s prostorom ter širjenje znanja in dobrih praks sobivanja človeka z naravo. V Sloveniji so v svetovno mrežo vključena štiri biosferna območja:

- Julijske Alpe so bile prvo biosferno območje v Sloveniji. Njihov osrednji del leži znotraj Triglavskega narodnega parka.
- Kras predstavlja občutljivo kraško pokrajino, v kateri je zaradi ranljivosti podzemnega in površinskega okolja še posebej pomembno odgovorno ravnanje.
- Kozjansko in Obsotelje ležita na območju med Savo, Savinjo in Sotlo. Osrednji del predstavlja Kozjanski regijski park, ki je znan po visokodebelnih travniških sadovnjakih in kozjanskem jabolku.
- Biosferno območje reke Mure je del čezmejnega porečja tako imenovane evropske Amazonke. Zaznamujejo ga poplavni gozdovi, rečni rokavi, mokrišča in značilna obrečna krajina.

UNESCO globalni geoparki

UNESCO globalni geoparki so območja z izjemno geološko dediščino. Njihovo delovanje temelji na ohranjanju in raziskovanju geoloških posebnosti, izobraževanju ter spodbujanju trajnostnega razvoja lokalnih skupnosti. V Sloveniji sta v mrežo vključena dva geoparka:

- Geopark Karavanke je čezmejni geopark med Slovenijo in Avstrijo. Obsega območje Mežice, Pece in dela Karavank ter je znan po geoloških posebnostih, redkih mineralih in endemičnih rastlinskih vrstah.
- Geopark Idrija temelji na geološki raznolikosti območja, ki je omogočila nastanek in razvoj rudnika živega srebra. Naravne posebnosti se v njem prepletajo z bogato tehniško, rudarsko in kulturno dediščino.

Ljubljana – UNESCO mesto literature

UNESCO mreža kreativnih mest povezuje mesta, ki ustvarjalnost razumejo kot pomemben dejavnik kulturnega, družbenega in gospodarskega razvoja. Ljubljana je v mrežo vključena kot UNESCO mesto literature. Je pomembno literarno in založniško središče z obsežno knjižno produkcijo, razvito mrežo knjižnic ter živahnim kulturnim in literarnim dogajanjem. Leta 2010 je nosila naziv svetovne prestolnice knjige. Gostila je tudi prvi Svetovni knjižni vrh in sodelovala pri oblikovanju Ljubljanske resolucije, ki poudarja pomen knjige za trajnostni razvoj, izobraževanje in kulturno raznolikost.

Spomin sveta

Spomin sveta je UNESCO program za varovanje najpomembnejše dokumentarne in pisne dediščine človeštva. Slovenija je v mednarodnem registru zastopana s Supraseljskim kodeksom, starocerkvenoslovanskim rokopisom, napisanim v cirilici. Gre za enega najpomembnejših in najstarejših ohranjenih pisnih spomenikov v slovanskem jeziku. Kodeks je nastal na območju današnje Bolgarije, pozneje pa je bil hranjen na Poljskem. Del rokopisa je po zaslugi jezikoslovca Jerneja Kopitarja prišel tudi v Slovenijo in se danes hrani v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Naravni parki Slovenije

Naravni parki so območja, na katerih sta naravna in kulturna dediščina ohranjeni na posebej visoki ravni. Zaradi svojih krajinskih, ekoloških in kulturnih vrednosti sodijo med najdragocenejša in najuglednejša območja v Sloveniji.

Vse pomembnejšo vlogo imajo tudi v turizmu. V njih se razvijajo informacijski centri, tematske in učne poti, razgledne točke ter druge oblike obiskovalcem prilagojene infrastrukture. Ker sodobni obiskovalci vse pogostejše iščejo mir, stik z naravo in oddih v kakovostnem okolju, postajajo naravni parki posebej privlačne turistične destinacije. Omogočajo sprostitev, doživljanje ohranjene narave, opazovanje rastlin, živali in naravnih pojavov ter spoznavanje lokalne kulture, zgodovine in načina življenja. Obiskovalcem ponujajo tudi številne dejavnosti v naravi, kot so sprehodi, pohodništvo, planinarjenje, kolesarjenje, opazovanje živali in fotografiranje narave. Zaradi kakovosti okolja in avtentičnosti doživetij se vse bolj uveljavljajo kot nadstandardni del slovenske turistične ponudbe. Med pomembnejša zavarovana in naravovarstveno pomembna območja v Sloveniji sodijo:

- Triglavski narodni park,
- Krajinski park Logarska dolina,
- UNESCO Globalni Geopark Karavanke/Karawanken,
- UNESCO Globalni Geopark Idrija,
- Regijski park Škocjanske jame,
- Notranjski regijski park,
- Krajinski park Pivška presihajoča jezera,
- Krajinski park Sečoveljske soline,
- Krajinski park Strunjan,
- Naravni rezervat Škocjanski zatok,
- Krajinski park Ljubljansko barje,
- Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib,
- Krajinski park Radensko polje,
- Krajinski park Lahinja,
- Krajinski park Kolpa,
- Kozjanski regijski park,
- Krajinski park Goričko,
- Naravni rezervat Ormoške lagune.

Slovenija se predstavlja kot prva država na svetu z nazivom zelene destinacije. Ima izjemno gosto mrežo zavarovanih naravnih območij, ki vključuje večje naravne parke, naravne rezervate, krajinske parke, naravne spomenike in druga varovana

območja. Zaradi velike pokrajinske raznolikosti lahko obiskovalec na razmeroma majhnem prostoru doživi izjemno biotsko, geološko in kulturno pestrost. V alpskem delu Slovenije poleg visokih gora, ledeniških dolin in ohranjene narave izstopajo posebnosti geološke zgodovine ter dediščina rudarstva svetovnega pomena. Sredozemski in kraški del države poleg morja ponujata mokrišča, možnosti za opazovanje ptic ter skrivnostni kraški podzemni svet. Panonska Slovenija je prepoznavna po termalnih in mineralnih vrelih, zdraviliških doživetjih ter značilni podeželski dediščini. V osrednjem delu države je stik z naravo mogoč že v neposredni bližini Ljubljane, med najdragocenejša območja pa sodijo tudi prvinski gozdovi, uvrščeni na UNESCO seznam svetovne dediščine. Turizem v Sloveniji se načrtno razvija po načelih trajnosti in sobivanja z naravo. Naravni parki in druga zavarovana območja se upravljajo tako, da se ohranjajo naravni procesi, biotska raznovrstnost in kulturna krajina, obiskovalcem pa so hkrati omogočena pristna, odgovorna in naravi prijazna doživetja.

Julijske Alpe in Triglavski narodni park

Julijske Alpe s Triglavskim narodnim parkom predstavljajo osrednje območje slovenske narave in aktivnih doživetij. Triglavski narodni park je varuh najbolj prvinske narave v slovenskih Alpah. Ime je dobil po Triglavu, najvišji slovenski gori in enem najpomembnejših simbolov Slovenije. Park obsega najvišje dele Julijskih Alp, ki jih zaznamujejo gorski grebeni in stene, globoke doline in soteske, deroče reke in potoki, obsežni gozdovi, planinske trate, melišča, visokogorski kraški svet ter ledeniška jezera. Na njegovem območju so: najvišje ležeče in največje stalno naravno jezero v Sloveniji, izjemno globoke jame in izviri pomembnih slovenskih rek. Območje sodi med najbolj namočene dele države, v njem pa so bile izmerjene tudi nekatere najnižje temperature v Sloveniji. Triglavski narodni park sodi med najstarejša zavarovana območja v Evropi. Je del prvega slovenskega UNESCO biosfernega območja v okviru programa Človek in biosfera ter evropskega ekološkega omrežja Natura 2000. Park obsega približno 840 kvadratnih kilometrov. Na njegovem območju živi okoli 10.000 rastlinskih in živalskih vrst, med katerimi je tudi 19 endemičnih rastlinskih vrst. Zabeleženih je 163 vrst ptic in 36 zavarovanih vrst sesalcev. Triglav je visok 2.864 metrov, prvi poskus institucionalnega zavarovanja dela tega območja pa sega v leto 1924.

Skrivnostni Kras

Kras je pokrajina, v kateri sta kamen in voda glavna oblikovalca površja in podzemlja. Mednarodni izraz *karst* (angl. *carst*) izvira prav iz imena slovenske pokrajine Kras in označuje geološko zgradbo ter relief, pri katerem voda zaradi prepustnosti kamnin pronica v podzemlje in ustvarja jame, brezna, ponore, podzemne reke ter druge kraške pojave. Med najprepoznavnejše znamenitosti kraškega sveta sodijo Postojnska jama, Predjamski grad in Škocjanske jame, ki so uvrščene na UNESCO seznam svetovne dediščine. Turistična ponudba Krasa povezuje naravne znamenitosti, podzemni svet, kulturno dediščino, tradicionalne vasi, prireditve in lokalno kulinariko. Tako nastaja celovito doživetje pokrajine, v kateri se izjemni naravni pojavi prepletajo z večstoletnim prilagajanjem človeka kamnitemu in vodno občutljivemu okolju.

4.3.6 Slovenija, evropska destinacija odličnosti – EDEN

Poglavje je povzeto po publikaciji Slovenske turistične organizacije, *Moj način doživljanja pristnosti: EDEN – Evropske destinacije odličnosti v Sloveniji*, 2020 (STO, 2020b), in po spletnih straneh Slovenske turistične organizacije, 2026.

Od leta 2007 se v Evropski uniji razvija mreža krajev in območij, ki svojo turistično ponudbo načrtno oblikujejo po načelih okoljske, kulturne in družbene trajnosti. Obiskovalce privabljajo s kakovostnimi vsebinami, premišljenimi programi in avtentičnimi doživetji. Mreža se imenuje EDEN, kar je kratica za angleško poimenovanje *European Destinations of Excellence* oz. Evropske destinacije odličnosti. Slovenija v programu sodeluje od leta 2008. Doslej je bilo za slovenske destinacije odličnosti izbranih devet krajev oz. območij:

- Kranj (2023),
- Podčetrtek (2019),
- Koper (2017),
- Brda (2015),
- Laško (2013),
- Idrija (2011),
- Kolpa (2010),

- Solčavsko (2009),
- Dolina Soče (2008).

Evropska komisija je praviloma vsaki dve leti državam članicam omogočila izvedbo nacionalnega izbora najboljših destinacij na vnaprej določeno tematsko področje. Tako se je mreža sistematično širila in v ospredje postavljala manj znane, vendar izjemno kakovostne kraje in pokrajine, ki obiskovalcem ponujajo nova doživetja, spoznanja in pristnejši stik z lokalnim okoljem. EDEN zato ni zgolj seznam izbranih destinacij, temveč predstavlja širše turistično gibanje, ki spodbuja spoštljiv odnos do narave, kulturne dediščine in lokalnih skupnosti. Obisk destinacij odličnosti obiskovalcem omogoča počitek in stik z naravo, obenem pa jih bogati z novimi kulturnimi izkušnjami ter poglobljenim razumevanjem lokalnih običajev, zgodovine in načina življenja. V nadaljevanju je predstavljenih devet slovenskih destinacij odličnosti EDEN.

Brda – deželna opojnih trenutkov

Brda se predstavljajo kot evropska destinacija odličnosti, katere identiteta temelji na vinu, kulinariki, slikoviti kulturni krajini in gostoljubnosti domačinov. Za pokrajino so značilni vinogradi, oljčniki in sadovnjaki, med vinogradniškimi posebnostmi pa izstopa avtohtona sorta rebula. Vino se povezuje z domačimi mesninami, lokalnimi jedmi in recepti briških babic, ki jih obiskovalci spoznavajo na turističnih kmetijah, v gostilnah in pri lokalnih ponudnikih. Pomemben del turistične ponudbe predstavljajo tradicionalne in kulinarične prireditve, kot so Praznik češenj, Brda in vino, Dnevi rebule in oljčnega olja ter martinovanje. Pokrajina ponuja tudi številne možnosti za pohodništvo, kolesarjenje in uporabo električnih prevoznih sredstev.

Doživetje Brd dopolnjuje bogata kulturna dediščina, ki jo predstavljajo gradovi, utrjene vasi, cerkve in značilna arhitektura briške pokrajine.

Idrija – razgledi po stoletjih preteklosti

Idrija je bila za evropsko destinacijo odličnosti izbrana na temo oživljanja nepremične kulturne dediščine. Jedro njene turistične ponudbe predstavlja dediščina nekdanjega rudnika živega srebra, ki je imel več stoletij izjemen gospodarski in tehnološki pomen v svetovnem merilu. Rudarsko zgodovino obiskovalcem

približujejo Antonijev rov, rudniška kamšt ter številni tehniški in industrijski spomeniki. Pomemben del idrijske identitete je tudi tradicija klekljanja čipk, ki se ohranja v Čipkarski šoli Idrija in predstavlja na Festivalu idrijske čipke. Kulturno dediščino dopolnjujejo naravne znamenitosti, med katerimi izstopajo Divje jezero, klavže in Krajinski park Zgornja Idrija. Pomemben del doživetja je tudi lokalna kulinarika, katere najbolj prepoznaven simbol so idrijski žlikrofi.

Kolpa – dotakni se zgodbe

Območje ob Kolpi se predstavlja kot trajnostna, vodna in doživljajska destinacija. Približno 113 kilometrov rečnega toka povezuje ohranjeno naravo, številne dejavnosti na prostem in bogate kulturne zgodbe Bele krajine in širšega območja ob reki. Kolpa obiskovalcem omogoča kopanje, čolnarjenje, vožnjo s kajakom, rafting, pohodništvo in kolesarjenje. Pomemben del identitete destinacije sta velika biotska raznovrstnost in preplet naravne ter kulturne dediščine. Doživetja ob reki dopolnjujejo pripovedi o mitoloških bitjih, lokalno rokodelstvo in večkulturnost obmejnega prostora. Na kulinaricnem področju izstopajo zaščitena belokranjska pogača, tradicionalne jedi ter lokalna vina, ki predstavljajo sestavni del turistične ponudbe.

Laško – sotočje dobrega

Laško je destinacija, v kateri se prepletajo zdraviliška tradicija, zdravje, dobro počutje, rehabilitacija in dostopni turizem. Pomembna nosilca zdraviliške ponudbe sta Thermanska Laško in Rimske terme, ki obiskovalcem ponujata termalna, velnes in rehabilitacijska doživetja. Posebna pozornost je namenjena dostopnosti turistične ponudbe za osebe z različnimi oblikami oviranosti. Turistična infrastruktura vključuje prilagoditve za gibalno in senzorno ovirane obiskovalce, kot so ustrezno urejeni dostopi, indukcijske zanke in oznake v Braillovi pisavi. Identiteto destinacije dopolnjujejo čebelarstva tradicija, med, lokalna kulinarika in pivovarska dediščina. Med najpomembnejšimi dogodki je Festival piva in cvetja, ki povezuje pivovarsko tradicijo, glasbo, cvetje in družabno dogajanje.

Dolina Soče – rajska dolina peklenskih zgodb

Dolina Soče je evropska destinacija odličnosti, v kateri se prepletajo izjemna narava, miti in legende ter pretresljiva dediščina prve svetovne vojne. Osrednji naravni simbol destinacije je smaragdna reka Soča, območje pa se navezuje tudi na bližino

Triglavskega narodnega parka. Krajino zaznamujejo mogočne gore, slapovi, soteske, gozdovi in alpske doline. Pomemben del simbolnega izročila predstavlja legenda o Zlatorogu. Zgodovinska dediščina prve svetovne vojne je predstavljena na Poti miru, v muzejih na prostem, kostnicah, trdnjavi Kluže in Kobariškem muzeju. Ti kraji obiskovalcem približujejo dogodke soške fronte in spodbujajo razmišljanje o miru in posledicah vojnih spopadov. Dolina ponuja številne aktivne in adrenalinske dejavnosti, od spustov po rečnih brzicah do jadralnega padalstva ter drugih oblik letenja. Obiskovalci lahko spoznavajo tudi lokalne obrtnike, kmetije in tradicionalne načine pridelave hrane. Gastronomsko podobo doline oblikujejo bovški in tolminski sir, soška postrv, čompe, bovški krafi in kobariški štruklji.

Solčavsko – harmonija treh dolin

Solčavsko je predstavljeno kot zgleden primer sožitja med varovanjem narave, razvojem turizma in vsakdanjim življenjem domačinov. Jedro destinacije sestavljajo tri alpske doline: Logarska dolina, Robanov kot in Matkov kot. Pomemben del ponudbe predstavljata tudi Solčavska panoramska cesta in območje Natura 2000, ki opozarja na izjemno naravovarstveno vrednost pokrajine. Obiskovalci lahko Solčavsko spoznavajo s sprehodi, pohodniškimi in drugimi aktivnimi programi, srečanji z domačini ter odkrivanjem kulturne in naravne dediščine. Posebno mesto ima tradicionalno rokodelstvo, med drugim polstenje oz. izdelovanje predmetov iz klobučevine. Jasno prepoznavna je tudi kulinarčna identiteta območja. Med najbolj značilnimi izdelki je geografsko zaščiten zgornjesavinjski želodec, ponudbo pa dopolnjujejo lokalne jedi in domači pridelki.

Kranj – mesto največjega slovenskega pesnika

Kranj je mesto, v katerem je zadnja leta svojega življenja preživel dr. France Prešeren, osrednji slovenski pesnik, ki je živel med letoma 1800 in 1849. Sedma kitica njegove pesmi *Zdravljica*, ki izraža izrazito humanistično in mednarodno sporočilo o sožitju med narodi, je besedilo slovenske državne himne. Zgodovinsko mestno jedro Kranja leži na konglomeratnem pomolu nad sotočjem Save in Kokre. Mesto obiskovalcem ponuja številne vsebine, povezane z različnimi zgodovinskimi obdobji, od arheološke in srednjeveške dediščine do sodobnega kulturnega ustvarjanja. Med posebnostmi so podzemni rovi, zgrajeni med drugo svetovno vojno. Danes so urejeni za turistične ogleda, razstave in različne prireditve. S Prešernovo osebnostjo

so povezane tudi Prešernove fige, čokoladne slaščice, katerih ime izhaja iz anekdote, da so otroci pesnika na ulici nagovarjali z vzklikom: »Doktor, fig!«

Podčetrtek – raj na zemlji, ki ga je vredno obiskati

Podčetrtek je osrednji kraj ob reki Sotli in pomembna vstopna točka v kozjansko pokrajino. Najbolj je prepoznaven po Termah Olimia, ki obiskovalcem ponujajo številne programe sprostitev, dobrega počutja in vodnih doživetij. V bližnjem Olimju stoji minoritski samostan z bogato zeliščarsko tradicijo in eno najstarejših ohranjenih samostanskih lekarn v Evropi. Širše območje zaznamuje Kozjanski park, ki je znan po travniških sadovnjakih, veliki biotski raznovrstnosti in bogati kulturni dediščini. Med najpomembnejšimi kulturnimi znamenitostmi izstopa grad Podsreda. Posebnost turistične ponudbe Podčetrčka je tudi poudarek na *selfnessu*, torej programih, namenjenih doseganju notranjega ravnovesja in celostnega dobrega počutja. Ti lahko vključujejo vodene telesne vadbе, meditacijo, zvočne terapije, sproščanje v gozdu in prehrano iz lokalnih sestavin. Obiskovalcem so na voljo različne oblike nastanitev, od ekološko zasnovanih apartmajev in glampinga do manjših nastanitev v mirnem zelenem okolju. Destinacija ima izrazito lokalno gastronomsko identiteto. Zaznamujejo jo virštanjska vina, čokoladni izdelki iz Olimja, lokalno pivo, tradicionalne jedi in značilne kozjanske dobrote. Posebno simbolno vrednost ima kozjansko jabolko, povezano z ohranjanjem travniških sadovnjakov, biotske raznovrstnosti in kulturne krajine.

Koper – mesto stoterih sonc

Koper obiskovalcem ponuja preplet slikovitega zgodovinskega mestnega jedra in zelenega podeželskega zaledja. Njegovo urejeno mestno središče sodi med zgodovinsko najpomembnejša urbana območja v Sloveniji. Naselbina se je začela razvijati že v prazgodovini na nekdanjem skalnatem otoku, pomembne sledi poselitve pa segajo tudi v predrimsko in rimsko obdobje. Raziskovanje mesta in njegove okolice je zato tesno povezano z odkrivanjem številnih zgodovinskih in kulturnih plasti. Najizrazitejšo podobo mestnega jedra so oblikovali beneški kulturni in arhitekturni vplivi. Beneška oblast je bila v Kopru prisotna več stoletij, predvsem med 13. in koncem 18. stoletja, ko je mesto doživljalo pomemben gospodarski in kulturni razvoj. Na to obdobje posebej opozarja Pretorska palača na osrednjem Titovem trgu. Nekdanji sedež mestne oblasti je danes protokolarni objekt in mestna hiša ter sodi med najbolj prepoznavne in obiskane znamenitosti Kopra. Poleg

zgodovinskega jedra turistično podobo Kopra oblikuje tudi njegovo zeleno zaledje z vasm, vinogradi, oljčki, pohodniškimi potmi ter lokalno gastronomsko ponudbo. Tako se v destinaciji povezujejo mestna kultura, sredozemska krajina in istrski način življenja.

4.3.7 Mednarodna prepoznavnost in nagrade slovenskega turizma

Povzeto po publikaciji Slovenske turistične organizacije: Turizem: 25 let Slovenske turistične organizacije, št. 127, 2020 (STO, 2020c), in po spletnih vsebinah STO, 2026.

Odkar je Slovenska turistična organizacija leta 1996 prvič pripravila študijsko potovanje za tuje predstavnike medijev, je Slovenijo na njeno povabilo obiskalo več kot 7.000 tujih novinarjev, urednikov, fotografov in vplivnežev. Med njimi so bili predstavniki številnih najvplivnejših splošnih in specializiranih turističnih medijev na svetu. Zaradi načrtnega komuniciranja in sistematičnega sodelovanja z mediji se zgodbe o Sloveniji redno pojavljajo na uglednih mednarodnih platformah, kot so BBC, National Geographic, Condé Nast Traveler, The Times, The Independent, The Guardian, The Telegraph, Forbes, The New York Times, Daily Beast, Time Out, The Daily Mail, Le Figaro in Le Monde.

Tuji mediji Slovenijo pogosto opisujejo kot varno, zeleno, raznoliko in presenetljivo dostopno destinacijo. Med najpogostejše izpostavljenimi prednostmi so neokrnjena narava, alpska in kraška pokrajina, čiste reke in jezera, bogata kulturna dediščina, kakovostna gastronomija ter možnost doživljanja različnih pokrajin na razmeroma majhnem prostoru. Mednarodni novinarji so posebej izpostavljali lepoto Bohinjske doline, Blejskega jezera, Triglavskega narodnega parka, reke Soče in Julijskih Alp, pa tudi vrhunsko kulinariko in gostoljubnost domačinov. Slovenija se je v njihovih zapisih pogosto pojavljala kot ena najbolj ohranjenih, manj množičnih in zato toliko privlačnejših evropskih destinacij. Poleg sodelovanja s tradicionalnimi mediji STO sistematično vključuje tudi digitalne ustvarjalce vsebin. Med prvimi prepoznavnimi projekti na tem področju je bil program Cycling Ambassadors, pozneje pa je organizacija vzpostavila sodelovanja tudi z uglednimi svetovnimi fotografi in vplivneži, med katerimi sta bila Alex Strohl in Jacob Riglin. Takšna partnerstva omogočajo, da se Slovenija z vizualno privlačnimi in avtentičnimi vsebinami predstavlja sodobnemu, mednarodnemu in digitalno usmerjenemu občinstvu. Z načrtnim delom na področju odnosov z javnostmi, digitalnega komuniciranja in

vsebinskega marketinga je STO pomembno prispevala k temu, da se Slovenija vse pogosteje uvršča na ugledne sezname najbolj zaželenih, trajnostnih in kakovostnih turističnih destinacij.

Slovenija v svetovnih turističnih medijih

Slovenija je v zadnjih letih večkrat pritegnila pozornost najpomembnejših svetovnih turističnih medijev. Najpogosteje je bila izpostavljena zaradi vrhunske gastronomije, trajnostne usmeritve, naravne in kulturne dediščine ter dosežkov izjemnih posameznikov. Posebej pogosto je Slovenijo oz. njene posamezne regije izpostavil mednarodno uveljavljeni turistični vodnik Lonely Planet. Julijske Alpe je leta 2018 uvrstil med deset najprivlačnejših regij na svetu, Vipavsko dolino pa med deset najboljših evropskih destinacij. Bled je bil vključen v izbor najpomembnejših svetovnih destinacij Ultimate Travel List, Ljubljana pa je bila leta 2021 uvrščena med osem najbolj trajnostnih mest na svetu. Leta 2022 se je Slovenija kot celota uvrstila na peto mesto seznama desetih najboljših svetovnih destinacij, ki jih je bilo po izboru vodnika Lonely Planet vredno obiskati v tem letu. Fotografija Pirana se je pojavila tudi na naslovnici knjižne izdaje izbora najboljših destinacij za leto 2022. Pomembno priznanje trajnostni usmeritvi Slovenije predstavlja tudi njena visoka uvrstitev na področju okoljske uspešnosti. Slovenija je bila na podlagi indeksa okoljske uspešnosti oz. Environmental Performance Index uvrščena med okoljsko najuspešnejše države na svetu.

Pomembnejša priznanja na področju trajnosti

Slovenija je med letoma 2016 in 2020 prejela številna priznanja za trajnostni razvoj turizma. Leta 2016 je prejela nagrado Sustainable Tourism Award na turističnem sejmu MITT v Moskvi, projekt Slovenija – zelena, aktivna in zdrava pa je bil nagrajen s srebrnim priznanjem. Leta 2017 je revija National Geographic Slovenski turistični organizaciji podelila nagrado World Legacy Destination Leadership za trajnostno upravljanje destinacije. Istega leta so bile destinacije, vključene v Zeleno shemo slovenskega turizma, uvrščene med sto najbolj trajnostnih destinacij na svetu. Leta 2018 je bila Slovenija v okviru pobude Sustainable Destinations razglašena za eno najboljših destinacij na svetu oz. Best of the Planet – Best of Europe. Vse destinacije z znakom Slovenia Green so postale tudi zmagovalke kategorije Best of Europe v izboru Global Top 100 Sustainable Destinations Awards. Leta 2019 je bilo 31 slovenskih destinacij, vključenih v Zeleno shemo slovenskega turizma, uvrščenih

med sto najbolj trajnostnih destinacij na svetu. Slovenija je prejela tudi priznanje organizacije WTTC International Travel & Tourism Tomorrow Award za promocijo in razvoj trajnostnih praks. Leta 2020 je bila ponovno uvrščena med najboljše evropske destinacije v okviru izbora Sustainable Top 100 Destination Awards.

Priznanja Sloveniji kot turistični destinaciji

Slovenija je v mednarodnem prostoru prejela tudi številna priznanja za splošno kakovost turistične ponudbe. Leta 2014 je bila prepoznana kot neodkrita destinacija za golf. Leta 2016 je prejela nagrado PATWA Award for the Best Emerging Destination in priznanje Preferred Destination of the Year po izboru ECTAA. Istega leta je bila tudi finalistka nagrade Global Sport Tourism Impact Award na sejmu WTM London ter prva na lestvici Legatum Prosperity Index na področju naravnega okolja. Leta 2018 je bila razglašena za evropsko gastronomsko regijo 2021. Uvrščena je bila tudi na seznam Lonely Planet's Best Value Destinations for 2019, Vipavska dolina pa med najboljše evropske destinacije. Leta 2019 je Slovenija prejela naziv Virtuoso Hottest Destination of the Year, bila druga najhitreje rastoča destinacija po izboru združenja USTOA ter razglašena za prvo mesto na lestvici I Feel Slovenia Ranking Central Europe. Leta 2020 je bila po izboru Condé Nast Travellerja prepoznana kot ena najboljših počitniških destinacij za leto 2021.

Nagrade za promocijo Slovenije in priznanja Slovenski turistični organizaciji

Pomemben del mednarodne prepoznavnosti predstavljajo tudi nagrade za promocijske kampanje, publikacije, videovsebine in digitalne projekte STO, ki jih je bilo veliko. Tudi Slovenska turistična organizacija je kot institucija prejela številna domača in mednarodna priznanja. Leta 2008 je prejela priznanje za najboljšo stojnico na turističnem sejmu MITT v Moskvi in nagrado za najboljšo stojnico na sejmu WTM v Londonu. Leta 2011 je bila njena predstavitev nagrajena z nazivom Best Stand Award for Interacting with Travel Agents na sejmu WTM London, prejela pa je tudi nagrado Chinese Tourists Welcoming Award v kategoriji promocije na sejmu COTTM v Pekingu. Leta 2015 ji je Turistično-gostinska zbornica Slovenije podelila priznanje ob dvajsetletnici delovanja. Leta 2017 je bila po izboru mreže Flight Network razglašena za eno najboljših turističnih organizacij na svetu, njen krizni komunikacijski pristop pa je prejel priznanje Društva turističnih novinarjev Slovenije. Leta 2018 in 2019 je bila nominirana za nagrado Virtuoso Tourism Board of the Year. Leta 2019 je prejela tudi prvo nagrado Destination of Sustainable

Cultural Tourism za inovacije in digitalizacijo, ki jo je podelila Evropska mreža za kulturni turizem. Leta 2020 je bila sprejeta v skupnost Virtuoso Sustainability Community, kar je dodatno potrdilo njeno vlogo pri razvoju trajnostnega in kakovostnega turizma. Številna priznanja, ki jih je Slovenija prejela kot turistična destinacija, ter nagrade Slovenski turistični organizaciji dokazujejo, da je država v mednarodnem prostoru prepoznana kot zelena, inovativna, gastronomsko privlačna in kakovostna destinacija. Sistematično delo na področju trajnosti, promocije, sodelovanja z mediji in razvoja turističnih produktov je pomembno prispevalo k utrjevanju ugleda Slovenije na svetovnem turističnem trgu.

V tabeli 2 so zbrane tudi pomembnejše nagrade in priznanja, ki jih je Slovenija prejela med leti 2022 in 2025.

Tabela 2: Nagrade Sloveniji v obdobju 2022-2025

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
Best of the World 2023: National Geographic	2022	Slovenija je uvrščena na seznam 25 navdihujočih destinacij za obisk v letu 2023 (kategorija »Narava«).	National Geographic
Seznam najboljših destinacij za raziskovanje in obisk v mesecu septembru: National Geographic	2022	Slovenija je uvrščena med najboljše destinacije za raziskovanje in obisk v mesecu septembru.	National Geographic
Forbes dream destinations	2022	Slovenija je uvrščena na seznam sanjskih destinacij, ki jih je treba doživeti vsaj enkrat v življenju.	Forbes
Posnet dokumentarec o zeleni Sloveniji: prejeta nagrada Emmy	2022	Dokumentarec je posnela ameriška voditeljica, pevka in producentka Ashley Colburn, ki je prejel prestižno nagrado Emmy.	Nagrada Emmy
Nagrada SoMo Advertising: 1. mesto (kategorija SoMo Global)	2022	Globalna digitalna kampanja I FEEL SLOVENIA. MY WAY (primer dobre prakse Twitterja).	SoMo Advertising
WEBSI: 2. mesto (kategorija Turizem)	2022	STO je na največjem tekmovanju za digitalne projekte v Sloveniji WEBSI dosegla drugo mesto v kategoriji Turizem za inovativen pristop virtualnega komuniciranja skozi platforme My way of escaping to Slovenia in on-line treningov Feel sLOVEni@.	WEBSI

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
Najboljši promocijski film v kategoriji turističnih storitev	2022	Promocijski video »Slovenian Gastronomy. You can't spell Slovenia without love. Your plate awaits.« – je bil izbran za najboljši promocijski film (kategorija turističnih storitev).	13. mednarodni festival turističnega filma Amorgos v Grčiji; 14. mednarodni festival Silafest v Srbiji; Podelitev 34. nagrad svetovnim turističnim filmom v Valenciji (5. mesto)
Najboljši promocijski film v kategoriji turističnih storitev	2022	Meet your spirit, promocijski film Hotela Bohinj: 3. mesto. Promocijski film Kobariškega muzeja: 4. mesto.	Podelitev 34. nagrad svetovnim turističnim filmom v Valenciji
T.A.I. WERBE GRAND PRIX	2022	Srebrna nagrada za publikacijo »Outdoor Slowenien – Bewegung in der Natur auf meine Art«, v kategoriji tiskanih publikacij destinacij. Gre za eno najpomembnejših tekmovanj na področju promocijskih materialov na nemško govorečem trgu.	T.A.I. Werbe Grand Prix
IGCAT: Mednarodni inštitut za gastronomijo, kulturo, umetnost in turizem	2022	Nacionalna spletna stran Taste Slovenia je zmagovalka v kategoriji trajnosti med 10 najboljšimi spletnimi mesti za gurmanske popotnike.	Mednarodna žirija IGCAT
Golden Wine Awards	2022	Prejemnika nagrade: Slovenija kot destinacija in destinacija Brda	Golden Wine Awards
Konferenca Global Green Destinations Days	2022	7 slovenskih destinacij, nosilk znaka Slovenia Green, je bilo nagrajenih za svoje trajnostne prakse: Jeruzalem, Ljubljana, Maribor, Kras, Rogaška Slatina, Rogla Pohorje, Vipava.	Konferenca Global Green Destinations Days v Atenah
Najbolj gostoljubni kraj sveta: Bled	2022	Bled se je uvrstil na 2. mesto seznama najbolj gostoljubnih krajev na svetu (Most Welcoming Places) po mnenju spletnega rezervacijskega portala booking.com.	Booking.com
The Best Chef Awards: Ana Roš	2022	Ana Roš je ponovno v top 10 najboljših kuharskih mojstrov na svetu; dosegla je 9. mesto in je najvišje uvrščena ženska kuharska mojstrica.	The Best Chef Awards

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
World's 50 Best Restaurants: Hiša Franko	2022	Hiša Franko, ki jo vodi Ana Roš, je uvrščena na 34. Mesto.	World's 50 Best Restaurants
Le Guide dell' Espresso: Hiša Franko	2022	Hiša Franko je prejela pet kap; v vodnik uvrščene še 3 slovenske restavracije, in sicer Gostilna pri Lojzetu, Dam in Gostilna Mahorčič.	Le Guide dell'Espresso
The Independent: Ljubljana	2022	Ljubljana je uvrščena med 6 najboljših trajnostnih destinacij, ki bi jih morali obiskati.	Britanski medij, The Independent
Forbes: crypto-friendly European cities	2022	Ljubljana na 1. mestu Forbsove lestvice kripto-prijaznih mest.	Forbes
European Best Destinations: Ljubljana	2022	Ljubljana je zmagovalka 13. izvedbe projekta »European Best Destinations 2022«.	European Best Destinations
ECTN: v kategoriji digitalizacija trajnostnega kulturnega turizma v smeri razvoja pametnih destinacij	2022	Projekt Digitalno inoviranje Plečnikove dediščine je prejel 3. mesto s strani mednarodnega združenja Evropske mreže za kulturni turizem; uvrstitev tudi v Top 100 Destination Sustainability Stories.	ECTN (European Cultural Tourism Network)
Lonely Planet: most affordable ski resorts	2022	Smučišče Vogel je uvrščeno med najbolj ugodna smučišča v Evropi.	Lonely Planet
Wanderlust: kurentovanje	2022	Kurentovanje izpostavljeno kot eno od top 20 zimskih doživetij.	Wanderlust
Mednarodna nagrada Climahost in znak kakovosti Triglavskega narodnega parka	2022	Hotel Sunrose 7 prejemnik nagrade Climahost in znaka kakovosti Triglavskega narodnega parka.	Climahost in nagrada znaka kakovosti Triglavski narodni park
Mednarodna nagrada: Big See Tourism Design Award	2022	Zavod za turizem Šaleške doline je prejel kar 3 nagrade za 5-zvezdične storitve; Skrivnosti potopljenih vasi – Odplujte po dragoceni košček preteklosti in Polet v Usnjarno Evrope – Gosposko po Šoštanju.	Big See Tourism Design Award
World MICE Awards. Best MICE Hotel Slovenia	2022	Hotel Kempinski Palace Portorož: najboljši MICE hotel v Sloveniji. Isti hotel je prejel tudi naziv najboljši hotel v državi 2022, že petič zapored.	World MICE awards
Priznanje TURISTIČNA PRIZMA 2022	2022	Prejemniki: Kaval group, Šunkarni in Gourmet Kodila.	TURISTIČNA PRIZMA
Constructive Alps: nagrada za arhitekturne dosežke	2022	Šenkova domačija iz Zgornjega Jezerskega je prejemnica nagrade	Constructive Alps

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
		za arhitekturne dosežke, Constructive Alps 2022.	
Prestizna filmska nagrada Award of Merit	2022	Dokumentarni film »Emerald Paradise – Fly-Fishing in the Soča Valley« je prejel prestižno filmsko nagrado.	Award of Merit
Nagrada The Golden City Gate	2023	STO je za odličnost na področju promocijsko-komunikacijskih kampanj v turizmu prejela 4 zlate in 1 srebrno nagrado The Golden City Gate.	ITB Berlin, vodilna turistična borza
6. nagrada za turistični dokumentarni film Slovenia Green	2023	Dokumentarni film »Slovenia Green« je na 5. svetovnem festivalu turističnih filmov na Japonskem prejel zlato nagrado. Film je prejel tudi dve nagradi na španskem festivalu za najboljši film promocije trajnosti in nagrado za najboljši kratek film. Prejel je srebrno nagrado US International Awards, zlato nagrado na festivalu v Afriki in 1. mesto v Zagrebu za upodobitev trajnosti v kategoriji dokumentarnih filmov.	5. svetovni festival turističnih filmov na Japonskem; Filmski festival Terres Travel (Španija); US International Awards; Mednarodni festival turističnega filma Africa (ITFFA); Tourfilm Festival v Zagrebu
TV & FILM Awards New York: finalist	2023	Promocijski video s Tadejem Pogačarjem je bil uvrščen med finaliste turističnih filmov sveta in je bil na mednarodnih tekmovanjih deležen velike pozornosti.	TV & FILM Awards New York
EDEN: evropska destinacija odličnosti	2023	Kranj imenovan za EDEN 2023.	Evropska komisija
Nagrada Primus	2023	Nagrado za posebne dosežke je prejela daljinska pohodniška pot Alpe Adria Trail.	Podeljuje Kleine Zeitung gospodarstvenikom avstrijske Koroške
Wanderlust	2023	Slovenija in Ljubljana uvrščeni med 'Top 10 zelenih evropskih destinacij'.	Wanderlust
Twitter Amplify Tour de France s Tadejem Pogačarjem	2023	Projekt, ki je potekal v okviru Globalne digitalne kampanje STO, je bil kot zgodba o uspehu predstavljen na Twitterjevi uradni spletni strani z naslovom: 'Twitter Amplify puts Slovenia on the adventures' map. Kampanja je prejela tudi srebrno nagrado na festivalu BalCannes. Prav tako je dobila zlato nagrado v kategoriji medmedijskih kampanj in	Twitter BalCannes World Media Festival (Hamburg) SoMo Advertising Golden Sempler

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
		družbenih medijev ter prejela nagrado World Media Festival v Hamburgu. Prvo mesto pa je zasedla tudi v kategoriji SoMo Global nagrade Advertising. Prav tako je kampanja prejela zlatega semplerja v kategoriji najboljša akcija na družbenih omrežjih.	
Nagrada IGCAT – nagrada (Top 10 culinary travel websites)	2023	Portal slovenia.info z vsebino »Slovenia Unique Experiences« je bila uvrščena med Top 10 najboljših spletnih mest za kulinarične popotnike (»Top 10 Website For Foodie Travelers for 2023«).	Mednarodni inštitut za gastronomijo, kulturo, umetnost in turizem: IGCAT
Websi digitalni presežki	2023	Projekta »Izberi. Kariero v turizmu« in »Edinstvena doživetja Slovenije« je strokovna komisija nagradila na tekmovanju.	Websi digitalni presežki
UNWTO: Good practices	2023	Kot primer dobre prakse na Svetovnem gastronomskem forumu UNWTO je bil predstavljen koncept razvoja gastronskega turizma STO.	UNWTO
Lonely Planet: Best in Travel 2024	2023	Kolesarska pot Trans Dinarica je bila uvrščena med najboljše potovalne izkušnje 2024.	Lonely Planet
Best Chef Awards: Ana Roš	2023	Ana Roš je osvojila 3. mesto na ugledni lestvici najboljših kuharjav sveta.	Best Chef Awards
European Young Chef Award	2023	Boštjan Volk je osvojil naslov European Young Chef 2023.	IGCAT
Green Destinations: Top 100 Stories	2023	6 slovenskih destinacij med 100 najboljšimi trajnostnimi zgodbami na svetu (Ljubljana, Šaleška dolina, Brežice, Jeruzalem, Kras, Kranj).	Green Destinations
Mednarodno ocenjevanje Communities in bloom	2023	Olimje (Podčetrtek) je bilo nagrajeno s prestižno mednarodno nagrado na področju trajnosti; občina je prejela 89/100 točk in s tem oceno 5 cvetov: srebrno in posebno omembo na področju sodelovanja v turizmu.	Prestižna mednarodna nagrada podeljena na mednarodnem simpoziju v Kanadi
Nagrada The Golden City Gate	2023	V sklopu vodilne turistične borze ITB Berlin je STO prejela ugledne nagrade.	ITB Berlin

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
The Best of the Alps	2024	Nagrado podeljujejo osebnostim, podjetjem in ustanovam za izjemne dosežke in zasluge na področju kulturnega, družabnega, političnega in gospodarskega življenja v alpskem prostoru.	Upravni odbor združenja Best of the Alps
ITB Medical & Health Tourism Award	2024	Namenjena je prepoznavanju in nagrajevanju izjemnih dosežkov na področju zdravstvenega turizma.	Sejem ITB Berlin
Prestizhne nagrade za promocijski video: Od vrta do nebes #okusislovenijo	2024	Promocijski video »From Garden to Heaven #tasteslovenia« je osvojil: na svetovnem festivalu turističnega filma na Japonskem srebrno priznanje, na festivalu New York Festivals TV & Film Awards bronasto nagrado, na festivalu Cannes Corporate Media & TV Awards srebrno priznanje, v Španiji na Terres Travel festivalu filma in kreativnosti zlato nagrado, zmagal pa je tudi na portugalskem festivalu Art&Tur. Vse te nagrade so mu prinesle končno 4. mesto na svetu v kategoriji turističnih storitev tekmovanja World Tourism Film Awards, ki ga organizira Mednarodno združenje turističnih filmov, ki ga podpira UN Tourism. Zlato nagrado je video prejel še na 6. Mednarodnem festivalu turističnih filmov v Južni Afriki.	Svetovni festival turističnega filma na Japonskem; New York Festivals TV & Film Awards; Cannes Corporate Media & TV Awards; Art&Tur; World Tourism Film Awards; Mednarodni festival turističnih filmov v Južni Afriki
Nagrada: InOrbit Awards	2024	Instagram profil I Feel Slovenia – najboljšo delo v turistični panogi.	InOrbit Awards
Finalistka nagrade SEMPL	2024	Kampanja »Slovenia. It's all in our nature.« (Slovenija. Uspeh je v naši naravi.), ki sta jo zasnovala STO in Olimpijski komite Slovenije, je bila finalistka nagrade SEMPL za najboljšo medijske strategije.	SEMPLE
Websi: virtualna sopotnica Alma	2024	Virtualna sopotnica Alma je bila finalistka tekmovanja digitalnih presežkov in je osvojila 2. mesto v kategoriji Turizem.	Websi
Best Hospitality Stand	2024	Najbolj gostoljuben razstaveni prostor STO na sejmu Vakantie (Belgija).	Sejem Vakantie

Ime nagrade, priznanja, uvrstitve	Leto podelitve	Vsebina podelitve	Podeljevalec nagrade
Finalist nagrade Feniks	2024	Projekt vpeljave družbeno odgovornih praks (implementacija certifikata Družbeno odgovoren delodajalec v STO).	Gospodarska zbornica Slovenije (GZS)
Nagrada The Golden City Gate	2025	V sklopu vodilne turistične borze ITB Berlin, je STO prejela ugledne nagrade: kampanja »Uspeh je v naši naravi«, publikacija »Čebelarstva doživetja. Na moj način.«, in še mnoge druge.	ITB Berlin
Nagrade za kampanjo »Slovenia. It's all in our nature.«	2025	Kampanja »Uspeh je v naši naravi.« je dosegla vrsto nagrad.	WEBSI, TEF Fest Krk, World Media Festival (Japonska, Berlin, Južna Afrika)
Travel & Spa Awards	2025	Slovenija je prejela nagrado v Milanu kot Best Wellness Travel Destination.	Travel & Spa Awards, Milano
X AWARDS – nominacija (ožji izbor)	2025	STO je nominirana v kategoriji »Partnersko sodelovanje«.	X AWARDS
Green Road Awards 2025	2025	Slovenija priznana kot najboljša tuja kolesarska destinacija.	Green Road Awards

Vir: lastna izdelava na podlagi publikacij Slovenske turistične organizacije *Priznanja in nagrade 2022 (STO, 2022)*, *Priznanja in nagrade 2023 (STO, 2023b)*, *Priznanja in nagrade 2024 (STO, 2024c)* in *Priznanja in nagrade 2025 (STO, 2025d)*.

4 Sklep

Analiza delovanja Slovenske turistične organizacije (STO) potrjuje izhodiščno misel tega poglavja, da konkurenčnost Slovenije kot turistične destinacije izvira iz premišljenega strateškega usmerjanja, institucionalnega koordiniranja in doslednega trženjskega ter komunikacijskega pozicioniranja, medtem ko naravne danosti in kulturna privlačnost to konkurenčnost tudi omogočajo. Raznolikost prostora in bogastvo dediščine sta nujna pogoja, ki pa sama po sebi ne zadostujeta; razlikovalno prednost ustvari šele strateški okvir, ki ju prevede v prepoznavno identiteto, urejene storitve in usklajeno komunikacijo. Pregled javno dostopnih publikacij, strateških dokumentov in spletnih vsebin STO pokaže, da Slovenija to pretvorbo opravlja sistematično in z visoko stopnjo notranje skladnosti.

Osrednja ugotovitev analize je, da slovenski turizem svoje pozicioniranje gradi okrog enotnega vrednostnega jedra, ki povezuje znamko *I feel Slovenia*, komunikacijsko platformo *MY WAY* in vrednostni trikotnik zelene butičnosti, manjšega odtisa in

večje vrednosti za vse. To jedro presega okvir tržnega sporočila in se uveljavlja kot organizacijsko načelo, ki povezuje Matriko storitev slovenskega turizma: vodilne storitve (aktivnosti v naravi, zdravje in dobro počutje, kultura in zgodovinska mesta, industrija srečanj), horizontalne povezovalne storitve (kot je to na primer gastronomija), in nišne ter visoko donosne segmente. Prav sposobnost povezovanja raznovrstnih storitev pod skupno vrednostno streho omogoča Sloveniji, da nastopa kot celovita oz. holistična destinacija in ne kot razdrobljen seštevke posameznih ponudb.

Posebna konkurenčna prednost Slovenije, ki se kot rdeča nit vleče skozi celoten prispevek, je bližina doživetij. Na razmeroma majhnem prostoru, na stičišču Alp, Mediterana, Krasa in Panonske nižine, lahko obiskovalec v kratkem času združi naravo, kulturo, aktivni oddih in vrhunsko kulinariko. Ta geografska zgoščenost raznolikosti se v strateškem jeziku prevaja v celoletno, 365-dnevno ponudbo, v uravnoteženo upravljanje turističnih tokov in v spoštovanje nosilne zmogljivosti prostora. Težišče konkurenčnosti se pri tem zavestno premika od količine h kakovosti; namesto množičnosti destinacija poudarja butičnost, višjo dodano vrednost in zahtevnejšega, odgovornega gosta, ki je za pristno doživetje pripravljen plačati več.

Posebej velja izpostaviti tudi način, kako slovenski model obravnava trajnost. Trajnost v tem kontekstu presega raven splošno izrečene vrednote in se oblikuje kot delujoč sistem upravljanja turističnega razvoja. Zelena shema slovenskega turizma z znamkama *Slovenia Green* in *Green & Safe* s certificiranjem destinacij in ponudnikov utrjuje to, kar bi sicer ostalo zgolj komunikacijska obljuba. Verodostojnost tega pristopa dodatno krepijo gosta mreža zavarovanih območij in naravnih parkov, vpisi v UNESCO (snovna in nesnovna dediščina, biosferna območja, geoparki), sodelovanje v evropski mreži destinacij odličnosti EDEN, mednarodna priznanja in medijska prepoznavnost. Skupek teh elementov potrjuje pozicioniranje države in zmanjšuje razkorak med samopodobo destinacije in njeno zaznavo na mednarodnih trgih.

Hkrati analiza odpira nekaj kritičnih vprašanj, ki ostajajo izziv za prihodnji razvoj. Ambiciozno pozicioniranje Slovenije kot zelene butične destinacije za petzvezdična doživetja se mora dosledno udejanjati na vseh ravneh destinacijskega upravljanja, od nacionalne STO in regionalnih oz. lokalnih organizacij do posameznih ponudnikov, saj se sicer lahko razpre vrzel med krovno obljubo in dejansko izkušnjo gosta. Ob

tem se zastavlja vprašanje, kako uskladiti težnjo po visoki dodani vrednosti s krepitvijo kakovostnega srednjega segmenta ponudbe, ki ostaja ključen za stabilno rast. Nadaljnji izzivi so vezani tudi na digitalno in podatkovno preobrazbo, na vključevanje umetne inteligence v komunikacijo z obiskovalci in na krepitev odpornosti destinacije v razmerah podnebnih, demografskih in geopolitičnih negotovosti.

Slovenija se tako kaže kot reprezentativen primer majhne države, ki si konkurenčnost na zasičenem svetovnem turističnem trgu zagotavlja s skladnostjo identitete, z vrednostno razlikovalnostjo in s sistematičnim pretvarjanjem strategije v doživetje. Njena izkušnja potrjuje, da je v turizmu 21. stoletja odločilni dejavnik konkurenčnosti sposobnost destinacije, da svojo zgodbo izoblikuje verodostojno, jo institucionalno podpre in jo tudi dosledno komunicira. V tej luči delovanje STO presega okvir nacionalne promocije in se kaže kot model strateškega pozicioniranja, ki odpira nadaljnje raziskave o povezavi med upravljanjem destinacije, trajnostjo in njeno dolgoročno konkurenčnostjo.

Viri in literatura

- Aktivna Slovenija GIZ in STO. (2024). *Pohodništvo in gornštvo: Moj način odkrivanja narave*. Dostopno na: https://slovenia-outdoor.com/wp-content/uploads/2025/08/2024-Moj_nacin_odkrivanja_narave.pdf
- Alič, A. in Cvikl, H. (2020). *Uvod v turizem in destinacijski menedžment*. Ljubljana: Zavod IRC
- Bogataj, J. (2017). *Pohodništvo v Sloveniji. Zelena. Aktivna. Zdrava*. V: publikaciji STO in pohodništvo in kolesarjenje GIZ, 2017. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/pohodnistvo/pohodnistvo-slovenija-sl.pdf>
- GOV. si. (2026). *Promocija Slovenije*. Dostopno na: <https://www.gov.si teme/promocija-slovenije/>
- International Congress and Convention Association, ICCA. (2026). *What is MICE?* Dostopno na: <https://www.iccaworld.org/>
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, MGRT. (2017). *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021*. STO. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizma_kljucni_poudarki_koncno.pdf
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, MGRT. (2022). *Strategija slovenskega turizma 2022–2028: Zelena butičnost. Manjši odtis. Večja vrednost za vse*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTS/Dokumenti/DTUR/Nova-strategija-2022-2028/Strategija-slovenskega-turizma-2022-2028-dokument.pdf>
- Morrison, A. M. (2013). *Marketing and managing tourism destinations*. London: Routledge.
- Multidisciplinarni raziskovalni institut Maribor in STO. (2006). *Strategija razvoja gastronomije Slovenije*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/turisticni-produkti/Strategija_gastronomije-31.8.2006_4277_11649.pdf

- Pohodništvo in kolesarjenje GIZ in STO. (2018). *Kolesarjenje po Sloveniji. Zelena. Aktivna. Zdrava*. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/kolesarjenje-slovenija-sl.pdf>
- Slovenia Outdoor, spletna stran. (2026). Dostopno na: <https://slovenia-outdoor.com/experiences/kolesarjenje/daljinske-kolesarske-poti/>
- Spirit Slovenija. (2018). *Slovenska Istra*. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/slovenska-istra/slovenska-istra-sl.pdf>
- SSKJ. (2026). Dostopno na: <https://fran.si/132/sprotni-sprotni-slovar-slovenskega-jezika/4418672/selfness?>
- STB. (2010). *Slovenian wine roads: there are just three good things in the world: the three big wine regions of Slovenia*.
- STO. (2014). *Objavljen je dokument Zelena shema slovenskega turizma SLOVENIA GREEN*. Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/sl/novinarsko-sredisce/novice/1168-objavljen-je-dokument-zelena-shema-slovenskega-turizma-slovenia-green>
- STO. (2018a). *I feel Slovenia – My Way: osvežena krovna kreativna rešitev slovenskega turizma*. Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/sl/novinarsko-sredisce/novice/8823-i-feel-slovenia-my-way-osvezena-krovna-kreativna-resitev-slovenskega-turizma>
- STO. (2018b). *Pilotni poziv za petzvezdična doživetja Slovenia Unique Experiences*. Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/5_zvezdicna_dozivetja/k01_-_poziv_-_slovenia_ue_-_pilotni-junij-2018.pdf
- STO. (2018c). *Okusiti Slovenijo: Akcijski načrt razvoja in trženja gastronomskega turizma Slovenije 2019-2023*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/gastronomija_b2b/ang_slo_lowres.pdf
- STO. (2018d). *Spomini iz Slovenije*. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/spominki/spominki-slovenija-sl.pdf>
- STO in GIZ golf. (2018). *Golf Slovenija: Zelena. Aktivna. Zdrava*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/golf_v_sloveniji-sl.pdf
- STO. (2019). *Ključni strateški trženski poudarki Programa dela STO 2020-2021*. Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/dokumenti/kljucni_strateski_trzenski_poudarki_pd2020-21.pdf
- STO. (2020a). *Znak GREEN & SAFE za odgovorno, varno in trajnostno ravnanje v turizmu*. Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: <https://www.slovenia.info/sl/novinarsko-sredisce/novice/12645-znak-green-safe-za-odgovorno-varno-in-trajnostno-ravnanje-v-turizmu>
- STO. (2020b). *Moj način doživljanja pristnosti. EDEN – Evropske destinacije odličnosti v Sloveniji*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/eden/sto_eden_2020_slo.pdf
- STO. (2020c). *Turizem: 25 let Slovenske turistične organizacije*, št. 127. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/poslovno/poslovno/2020_09_sto_turizem_web.pdf
- STO in Turistično gostinska zbornica Slovenije. (2020). *Kampi, glampingi in postajališča za avtodome: Stik z naravo na moj način*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/vdm/publikacije/kampi/2020_03_sto_kampi-slo_web.pdf
- STO in Združenje turističnih kmetij Slovenije. (2020). *Turistične kmetije v Sloveniji: Moj način oddiba na podeželju*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/turisticne-kmetije/turisticne_kmetije_slo_2020_ponatis_1.pdf
- STO. (2022). *Priznanja in nagrade 2022*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/poslovno/Nagrade_in_priznanja_22.pdf
- STO. (2023a). *Slovenija na prostem: Moj način gibanja v naravi*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/Slovenija%20na%20prostem/2024/2024_SLO_Slovenija_na_prostem_Moj_nacin_gibanja_v_naravi.pdf
- STO. (2023b). *Priznanja in nagrade 2023*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/poslovno/Nagrade_2023.pdf

- STO in Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč. (2023). *Slovenska naravna zdravilišča: Moj način sproščanja*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/zdrave_vode_2023/Slovenska_naravna_zdravilista_SLO_2023_spread.pdf
- STO. (2024a). *Priročnik: edinstvena doživetja Slovenije, Slovenia unique experiences, verzija 7*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/5_zvezdicna_doizvetja/2024/Prirocnik_SUE_-_februar_2024_-_VERZIJA_7_pdf.pdf
- STO. (2024b). *Poziv za Edinstvena doživetja Slovenije za leto 2024*. Slovenska turistična organizacija. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/5_zvezdicna_doizvetja/2024/Poziv_za_Edinstvena_do%C5%BEivetja_Slovenije_2024.pdf
- STO. (2024c). *Priznanja in nagrade 2024*.
- STO in Čebelarstva zveza Slovenije. (2024). *Apiturižem v Sloveniji: Čebelarstva doživetja. Na moj način*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/cebele/2024_03_SLO_Apiturizem_v_Sloveniji.pdf
- STO. (2025a). *Športna destinacija: Slovenija. Zmagovita. Na moj način*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/slovenija_sportna_destinacija/2025_01_STO_-_Sportni_turizem_SLO-spread.pdf
- STO. (2025b). *Doživetja umetnosti in kulture: Slovenija. Ustvarjalna. Na moj način*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/kultura/novo/2025_12_STO_-_Doizvetja_kulture_SLO_FINAL_spreads_lowres.pdf
- STO. (2025c). *Slovenija. Moj način doživljanja sveta*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/splosni_katalog_2022/2024_07_SLO_Slovenija_Moj_nacin_doizivljanja_sveta.pdf
- STO. (2025d). *Priznanja in nagrade 2025*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/poslovno/Nagrade_in_priznanja_2025.pdf
- STO in Združenje za razvoj in promocijo butičnih nastanitev. (2025). *Butične nastanitve: Kjer šteje pristnost. Na moj način*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/Luxury_stay/SLO_Boutique-My-Way-Low-Res_Spreads_compressed.pdf
- STO, spletna stran slovenia.info. (2026). Dostopno na: <https://www.slovenia.info/sl>
- SURS. (2018). *Spremembe v površini Slovenije*. Dostopno na: https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/10033/Spremembe_povrsine_Slovenije.pdf
- Združenje slovenskih žičničarjev – GIZ in Slovenska turistična organizacija. (2019). *Smučarska središča: Moj način uživanja na snegu*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/smucanje/smucarska_sredisca_2019_slo.pdf
- Združenje zgodovinskih mest Slovenije in STO. (2023). *Mesta kulture: Moj način raziskovanja mest*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/mesta_kulture_2020/2023_SLO_Mesta_kulture_Moj_nacin_raziskovanja_mest.pdf
- ZGS, GIZ in STO. (2019). *Smučarska središča: Moj način uživanja na snegu*. Dostopno na: https://www.slovenia.info/uploads/publikacije/smucanje/smucarska_sredisca_2019_slo.pdf